

Malta i els cavallers hospitalers de l'orde militar de Sant Joan de Jerusalem durant la Guerra de Successió (1702-1714). Notícies extretes de la correspondència diplomàtica

Francesc Amorós i Gonell

RESUMEN

El autor trata sobre un tema prácticamente desconocido para los historiadores de la Época Moderna: la implicación de Malta como estado soberano y de sus aristocráticos miembros, los caballeros hospitalarios de la Orden de San Juan de Jerusalén, en la Guerra de Sucesión a la Corona española (1702-1714). Para ello ha utilizado abundante correspondencia diplomática inédita, cruzada entre Ramon de Perellòs i de Rocafull, Gran Maestre de la Orden de Malta, y sus embajadores y agentes destacados en las cortes de Luis XIV en París y de Carlos III, Archiduque de Austria, en Barcelona. Las cartas se conservan en la National Library de Malta y en el Archivo de la Corona de Aragón de Barcelona. Se descubren casos de espionaje; movimientos de capitales entre Barcelona-Génova-Malta a través de intermediarios ingleses; la dudosa parcialidad del gran maestre Perellòs a favor de las dos coronas borbónicas; la decidida complicidad a favor de las potencias aliadas por parte de la cúpula del Gran Priorato de Cataluña y Aragón de la Orden de San Juan, ocupada por destacados miembros de la nobleza catalana austricista (Sentmenat, Saiol y Vilallonga), aunque se observa alguna escisión proborbónica entre caballeros hospitalarios catalanes; relatos de los sucesos bélicos; por fin las gestiones del gran maestre Perellòs ante la reina Ana de Inglaterra y las potencias aliadas durante las conversaciones previas al tratado de Utrecht de 1713. La corte austricista de Barcelona se convirtió en embajada *de facto* de Malta para la España antiborbónica.

Palabras clave: Guerra de Sucesión (1702-1714), embajadores de Malta, Orden de San Juan de Jerusalén en el s.XVIII, nobleza catalana austracista, Tratado de Utrecht (1713).

SUMMARY

This paper deals with a hardly known topic: The involvement of Malta as a sovereign state and its aristocracy, the Knights Hospitallers of the Military Order of Saint-John of Jerusalem in the War of the Spanish Succession (1702-1714). Abundant unpublished diplomatic correspondence between Ramon de Perellòs I de Rocafull, Grand Master of the Malta Order and his ambassadors and prominent agents in the courts of Louis XIV in Paris and Carlos III, Archduke of Austria in Barcelona was examined. The letters are kept in the Malta National Library and in the Archives of the Crown of Aragon in Barcelona. The main findings are the following ones: cases of espionage; movement of capital between Barcelona-Genoa-Malta through English middlemen; the doubtful partiality of the Grand Master Perellòs with respect to the two Bourbon kings; the decided complicity in favor of the allied powers from the leaders of the Gran Priorato de Catalunya and Aragon and the Order of Saint-John, occupied by distinguished members of the pro-Austrian Catalan nobility (Sentmenat, Saiol and Vilallonga), although a pro-Bourbonic division between Catalan Knights Hospitallers can be observed; war accounts; and finally, the negotiations of the grand Master Perellòs with Queen Anne of England and the allied powers during the conversations prior to the Utrecht Treaty of 1713. The pro-Austrian Court of Barcelona became Malta's de facto embassy for the anti-Bourbonic forces in Spain.

Key Words: War of the Spanish Succession (1702-1714); Maltese ambassadors; The Order of Saint-John of Jerusalem in the XVIII century; pro-Austrian Catalan nobility; Treaty of Utrecht (1713)

Introducció

La implicació deliberada dels cavallers hospitalers de l'Orde de Malta en la Guerra de Successió a la corona d'Espanya dins i fora del territori nacional no apareix esmentada ni en les bibliografies sobre dita conflagració europea ni en les monografies dedicades al "Sobirà i Militar Orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem" en l'època moderna.¹ Aquest silenci historiogràfic és tant més sorprenent quant s'hi van veure implicats bona part dels països, inclosa la mateixa illa de Malta, la qual va posar en risc la seva neutralitat i sobeïania política. L'objectiu d'aquest treball és posar al descobert quin paper va jugar l'Orde de Malta en aquella guerra en les seves diferents instàncies: com a entitat estatal governada pel Gran Mestre des de Malta i com a organisme multinacional subjecte als respectius estats nacionals bel·ligerants.

Malta havia arribat al final del segle XVII com una petita potència naval mediterrània amb sòlides ramificacions polítiques, econòmiques, finances per tot el continent a través del seus influents membres, coneguts des del segle XI com a cavallers l'Orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem. Aquesta organització religiosomilitar multinacional i amb estrets lligams de parentiu entre l'aristocràcia europea més selecta, era regida de forma autocràtica pel Gran Mestre de l'orde hospitaler santjoanista, el qual exercia les atribucions executives d'un autèntic sobirà des del palau magistral de Malta. Però la manifesta parcialitat del Gran Mestre Ramon de Perellòs i de Rocafull en el conflicte successori espanyol iniciat el 1700 a favor de les Dues Corones borbòniques va posar en entredit la neutralitat política de Malta i el seu l'Orde. Davant l'evidència, el 1706 les potències integrants de la Gran Aliança van decidir actuar amb contundència contra els seus interessos amb confiscacions massives de propie-

1. Henry KAMEN, *La Guerra de Sucesión en España*, Barcelona-Buenos Aires-México, 1974;

Pedro GARCÍA MARTÍN, "Historiografía de las "lenguas" hispanas de la Orden de Malta en la época moderna", *Studia Historica Historia Moderna*, Salamanca, 24 (2002), pp. 141-172;

Pablo MARTÍN-OAR FERNÁNDEZ DE HEREDIA, "Una bibliografía sobre la Orden de Malta en España en la Edad Moderna", *Actas del I Simposio de Historia de la Orden de San Juan de Jerusalén. La Orden de Malta. La Orden de San Juan de Jerusalén en el priorato de Castilla y en Portugal en la edad moderna* (Tocina-Sevilla, del 11 al 15 de marzo de 2003), *Archivo Hispalense*, Sevilla, 86-87, núms. 261-266 (2003-2004), pp. 517-600;

tats i rendes als priorats hospitalers de Flandes, Milanesat i Catalunya.² Pel que fa als priorats de la Corona d'Aragó, com que estaven sota control polític de cavallers santjoanistes adscrits al partit antiborbònic, calia suposar que els seus efectius humans i econòmics podien anar a parar a mans de Carles III, l'arxiduc d'Àustria. Durant aquesta guerra hi hagué casos de col·laboració en un sentit i altre amb perjudicis econòmics i pèrdua de privilegis per part de l'Orde de Malta. Per això preveient un final negociat al conflicte, l'enviat especial del Gran Mestre Perellós a Utrecht el 1713 es va afanyar a presentar un llistat de reivindicacions, indemnitzacions i contraprestacions als ministres plenipotenciaris allí reunits perquè fossin incorporades a les discussions que havien de posar fi a la guerra i així restablir la situació anterior a la conflagració.³

L'aparent opacitat sobre les activitats que els involucraven en el conflicte desapareix amb l'abundant correspondència creuada entre la seu central de l'Orde a Malta i els seus enviats a París, Marsella, Gènova i Barcelona. Les cartes que es van generar dins l'Orde constitueixen una font d'informació inèdita per aquest període gens menyspreable. El Gran Mestre disposava en els nombrosos priorats i comanadories d'Europa, i per tant a Espanya, d'una xarxa de cavallers funcionaris, els quals al seu torn rebien informacions confidencials de les corts a través d'agents jeràrquicament controlats per les altes instàncies de l'Orde santjoanista. Com a cap suprem d'una poderosa organització d'àmbit multiestatal, el Gran Mestre Perellós tenia necessitat d'estar puntualment informat del desenvolupament internacional de la guerra de Successió des de totes les parts en conflicte a fi de poder replantejar estratègies i evitar perjudicis a la institució per ell governada. En una de les missives un informador català li esmenta el grau de violència en terres catalanes exercida “*por amigos y enemigos*” i que la considerava tan desproporcionada que només s'ho podria creure qui l'hagués experimentat en persona.

La font primordial consultada ha estat la correspondència entre Ramon de Perellós i de Rocafull, elegit Gran Mestre de Malta el 1697, i els seus ambaixadors residents a la cort de Lluís XIV, la qual es conserva als arxius de l'Orde a la *National Library* de Malta a La Valletta. L'altra

2. National Library of Malta. Archives of Order of Malta, Libr.1651, 6 març 1706. (Des d'ara, s'abreujarà com NLM, AOM, arch.).

3. Vegi's el capítol 17.

font de consulta indispensable ha estat la correspondència emesa i rebuda per la Receptoría del Gran Priorat de Catalunya amb seu a Barcelona, ciutat que va tenir el rang de cort a tots els efectes durant el govern austriacista. Aquesta documentació actualment està custodiada a l'Arxiu de la Corona d'Aragó dins els fons d'Ordres Militars. Es tracta bàsicament d'informes de tipus fiscal i financer adreçats o redactats pel Receptor de l'Orde a Barcelona, el qual estava sota l'estricta obediència al Gran Prior i al seu torn al Gran Mestre. La correspondència consultada revela que el Receptor català feia les funcions d'ambaixador o representant diplomàtic oficials del govern de Malta prop la cort de Carles III durant la Guerra de Successió. El paper diplomàtic de Barcelona com a cort s'havia afermat des del triomf de l'Arxiduc d'Àustria i l'expulsió dels filipistes el 1706, circumstància que fou aprofitada per expropiar i expulsar els cavallers santjoanistes catalans i aragonesos addictes a Felip V. Fins i tot en el moment en què les tropes aliades s'havien situat a Castella durant les dues breus ocupacions, el Gran Mestre Perellós intentà que les rendes fiscals procedents de les comandes castellanques també passessin al Convent de Malta pel mateix procediment via Barcelona. El Receptor santjoanista castellà baró de Mier, incomplint el mandat que havia rebut del Comú Tresor de l'Orde de Malta, s'hi oposà decididament.

Els màxims dirigents del Sobirà Orde de Malta a l'Espanya austriacista eren en aquell moment el Gran Prior, el seu lloctinent i el Receptor o administrador general, tots ells amb residència obligada a Barcelona. Tots tres gaudien d'una gran influència política davant els representants del govern de Carles III a la ciutat catalana, gràcies a la seves estretes vinculacions familiars amb el partit austriacista. Ells mateixos eren acèrrims antiborbònics, enemics de les Dues Corones. El Gran Prior, fra Dídac de Serralta, quan el 1710 encara residia a Barcelona s'havia declarat vassall del rei Carles III el 1710, però el 1713 ja es trobava a Malta, on probablement trobaria la mort aquest mateix any. Es desconeix la raó del seu allunyament de la cort austriacista barcelonina no fos que des d'aquí volgués dirigir operacions conjuntes entre Malta i Barcelona en els anys més crítics de la guerra. Mentrastant, el seu lloctinent, fra Felicià Saiol, germà del dirigent austriacista Francesc Saiol i de Quarteroni, i el Receptor fra Ramon de Sentmenat i de Toralla, germà de l'influent austriacista marquès de Sentmenat, serien els seus màxims representants davant la cort barcelonina de Carles III.

La rectoria catalana venia a ser en realitat la tresoreria que l'Orde hospitaler de Malta disposava al Gran Priorat de Catalunya i a la Castellania d'Amposta, la qual s'estenia també sobre Aragó, i des de la qual se sospita que es podrien haver efectuat operacions financeres a favor dels austriacistes. Cal insistir que tots aquests cavallers hospitalers santjoanistes catalans pertanyien al "nucli dur" antiborbònic. Potser el fet que Catalunya s'hagués convertit en cort oficialment reconeguda de Carles III, la "llengua" d'Aragó havia trobat la manera d'independitzar-se de la de Castella controlada per Felip V. Dídac Serralta en temps de Carles II havia estat nomenat ambaixador de l'Orde de Malta a la cort de Madrid, però se li va revocar el càrrec per pressions dels cavallers santjoanistes castellans. En compensació va ser designat Gran Prior de Catalunya. El seu austriacisme anticastellà tindria una justificació en aquest antic greuge.

Malta sí que disposava d'un ambaixador extraordinari del Gran Mestre a la cort de Felip V, a més d'un Secretari per als afers d'Espanya.

Hi ha circumstàncies que fan versemblants les sospites d'algun tipus de col·laboració entre Malta i el govern austriacista amb seu a Barcelona en temps del Gran Prior Serralta. Per exemple durant els anys de la Guerra de Successió es detecten transferències de quantioses sumes de diners, que surten de les arques del Gran Priorat de Catalunya amb destinació al tresor que l'Orde disposa a Malta, en forma de pagarès i lletres de canvi, precisament signades pel receptor austriacista de l'Orde a Barcelona i pel pagador general de Sa Majestat britànica a Espanya. Això fa sospitar que aquests fons no haguessin servit per finançar l'adquisició d'articles de primera necessitat durant la guerra i els setges. D'altra manera no s'entendria el drenatge de moneda efectiva vers Malta, una potència reconeguda com a amiga de les Dues Corones, sotmesa a incautacions per part dels aliats, i en uns moments de gran carstia a la Península, amb l'aval del pagador general britànic. En cas contrari demostraria una fuga neta de capitals i metalls preciosos recaptats a Catalunya i Aragó vers Malta, quan això mateix ho havia prohibit Lluís XIV per a França. Com que els estatuts de l'Orde exigien a tots els priors fer els pagaments en metàl·lic a la tresoreria central maltesa, el Gran Mestre hauria preferit que el control de la tresoreria catalanoaragonesa estigués en mans dels austriacistes aliats amb les potències imperials. Així i tot, acabada la guerra, hi ha constància d'una ordre emesa el 1716 pel Comú Tresor per la qual l'or i la plata de la Recepta d'Aragó

havia de ser embarcada al port dels Alfacs de Tortosa amb destinació a l'illa maltesa.⁴

Oficialment Malta era aliada de Felip V i de Lluís XIV. Als territoris de la Corona d'Aragó, almenys mentre estigueren sota control aliat, l'Orde hospitaler santjoanista havia pres partit contràriament per la coalició austríaca. Pel que fa a les opcions polítiques individuals adoptades per cadascun dels cavallers de l'Orde, seglars o religiosos, són més imprevisibles i generalment es mouen per solidaritats familiars. Presentaré un cas emblemàtic de tres germans santjoanistes d'una vella família aristocràtica catalana, un dels quals era militar professional i els altres dos freres comanadors del mateix Orde santjoanista, els quals van defensar amb les armes opcions contràries. També a través de la mateixa correspondència amb Malta he recopilat informacions noves i altres que amplien o confirmen fets esdevinguts durant la Guerra de Successió.

En conclusió es pot dir que al segle XVIII Malta gaudia d'una soberania política pràcticament il·limitada, malgrat dependre del virrei de Sicília. La Mediterrània era gelosament controlada per la seva potent flota sempre vigilant contra la pirateria turca i berberesca. Als seus ambaixadors se'ls dispensava un tractament oficial de gran pompa. Molt valorats com a experts diplomàtics, eren rebuts amb grans honors i eren tractats amb tanta familiaritat pels titulars de les monarquies que tots els reis s'adreçaven al Gran Mestre amb el tracte de "cosí".

Malgrat aquests antecedents i a la vista de la bibliografia consultada, la conclusió que se'n treu és que la correspondència diplomàtica i administrativa de l'Orde de Malta ha estat poc atesa pels historiadors de l'Edat moderna. Ni el mateix Miret i Sans en la seva obra cabdal sobre la història dels templers i hospitalers a Catalunya no hi dedica ni una sola línia al respecte quan tracta el segle XVIII, tot i que havia publicat un estudi monogràfic sobre la intervenció de l'Orde de Malta a la precedent guerra dels Segadors de la centúria anterior.⁵

4. Arxiu de la Corona d'Aragó. Gran Priorat de Catalunya, Sig.987. Del Comú Tresor de Malta a Ribes: 8 desembre 1716. (Des d'ara: ACA, GPC)

5. Joaquim MIRET I SANS, *Les Cases de Templers y Hospitalers en Catalunya. Aplech de noves y documents històrichs*, Barcelona, 1910. Reedició de Lleida, 2006. Idem, "Els cavallers de Malta en la Guerra de Separació (1640-1650)", *Estudis Universitaris Catalans*, 3 (1909), pp.1-20.

Cal advertir però que les sèries de receptoria relatives al Gran Priorat de Catalunya i Malta i conservades a l'Arxiu de la Corona d'Aragó a Barcelona no són completes. Hi manca la correspondència dels decisius anys 1699 a 1702 i 1712 i 1713. També s'observen llacunes als registres de la National Library de Malta pel que fa a les cartes enviades al Gran Mestre Perellòs entre els anys 1704-1706. Per aquesta raó el meu treball es podrà considerar parcial, però no deixa de ser una primera aproximació a un tema inèdit i un estímul per a altres investigadors que vulguin aprofundir en la implicació de l'Orde Malta en la primera gran guerra europea d'època moderna i per a Espanya, una guerra civil de gran abast.⁶ Caldria revisar la correspondència entre el Gran Mestre i els ambaixadors espanyols de la llengua de Castella en la mateixa època.

Malta i l'orde de Sant Joan de Jerusalem al segle XVIII

L'Orde religiosomilitar de l'Hospital de Sant Joan al llarg dels segles ha rebut altres denominacions segons el nom on tenia la residència oficial: Jerusalem, Rodes i Malta. Aquest darrer i definitiu li ve per la donació i investidura de l'illa que en féu Carles V el 1522 a l'Orde de l'Hospital. Aquesta complexa institució fins al segle XVIII es podria assimilar a un "empresa multinacional jerarquitzada" governada pel Gran Mestre de forma centralitzada des del Convent central.⁷ Tradicionalment l'Orde estava dividit en vuit "llengües" o "nacions": Provença, Alvèrnia, Itàlia, França, Aragó, Alemanya,

6. La correspondència de l'època del Gran Mestre Ramon Perellòs i de Rocafull conservada als Arxius de l'Orde de Malta de la National Library de La Valletta s'apleguen en el "Registro de lettere spedite dal G.M.de Perellòs" i també al "Repertorio delle Lettere spedite a vari Sovrani, Ambasciatori ed altri personaggi dal G.M.de Perellòs (1705-1713, etc.). Les dels ambaixadors de l'Orde de Malta estan reunides en els registres dels "Bailli" corresponents de la mateixa època, com Noailles (1703-1712), Vieuville (1712-1714) i Demesmes (1715-1717). A la Corona d'Aragó les cartes estudiades corresponen a la Receptoria ("Recibiduria") dels anys corresponents.

7. Montserrat DURAN I PUJOL i Gaspar FELIU I MONTFORT, "El comerç català amb l'illa de Rodes als primers anys del segle XVI", *XVIII Congrès Internacional d'Història de la Corona d'Aragó*, 2004, ed. Rafael Narbona Vizcaino, vol. II, p. 1217-1218, València (2005).

Castella-Portugal i Anglaterra. Cadascuna d'aquestes se subdividia en altres grans demarcacions territorials que rebien denominacions diferents. Els seus membres, tots ells pertanyents a la noblesa, feien els vots monàstics de pobresa, castedat i obediència. Els priorats eren regits per un Gran Prior; les castellanies, per un Castellà, i les batllies, per un Batlliu. Priorats, castellanies i batllies al seu torn estaven fragmentades en unitats menors, anomenades comandes o comanadories. Cada comanda, administrada per un comanador, podia englobar diversos pobles, llocs, termes i castells, amb terres donades en arrendament i els seus habitats estaven subjectes a l'alta senyoria dels repectius gran mestre, prior, castellà, comanador i batlle. Per exemple al segle XVIII dins la Corona d'Aragó hi havia el Gran Priorat de Catalunya (comandes del Principat de Catalunya al nord de l'Ebre —excepte les situades al sud d'aquest riu—, Mallorca, Rosselló i Cerdanya fins a la Revolució Francesa); la Castellania d'Amposta, amb les comandes d'Aragó i les dues de Catalunya al sud de l'Ebre, a més de dues de València; i per fi la Batllia de Mallorca, que com s'ha dit estava vinculada al Gran Priorat de Catalunya. La llengua d'Espanya estava desglossada en cinc priorats subdividits en altres dos: la llengua d'Aragó, amb els priorats de Navarra, Gran Priorat de Catalunya i Castellania d'Amposta; i la de Castella amb els de Castella i Lleó i Portugal.⁸

Pràcticament fins a la seva dissolució al segle XIX, el català serà la llengua oficial més utilitzada pels organismes del Gran Priorat de Catalunya.

Per comprendre l'abast polític i econòmic de l'Orde de Malta a l'Europa implicada en el conflicte successori del segle XVIII, cal esmentar els següents priorats —els quals agrupen les comanadories d'un regne o d'un comtat—, de França-Normandia, Alvèrnia; Messina (Sicília i Calàbria); Càpua (Nàpols, Molise i Abruços); Barletta (Capitanata, Bari i Òtranto); Llombardia (Piemont, Ligúria i Llombardia); Venècia (Ferrara, Ràvena, Parma, Mòdena, Forlì i Faenza); Roma (Estats Pontificis); Pisa i Toscana; Anglaterra-Escòcia; Irlanda; Alemanya (Suïssa, Baden, Alsàcia, Brisgòvia, Baviera, Württemberg, Francònia, Saxònia, Països Baixos, Renània, Nassau, Hesse, Hannover i Brunsvic); Bohèmia (Pomerània, Moràvia, Silèsia i Àustria); Polònia; Hongria; Portugal i Galícia; Gran Priorat de Catalunya, Castellania d'Amposta; Navarra i Castella-Lleó.⁹

8. Ricardo CIERBIDE, *Edició crítica dels manuscrits catalans inèdits de l'Orde de Sant Joan de Jerusalem (segles XIV-XV)*, Barcelona (2002), pp. 33, 70.

9. CIERBIDE, *Edició crítica*, pp. 47-53.

Recapitulant, a Catalunya, amb les comandes de les comarques de Barcelona, Tarragona, Lleida, Girona, a més de les agregades de Mallorca i Rosselló, es comptabilitzen unes 40 comandes, les quals inclouen un total d'uns dos-cents municipis o llocs. A l'Aragó, vint-i-cinc. València, dos.¹⁰

L'Orde de l'Hospital de Sant Joan també disposava de comandes a Dinamarca, Noruega i Suècia, a més del batlliatge de Morea. Les diferents "llengües" disposaven d'una església pròpia i d'un "alberg", edifici amb representació nacional que servia de residència per als cavallers propis que es desplaçaven al Convent central a La Valletta, capital de l'illa maltesa. El corresponent a la llengua d'Aragó havia estat dissenyat per l'arquitecte oficial Girolamo Cassar (1571).

Com s'ha dit anteriorment, l'illa de Malta estava infeudada a Espanya des de la cessió feta per Carles V, donació feta a perpetuïtat en nom seu i de la seva mare, Dona Juana, com a reis de Sicília. El Marquès de Rafal esmenta l'obligació de donar anualment el dia de Tots Sants un falcó al virrei de Sicília.¹¹ Als segles següents passà sota l'òrbita efectiva de França, ja que la majoria de cavallers de l'Orde residents eren francesos, i bona part de les rendes provenien d'aquesta nació. Dos terços del seu efectiu monetari provenien d'aquí, a través de les rendes provinents de les seves 249 comandes, amb els centenars de poblacions que inclouen. Els lligams amb Espanya havien arribat al segle XVIII ja molt distesos, tal com es veurà amb la defensa i caiguda d'Orà. Per tant, la parcialitat de Malta per França i, en aquest cas de la guerra de Successió, per les Dues Corones, era indiscutible. Cada vegada que França entrà en conflicte amb les potències marítimes, Malta es veurà obligada a infringir la neutralitat oficial. De totes maneres al segle XVIII s'imposa la creença que els membres de l'Orde constituïen un organisme supranacional que englobava diversos reialmes.¹²

10. Joan FUGUET I SANS, *Templers i Hospitalers. Guies I, II, III, IV* Barcelona, 1997-2005. MIRET I SANS, *Les Cases de Templers i Hospitalers*, pp.515-537.

11. Alfonso PARDO MANUEL DE VILLENA, Marquès de Rafal, *Grandes Maestros de la Orden de Malta, pertenecientes a las Lenguas de Castilla y Aragón en los siglos XVII y XVIII y su intervención en la política internacional de su época*, Madrid, 1932, pp. 16 i 21.

12. Claire Éliane ENGEL, *L'Ordre de Malte en Méditerranée, 1530-1798*, Mònaco, 1957, pp. 167; 173; 183, 203.

L'Orde de Malta arribà al segle XVIII amb grans riqueses. Però només amb la suficiència financera podia garantir la independència política enfront els estats laics i la autonomia religiosa davant el Papa de Roma. Les seves considerables rendes provenien dels priorats de tot el món a través de les grans propietats territorials arrendades, "responsions", "dret de pasatge", "espolis", "llegats", almoines, drets d'enterraments, donacions de fidels, a més dels beneficis obtinguts pel cors i negocis canviaris.¹³

Quan s'arriba als inicis del segle XVIII a l'illa de Malta, habitada per uns cent mil habitants, hi residien de set a vuit cents cavallers, la majoria fills segons de les grans famílies aristocràtiques europees. Molts d'ells eren joves que portaven una vida poc edificant, residents als respectius "albergs" nacionals. Bel·licosos, buscabregues i proclius als desafiaments, duïen una vida disbauxada. Els dos terços eren de nació francesa, seguits d'italians i espanyols. Servien les forces navals malteses sota el pavelló del Gran Mestre o es dedicaven a fer les "caravanes" o expedicions militars per mar. Acomplerta l'etapa de formació retornaven als seus països amb l'objectiu d'aconseguir una comanadoria o algun càrrec a la marina, a l'exèrcit, a la diplomàcia o a la cort. Els Grans Mestres eren senyors refinats, amants de grans festes i banquets, i van demostrar al segle XVIII una afecció preferent per les arts, la música, el teatre i l'òpera.¹⁴ El judici que es mereixerà el Gran Mestre valencià, Ramon de Perellòs, contemporani dels fets de la Guerra de Successió, per part dels historiadors de l'Orde hospitaler no li serà gaire favorable, ja que coincideix amb l'inici d'una decadència imparabile.

Una difícil neutralitat en temps d'una guerra general

Mort Carles II 1700, l'emperador d'Austria, Leopold I va voler fer valer

13. ENGEL, *l'Orde de Malte*, pp.53; 140-150. CIERBIDE, *Edició crítica dels manuscrits*, pp.54-55. Les "responsions" eren les quantitats normalment de diners procedents de l'exploatació de les comandes que s'havien d'enviar amb naus pròpies i també mitjantçant les cases comercials generalment genoveses (CIERBIDE, *Ibidem*. pp. 474 i 476). Els "espolis" eren els llegats dels cavallers difunts. Els "passatges" corresponien a les trameses del diners, generalment dels "espolis".

14. ENGEL, *Orde de Malte*, pp. 65; 74; 85-86; 94-99.

els drets del seu fill l'arxiduc Carles a la corona d'Espanya enfrontant-se amb les pretensions del duc d'Anjou, Felip de Borbó. Amb l'imperi austríac es van arrencar Anglaterra, Holanda i més tard Portugal i el duc de Savoia. Seguí després l'ocupació per part de les tropes franceses dels Països Baixos espanyols, posant en perill els interessos d'Holanda sobre aquest territori. Així es constituí (1701) a l'Haia la Gran Aliança, una coalició militar contra Lluís XIV comanada per Marlborough i el príncep Eugeni de Savoia. Els aliats van declarar la guerra el maig de 1702 la qual es va desenvolupar per Itàlia, França, Espanya, Portugal, Països Baixos i el conglomerat de territoris de l'Europa central aplegats dins el Sacre Imperi Romano-Germànic de l'emperador d'Àustria. En principi només França recolzava la candidatura de Felip V, juntament amb els prínceps electors de Baviera i Colònia.¹⁵

Els primers anys del conflicte foren clarament desfavorables als interessos de les Dues Corones borbòniques: victòries dels exèrcits imperials al Milanesat, a Alemanya (Blenheim, 1704), ocupació britànica de Gibraltar, desfeta francesa a Ramillies als Països Baixos (1706) i arribada de l'esquadra britànica a la costa de Barcelona, la qual provocà l'aixecament del país a favor de l'arxiduc Carles d'Àustria. Després vingueren la derrota francesa de Malplaquet a Flandes (1709) i les successives ocupacions de Madrid per part dels austriacistes. Arribat en aquest punt, Lluís XIV va pensar seriosament a abandonar a la seva sort el seu nebot Felip V en el seu interès per ocupar la corona espanyola. Tot canvià a partir de l'espectacular victòria de Felip V a Brihuega-Villaviciosa, el desembre de 1710.¹⁶

En vista del mal paper jugat per França fins al 1710, era previsible que Malta es mantingués a l'espectativa. En principi, al Gran Mestre tampoc no li convenia ensenyar les cartes davant l'Imperi austríac i unes potències marítimes aliades tan poderoses. També havia d'atendre les reivindicacions dels aliats de Lluís XIV com els ducs de Lorena i de Baviera, els quals creien que havien estat perjudicats per Malta. Calia evitar qual-sevol descontentament de cap part de les Dues Corones. Per aquest

15. Joaquim ALBAREDA, *Catalunya en un conflicte europeu. Felip V i la pèrdua de les llibertats catalanes, 1700-1714*, Barcelona, 2001, 46-47.

16. Joaquim ALBAREDA i Josep Mª FIGUERES (Coordinadors), *Catalunya i els tractats internacionals*, Barcelona, 2003, pp. 71-72.

motiu l'ambaixador de l'Orde a la cort de França serà l'encarregat de negociar amb Lorena, Baviera, Espanya i França, seguint les directrius del Gran Mestre Perellòs.¹⁷

L'informant –el batlliu de Noailles i ambaixador de Malta a la cort de Lluís XIV–, era l'influent germà de l'arquebisbe de París i cardenal Louis Antoine de Noailles.¹⁸

El Gran Mestre, el Gran Prior i el seu lloctinent

1) *Ramon de Perellòs i de Rocafull, Gran Mestre de Malta (1697-1720)*

Valencià, fill segon de Ginès Rabassa de Perellòs i de Maria Rocafull i Boil, nasqué el 1637. Després de passar les proves de noblesa de sang per l'Orde de Sant Joan de Jerusalem, als 16 anys va vestir l'hàbit de cavaller de justícia i residí cinc anys a Malta on va prendre part activa en expedicions navals contra els turcs. Va ser comanador de Castellote, de Tronchón des de 1664 a 1678 i Torrente¹⁹ i batlliu de Negrepont. La seva designació com a Gran Mestre de Malta el 1697 significà un gran triomf de la llengua d'Aragó enfront de la de Castella. Com a tal ordenà periòdiques expedicions de l'armada de l'Orde contra pirates turcs i berberescs. El 1706 va crear una esquadra de naus que va afegir a les tradicionals galeres, aconseguint notables serveis. De gustos refinats, a principis del XVIII va fer adquirir a les manufactures Gobelins a França una sèrie de tapissos per un valor de 18.000 lliures per al seu palau a La Valletta. Morí al 1720 als 83 anys.²⁰ Oficialment es va declarar sempre favorable a les Dues Corones i submís als dictats de Luís XIV. Era un autèntic sobirà que governava des de la seva cort o Convent, el magnífic

17. NLM, AOM, arch. 1561, fol.600, 6 març 1706.

18. NLM, AOM, arch. 1561, fol.655, carta de 7 març 1707.

19. MIRET I SANS, *Cases de Templers i Hospitalers*, pp. 534 i 536.

20. PARDO MANUEL DE VILLENA, *Grandes Maestres*, pp. 52-60. ENGEL, *Ordre de Malte*, pp.70. JAIME SALVÀ RIERA, *La Orden de Malta y las acciones navales españolas contra los turcos y berberiscos en los siglos XVI-XVII*, Madrid, 1944, pp. 326.

palau barroc situat a La Valletta. Les seves missions primordials eren vigilar els turcs i controlar els moviments de capital que afectaven l'Orde a través del Comú Tresor, on anaven a parar els diners recaptats per les respectives receptoreries de cada estat. Els seus ambaixadors destacats a les corts reials i cadascun dels seus nombrosos oficials (priors, receptors, comanadors i batlles) i altres agents estaven obligats a mantenir-lo puntualment informat de qualsevol afer de política internacional. Qualsevol rumor de contingut diplomàtic i militar li arribava per conductes paral·lels des dels diferents països contendents. Van ser especialment significatives les informacions de la guerra referides al Gran Priorat de Catalunya, enviades a través dels ambaixadors francesos de torn i dels receptors de l'Orde catalans.

2) *Fra Dídac de Serralta, el Gran Prior de Catalunya*

De família mallorquina, havia exercit de comanador a Sant Llorenç de les Arenes, Avinyonet, Castelló d'Empúries i Aiguaviva (1687), Mallorca (1691), Torres de Segre (1691-1699) i Gran Prior des de 1696 fins 1713 o 1714.²¹ En principi es declara súbdit de Carles III, però la seva llarga absència de Barcelona durant el conflicte de la guerra de Successió i la seva permanència a Malta durant el 1713, on es trobava el 13 de juny, fan difícil de seguir-li el rastre.²² Delegà tota la tasca prioral al seu actiu lloctinent austriacista, fra Felicià de Saiol i de Quarteroni, el qual arribà a controlar les regnes del Gran Priorat i les decisions dels capítols Provincials de l'Orde a Catalunya a finals del segle XVII".²³

Segurament a causa de la seva ideologia massa propera als interessos de la Corona d'Aragó, pocs anys abans d'esclatar la guerra de Successió, havia estat víctima d'una maniobra ordida pels cavallers de l'Orde hospitaler de la llengua de Castella que l'apartà de l'influent càrrec com a ambaixador a la cort de Carles II a Madrid, tal com l'havia nomenat el Gran Mestre de Malta el 1693. Davant les pressions dels hospitalers castellans el càrrec li fou revocat, i en el seu lloc fou designat Félix Zapata, de la llengua de Castella. Varen protestar inútilment el Capítol de

21. MIRET I SANS, *Cases de Templers i Hospitalers*, pp. 519-537.

22. ACA, GPC, Sig. 953, "Capítols provincials dels cavallers, 1710-1729" fol.4.

23. MIRET I SANS, *Cases de Templers i Hospitalers*, pp. 1673.

Cavallers catalans, els Diputats del General, consellers i Braç militar. Se li deuria recompensar amb el càrrec de gran prior, succeint l'anterior i homònim Arnau de Serralta, 1680-1696.²⁴ La seva adscripció al partit austriacista o constitucionalista tindria una justificació immediata després de la mort de Carles II.

Fra Dídac de Serralta, Gran Prior de Sant Joan de Jerusalem al Gran Priorat de Catalunya. El 13 juny 1713 residia a Malta on probablement moriria abans de finalitzar el mateix any.²⁵

3) *Fra Felicià Saiol i de Quarteroni.*

Lloctinent del Gran Prior Dídac de Serralta

Fill dels nobles Don Felicià Saiol i de Barberà, i de Dona Maria de Quarteroni Falcó Ponce de León. El seu oncle era Lluís Saiol Quarteroni i de Barberà. Germans seus: Francesc Saiol, cavaller; Anton Saiol, canonge de la catedral de Barcelona; Eulàlia Saiol, priora del monestir de Sant Pere de les Puelles; Lluïsa, casada amb un Vilallonga, marquesa de Montferrat, i Teresa Saiol, casada amb Bernard de Vilallonga i Llorach. Possiblement era cunyat d'Isabel de Rossi, marquesa de Montferrat²⁶. Segons les proves de llinatges de 1661, els Quarteroni provenien del regne de Granada.²⁷

Va ser comanador de Tortosa (1673-1679) i de Tèrmens (1681-1712). La seva mort es produí abans del 1713. Substituint durant anys els grans priors Torrelles i Serralta des de 1672, a fra Felicià Saiol el trobem presidint les assemblees provincials de l'Orde a Catalunya fins a la seva mort el 1713. El 1703 era Receptor de l'Orde al Gran Priorat de Catalunya, encara que no disposem de la documentació entre 1699 i 1702, motiu pel qual no sabem quan accedí al càrrec de receptor.²⁸ En opinió de

24. MIRET I SANS, *Ibidem.*, pp. 463-466. PARDO MANUEL DE VILLENA, *Grandes Maestres*, pp. 53.

25. ACA, GPC, Sig. 953, fol.4, 13 juny 1713.

26. Arxiu Històric de Protocols de Barcelona: Notari Antoni Navarro, "Llibre segon de testaments", 1701-1720, fol. 40. Testament de Theresa de Vilallonga y Sañol, vidua de Bernardo de Vilallonga y Llorach, de 24 abril 1702 (Des d'ara AHPB).

27. ACA, GPC, Sig. 468, fol. 162.

28. ACA, GPC, Sig. 952.

Miret i Sans “*se féu lo verdader director del Gran Priorat a les darrerries de la centúria*”; “*se féu verdader cabdill dels Hospitalers catalans.*”²⁹

Castellví fa un retrat del comanador i receptor fra Felicià Saiol poc adient a la seriositat d'un respectable religiós santjoanista, amant d'alternar amb l'alta societat austriacista, incloses les dames, a la seva finca de Clariana la primavera de 1704: “*Fray Don Feliciano Sayol, del hábito de San Juan, muy distinguido de las señoras, fue el director de dar una comedia a algunas damas en la casa de campo de Clariana*”. La festa galan, molt en sintonia amb la laxitud moral dels cavallers de l'Orde a la Malta del segle XVIII, deuria estar reservada als membres del partit austriacista. La seva actitud desafiant ve remarcada perquè “*hizo pintar un salón y en la bóveda, las águilas imperiales*”, cosa que li valgué l'amonestació del virrei Velasco. El mateix any el cavaller fra Felicià Saiol havia donat públic recolzament a l'austriacista Antoni de Peguera i d'Aimeric, en un seriós conflicte que aquest tingué amb el mateix virrei. No és estrany que el setembre de 1705 Carles III el designés per formar part d'una junta d'eclesiàstics, al costat del bisbe de Solsona i l'abat de Gerri després del triomf aliat a Barcelona. El juny de 1706 havia estat recompensat pel mateix rei amb el títol de “gentilhom de cambra i majordom”, uns càrrecs de la màxima confiança per al monarca. També va concedir el títol de comte a Salvador de Tamarit i Roc Stella.³⁰

Era present a les Assemblees de frares cavallers de l'Orde de Malta que se celebraren a Barcelona els dies 10 de març i 14 d'abril de 1710. Aquí se l'esmenta amb el títol complet de “*Gentilhom de Cámara con llave de entrada y majordom de Semmana de la S.C. y Real Magestat del Rey Nostre Senyor Don Carlos Tercer, que Déu guard*”, i lloctinent general del Gran Prior en el Principat de Catalunya, Fra Dídac de Serralta.³¹ Aquesta convocatòria oficial se celebrà a casa del mateix Felicià Saiol, a la plaça de la Verònica, el 10 de març de 1710. Entre els cavallers as-

29. MIRET I SANS, *Cases de Templers i Hospitalers*, pp. 504-508; 519-530, 681.

30. FRANCISCO DE CASTELLVÍ, *Narraciones históricas, Vols. I-IV*. Eds. Josep M. MUNDET I GUIFRÉ i Josep M. ALSINA I ROCA, Madrid, 1997-2002, I: 442; 479; 619; II: 240 i 290; 432; ACA, GPC, Sig. 952.

31. ACA, GPC, Sig. 952: “Capítols Provincials i Assemblees de Cavallers de Justícia de la Sagrada i Militar Religió de Sant Joan de Jerusalem”.

sistents s'esmenten també Ramon de Sentmenat i de Toralla, receptor del Gran Priorat i Josep de Vilallonga i Saportella, comanador del Temple de Tortosa, els quals eren rivals polítics. Felicià Saiol morí segurament abans de finalitzar l'any 1713.

L'altre membre de la família, i destacadíssim austriacista, **Francesc Saiol i de Quarteroni** era cavaller de l'Orde de Calatrava i lloctinent del Batlle General i Procurador dels Feus Reials.³² Era per tant germà de l'anterior Receptor i comanador de Térmenes, Felicià Saiol i Quarteroni, alhora lloctinent del Gran Prior. A Francesc, que pertanyia als dirigents més conspicus del partit austriacista, l'agost de 1705 se li havia decretat el desterrament de Barcelona per part del virrei Velasco, juntament amb Manuel Desvalls del Poal. Francesc Saiol i de Quarteroni, "*persona de las prendas que seran ben notorias*", rebé el càrrec de lloctinent del Governador de Catalunya, per renúncia del seu titular o Portantveus, Pere Sentmenat i de Torrelles amb data de 28 de març de 1714.³³ Tots dos i amb el marquès de Sentmenat, Joan Sentmenat i de Toralla, el nebot de l'anterior governador, varen decidir romandre dins la ciutat de Barcelona per defensar-la durant el setge de 1713. Assistí a la darrera junta que es va reunir al fort del portal de Sant Antoni la tarda de l'11 de setembre de 1714. Cal recordar que el Governador i Portantveus era oncle dels germans Joan i Ramon de Sentmenat i de Toralla.³⁴ Per tant, la governació del Principat i el govern del Gran Priorat per un temps van estar en mans de les famílies austriacistes dels Saiol i Quarteroni.

Els noms de Francesc Saiol, Salvador de Tamarit i els Sentmenat consten a la "llista negra" de persones significades a eliminar pels serveis filipistes. Entre els qui van sofrir la confiscació de béns després de la derrotada 1714 hi ha membres destacats dels clans Sentmenat-Saiol: Pere de Torrelles i Sentmenat (morí el 1717); el marquès de Sentmenat (Joan de Sentmenat i de Toralla); Francesc Saiol i de Quarteroni, que morí el 1713 ("*tiene hacienda en Granada*"); Amador i Se-

32. Mateo BRUGUERA, *Historia del memorable sitio y bloqueo de Barcelona: y heroica defensa de los fueros y privilegios de Cataluña en 1713 y 1714*, 2 vols., Barcelona, 1871-1872. I: 683.

33. BRUGUERA, *Ibidem*, I: 556-557.

34. CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, I: 619; III: 710; IV: 348; 352.

bastià Dalmau; Salvador de Tamarit; Antoni i Manuel Desvalls; Jaume Saiol, entre altres.³⁵

Veiem per tant que el clan dels Saiol-Sentmenat durant uns anys varen controlar els ressorts del poder de l'Orde de Malta a la Catalunya austriacista. Fra Felicià exercí les funcions priorals sense ésser-ne i la presidència en els Capítols Provincials durant els governs dels grans priors Torrelles i Serralta, per reiterades absències d'aquests dos. Mentre que el mateix clan familiar detentava alts càrrecs dins el govern de Carles III. Potser això explicaria l'actitud prudent del Gran Mestre Ramon de Perellòs i Rocafull des de Malta, almenys fins 1713. Perellòs hagué d'acceptar els nomenaments seguits com a Receptors a Catalunya de dos grans enemics de Felip V: Felicià Saiol i de Quarteroni, comanador de Térmenes, i Ramon Sentmenat i de Torrelles, comanador de Vallfogona de Riucorb. Si a això hi afegim els contactes financers de destacats membres de l'Orde de Malta amb els Dalmau, Dalmases, John Mead i William Chetwyn la interpretació quedaria una mica més clara. Però desapareguts aquells i aclarit el panorama polític a favor de les Dues Corones, abans de finalitzar la guerra, Perellòs nomenaria com a Receptor del Gran Priorat i del Rosselló un conspicu filipista fra Anton Ribes i de Granollachs, fill de Pere de Ribes, marquès d'Alfarràs. El nou receptor des de Perpinyà establí excel·lents relacions amb l'ambaixador francès de l'Orde de Malta a Paris, igualment enemic acèrrim dels imperials. Anton Ribes havia estat lloctinent del Gran Prior, el seu oncle Jeroni Ribes i Boixadors.³⁶

Receptors del Gran Priorat i ambaixadors de l'orde de Malta

Tota l'administració econòmica de cada priorat, batllia o castellania era gestionada per un expert oficial designat pel Gran Mestre, anomenat Receptor i l'oficina que dirigia era coneguda amb el nom de Receptoría. Les

35. Josep Mª TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya. Testimonis d'una repressió sistemàtica (1713-1715)*, Barcelona, 2005, pp.58; Virginia LEÓN SANZ, "Felipe V y la sociedad catalana al finalizar la Guerra de Sucesión", *5è Congrés d'Història Moderna de Catalunya, vol. II, Pedralbes*, 23-II (2003), pp.283; BRUGUERA, *Historia del memorable sitio*, pp.358; 385-388.

36. MIRET I SANS, *Cases de Templers i Hospitalers*, pp. 507.

funcions estaven perfectament prescrites en el “Trattato dell’Oficio del Ricevitore e de Procuratori del Comun Tesoro” de Fra Giovanni Maria Caravita de 1718, Gran Prior de la Llombardia.³⁷ La durada del càrrec era per triennis prorrogables a iniciativa del Consell de l’Orde i de conformitat amb el Gran Mestre. Com que la seva tasca era essencialment econòmica, ell era el responsable de recaptar i fer arribar al Convent central de Malta el producte dels drets percebuts per cada comanador al respectiu priorat. Es poden resumir en els següents: “resposions”, “passatges” i “espolis”.³⁸ També era l’encarregat de fer qualsevol gestió de tipus creditici efectuat a través de cartes de pagament i lletres de canvi. Totes les transferències al tresor de Malta havien de ser fetes preferentment “*in moneta contanti*” i no “*in moneta di tavola e banco*”. Finalitzat el càrrec, el Receptor cessant s’havia de traslladar a l’illa davant el Gran Mestre per retre-li comptes i lliurar els balanços perfectament justificats.³⁹

1) Fra Ramon Sentmenat i de Toralla

Rebut com a cavaller de l’Orde de Malta el 1615. Comanador de Vallfogona, ja el 1710. Receptor del Gran Priorat de Catalunya almenys des de 1708 succeí en el mateix càrrec a fra Felicià Saiol i de Quarteroni. Gran coneixedor de les qüestions fiscals com l’austriacista Francesc Dorda, l’abat de Poblet. Era fill de Francesc de Sentmenat i de Peraperussa i de Emerenciana de Toralla. Foren designats marmessors en el seu testament els seus germans: Joan Sentmenat i de Toralla-Gassol, marquès de Sentmenat i Antònia Magarola i de Sentmenat. Féu testament el 16 de juny de 1698 i un codicil posterior.⁴⁰ També l’oncle, Pere

37. Giovanni Maria CARAVITA, *Trattato dell’ofizio del ricevitore e de procuratori del Comun Tesoro. Opera del Gran Prior di Lombardia Fr. Gio. Maria Caravita; ridotta all’uso del buono parlare toscano e della perfetta ortografia dal balio Fr. Gio. Batista Spinola, ricevitore generale della Sacra Religione Gerosolimitana. In Borgo Novo, 1718*

38. CARAVITA, *ibidem*. fol.12 es contenen les formes de pagament de les resposions tal com es venia aplicant al Gran Priorat de Catalunya segons deliberació de la Veneranda Cambra de 5 de setembre de 1654. El Gran Priorat de Catalunya disposava de 2 procuradors del tresor, 1 per Catalunya i 1 altre per Mallorca. Castella també en tenia 2 i la Castellania d’Amposta, 3 (Amposta, València i Aragó), fols. 181-182.

39. CARAVITA, *ibidem*., fol.3.

40. AHPB: Vicenç Gavarró, menor, “Liber secundus testamentorum”, 1693-1705, fol.38v; 72v-82v; Josep Francesc Fontana, “Liber primus testamentorum”, 1705-1729, fol.109v.

de Torrelles, olim Sentmenat, *Gerentivices Generalis Gubernatoris*, és a dir el Portantveus del Governador General del Principat de Catalunya, i cap de la Vicerègia. L'altre germà, Fèlix Sentmenat i de Toralla-Gassol, era capità del Terç d' Infanteria dels Grocs de Barcelona i havia fet testament el 5 de febrer de 1692. Un dels marmessors de Fèlix, anomenat Ramon de Sentmenat, era "*capità de cavalls en lo exèrcit del present Principat*".⁴¹ Eren membres d'una de les famílies nobles més compromeses amb partit austriacista. Fra Ramon de Sentmenat i de Toralla, receptor del Gran Priorat de Catalunya i cavaller de l' hàbit de Sant Joan, el 1711 va ser un dels elegits pels tres comuns de Catalunya per tal d'assistir a una junta "*a fin de comunicarles y conferir negocios de la mayor importancia*".⁴² Morí el 8 de maig de 1713 a la propietat familiar de Sant Joan les Fonts. Disposà ser enterrat a l'església que l'Orde militar santjoanista tenia a Barcelona. Havia succeït 1703 en el càrrec de receptor del Gran Priorat a un altre decidit austriacista pertanyent a una família noble, Felicià Saiol i de Quarteroni, germà de Francesc Saiol.⁴³

Ramon Sentmenat i de Toralla esdevingué un dels personatges més singulars i suggestius del seu temps. Profund coneixedor del mecanismes financers i bancaris, avesat a tractar diferents agents crediticis de Malta, Gènova i Barcelona. D'una profunda espiritualitat, va manifestar una visió pessimista ja des de bon principi de la guerra (1702-1714). Deixà escrites amb profètiques paraules unes profundes sentències de tipus moral i patriòtic sobre la dissort que cíclicament s'abat contra Catalunya a causa del seus "pecats". El seu convenciment en la victòria dels aliats al Principat se sustentava en les idees que havien inspirat el pamflet d'autor anònim "*El Despertador de Cataluña*", divulgat el 1713. Segons ell la protecció divina estava assegurada per als qui defensaven les causes justes.⁴⁴

En principi el càrrec de Receptor era eminentment tècnic. Com a administrador de les rendes del Gran Priorat de Catalunya gaudia de la

41. AHPB: Vicenç Gavarró, menor, "Liber primus testamentorum", 1688-1704, Fol.35-36.

42. CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, III, pp. 459-460.

43. ACA, GPC, Sig. 952, juny 1703.

44. Carlos PIZARRO CARRASCO, "El discurso de la resistencia a través de "El Despertador de Cataluña, 1713", *IV Congreso de Historia Moderna de Catalunya*", vol.II, *Pedrales*, 18-II (1998), p. 353.

màxima confiança per part del Gran Mestre. Era l'únic autoritzat per signar lletres de canvi en nom del tresor que l'Orde de Sant Joan tenia a Malta, almenys des de 1707. Supervisava la gestió dels arrendaments a les comandes del seu priorat i pagava les pensions al frares cavallers santjoanistes que no disposaven de recursos propis per incapacitat o per desplaçament geogràfic. La fama de venerable li provenia segons sembla d'haver dedicat la seva vida als pobres i malalts, entre els quals repartia els seus honoraris. A causa de la guerra també ell va sofrir en primera persona les restriccions salarials i la no percepció de fruits a què tenia dret en concepte comanador i alt funcionari de l'Orde a Catalunya:

La encomienda de Vallfogona està en poder del enemigo (Felip V) y desde la paga de San Juan del año pasado no he cobrado cosa alguna y no sé si hallándome en el empleo de Recividor, el qual me obliga hacer mi residencia en esta Corte (Barcelona), para solicitar las cobranzas y demás agencias dependientes de los Ministros si estoy obligado á pagar los cargos de la Religión y asimismo las pensiones, no gozando los frutos de la encomienda (Vallfogona), mayormente quando (h)oy se cumplen quatro años que yo no cobro la pensión que tengo sobre el Priorado de Cataluña, suplico a V.M. me de aviso de lo que se debe obrar en este caso por mi sosiego...⁴⁵

De la comanda de Vallfogona tampoc no havia rebut els seus drets senyorials des que l'enemic li havia ocupat el territori:

Yo experimento lo mismo en la encomienda que gozo de Vallfogona: a más de haver un año cumplido que no cobro cosa alguna de ella por hallarse en obediencia del enemigo, como todas las demás encomiendas que se hallan situadas en aquellos parajes de la Segarra y Urgel.⁴⁶

Semblantment respon a les reclamacions salarials de Jeroni Ribes i Boixadors, comanador de Cervera i Sant Llorenç, de família filipista, el qual segurament a causa del clima polític poc favorable, degué fugir de Catalunya. Ramon de Sentmenat i de Toralla l'intenta apaivagar amb reveladors raonaments:

Por acá cada día exprimentamos (sic) mayores trabajos. Dicho Antonio Bayle (...) no puede ejercer ni ser el arrendador ni procurador de V.M por hallarse (h)ambas encomiendas que V.M. que posehe en dominio del enemigo. A mi también me coxe de

45. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a La Figuera de Malta: 30 abril-10 maig 1711.

46. ACA, GPC, Sig.1011. De Sentmenat a Serralta: 24 juny 1711.

llano el carro, supuesto (puesto que) quatro años haze enteros que no cobro cosa alguna de la pensión que gozo sobre el Priorado (sic) de Cataluña, y que la encomienda que poseho (Vallfogona), como está junto a Cervera en donde se halla el enemigo, también hace un año que no percibo cosa alguna de ella. Con que al paso que estoy, con grande cuydado solicitando cobranzas por todos, yo no cobro un dinero por mi. Demos gracias a Dios Nuestro Señor que, supuesto lo permite, así deve de convenir.⁴⁷

No descuidà però complir amb les seves obligacions administratives. Davant la impossibilitat que l'arrendador anterior per a la comanda de Barberà, del Gran Prior Serralta, faci efectius els pagaments a la Receptoría, Ramon Sentmenat en busca un de nou per un altre quadrienni al preu de 310 dobles l'any en la persona de Josep Calvet.⁴⁸

No és estrany que, a causa del futur dramàtic que esperava als austriacistes, des de Malta ja el 1710 el seu amic i secretari del Comú Tresor fra Gaspar de La Figuera li oferís la possibilitat d'aconseguir-hi un refugi segur com altres van fer tot esperant temps millors, però que ell rebutjarà per quedar-se a Barcelona:

Creo sigún los tiempos se experimentan tan calamitosos, será bien menester que V.S.I. (Gaspar de La Figuera) se asegure de la fianza que ha ofrecido dar, y si es en essa Isla, la tengo por más sigura.⁴⁹

Després de no haver-se-li renovat el càrrec, segurament per pressions polítiques, decidí passar els darrers dies de la seva vida lluny de Barcelona, a Sant Joan les Fonts, on finí els seus dies, el 8 de maig de 1713, dos anys després d'aquesta carta.⁵⁰

El germà, **Joan de Sentmenat i de Toralla Gassol**, era el marquès de Sentmenat, figura molt representativa del austriacisme a Catalunya. Junament amb el seu oncle, Pere Torrelles i de Sentmanat, i Francesc Saiol i de Quarteroni romangueren dins la ciutat de Barcelona fins al final per la qual cosa se'ls confiscaren els béns. Estava casat amb Maria de Agulló, filla de Josep d'Agulló i de Pinós, sergent general de batalla en el

47. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Jeroni Ribes: 24 de juny 1711

48. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Serralta: 30 abril 1711

49. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a La Figuera a Malta: 30 novembre 1710

50. AHPB:Vicenç Gavarró, menor, (1693-1705), "Liber secundus testamentorum", fols. 72-82: 16 juny 1698, codicil i últim testament de 3 de maig 1713.

Reial Exèrcit del Principat de Catalunya, la qual féu testament el 14 de febrer de 1699.⁵¹

L'oncle dels anteriors, **Pere de Torrelles i Sentmenat**, en qualitat de General Governador i Portantveus pertanyia també al “nucli dur” del partit austriacista.⁵² Havia promogut la dissensió general a les les corts de 1701-1702, amb què es va guanyar l'enemistat de Felip V. President de les corts de 1705-1706.⁵³ El 23 de juny de 1706 el rei Carles III el va nomenar marquès i més tard governador de Catalunya.⁵⁴ Com a Portantveus i Governador estigué al front de la Vicerègia.⁵⁵ A causa de la seva edat, diu “*a la molestia de mos atxaques y crescuda edat*”, el 28 de març del 1714 abans de la caiguda de la ciutat, renuncià al càrrec a favor del lloctinent del Portantveus, Francesc de Saiol i de Quarteroni. Havia fet testament el 28 de febrer de 1704. Va ser un dels partidaris de la resistència final. Era fill de Joan de Sentmenat i Çapera, i de Maria de Perapertussa.⁵⁶

La correspondència de la Receptoria sortida de la mà de fra Ramon Sentmenat i de Toralla constitueix la millor font d'informació per al anys del seu mandat. Un dels millors propagandistes de l'ideari entre la gent de classe social baixa. Posà a disposició de Malta els serveis diplomàtics de la Receptoria de l'Orde a Catalunya. El seu càrrec de Receptor, iniciat segurament el 1707 havia de finalitzar obligatòriament el 1711. La mort, el 8 de maig de 1713 en una propietat familiar a Sant Joan les Fonts, li va estalviar les represàlies polítiques, com el seu germà, Joan, el marquès de Sentmenat amb la confiscació dels béns o l'expulsió del país com el nebot, Francesc de Sentmenat i d'Agulló (1697-1753), marquès de Sentmenat, exiliat després de la capitulació de la ciutat de Barcelona.⁵⁷ El seu final hauria estat molt semblant al de l'abat de Poblet,

51. AHPB: Vicenç Gavarró, menor, (1676-1706). Tercer llibre de testaments: lligall 873/40. CASTELLVÍ, III, p.679.

52. ALBAREDA, *Catalunya en un conflicte europeu*, pp.65.

53. Rosa Maria ALABRÚS, *Felip V i l'opinió dels catalans*, Lleida, 2001, pp. 98; 163.

54. CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, II, pp. 239-240.

55. Eduard MARTÍ FRAGA, “Conflictivitat institucional: la conferència dels Comuns de novembre de 1700”, *5è Congrés d'Història Moderna de Catalunya, vol.II, Pedralbes*, 23-II (2003), pp. 209-210.

56. BRUGUERA, *Historia del memorable sitio*, I: pp. 556-557. AHPB: Vicenç Gavarró, menor (1697-1706): Llibre tercer de testaments. Lligall 873/40.

57. ALABRÚS, *Felip V i l'opinió dels catalans*, p. 372.

Francesc Dorda, president de la Junta d'Hisenda, expert en qüestions fiscals, que també acabà a l'exili.⁵⁸

Figura carismàtica, que per la seva vida modèlica se li va incoar procés de beatificació.⁵⁹ Castellví en fa un inusual elogi per la seva vida exemplar després d'haver deixat el càrrec administratiu com a Receptor:

En Barcelona, en universal concepto estaba reputado Fray don Ramon de Sentmenat y de Toralla, caballero de San Juan, por sujeto de ejemplar vida, retirado de todo comercio y trato, de incansable aplicación de asistir a los pobres del Hospital general (...) y que distribuía cuanto le frutaba su encomienda y demás bienes entre los pobres.

No satisfet amb això, Castellví relata un altre fet extraordinari que li va merèixer fama de venerable entre el poble senzill de Barcelona. Relata que Ramon de Sentmenat per estimular la defensa de la ciutat, el 1712 organitzà una romeria de dotze donzelles descalces per anar a peu fins al monestir de Montserrat, assegurant que així Déu s'apiadaria del seu poble i n'evitaria la ruïna per part dels enemics que l'assetjaven. A més prometia dotar les noies més pobres de la ciutat. Estava totalment convençut que, malgrat les penalitats, Barcelona: *"No se perdería. El pueblo por estas palabras entendió que Barcelona no mudaría de dominio y él excitaba con gran celo a la penitencia. Murió este caballero poco antes de declararse su defensa"*. Després de la mort de *"ese sugeto de ejemplar vida"* es van fer córrer notícies de fets prodigiosos sobre aquest cavaller de Malta austriacista, *"todos en alabanza del difunto"*.⁶⁰

Però tot no havien estat activitats públiques pietoses. A ell se li déu un arborat discurs ("voto") davant els tres comuns contra la corrupció dels governants i per aturar les extorsions que executaven certs austriacistes, sense anomenar-los, *"de la Corte que exigían bajo varios pretextos crecidas sumas de los pueblos con el velo del Real servicio"*. En època de guerra diversos cabdills de miquelets estaven efectuant aquestes pràctiques pel Camp de Tarragona, muntanyes de Prades i de Tremp i Ribera d'Ebre. Això va encendre la seva ira i no va parar fins que va acon-

58. ELISA BADOSA I COLL: "Els capitals d'Itàlia a la Cort de Carles d'Àustria", *5è Congrés d' Història Moderna de Catalunya, vol.II, Pedralbes*, 23-II, pp. 237.

59. ARMAND DE FLUVIA, "Sentmenat. Genealogía", *Gran Enciclopedia Catalana, vol.13*, Barcelona, 1979, pp. 477-478. CASTELLVÍ, *Narraciones Históricas*, III, pp.556; 680.

60. CASTELLVÍ, *Ibidem*. III, pp. 556; 602-603.

seguir amb la “conferència” de 2 de març de 1713 davant els tres comuns i l'adhesió del poble baix fer arribar a la cort de l'emperadriu la petició de les màximes penes previstes pel tribunal de contrafaccions als acusats. Només la sortida amb l'emperadriu cap a Viena els salvà del càstig exemplar. Amb gran clarividència política havia declarat públicament que ell havia desconfiat d'Anglaterra ja des del principi:

Y al mismo tiempo representar que Cataluña se hallaba siempre en la constante resolución de derramar toda su sangre y de consumir cuantos caudales tenían sus naturales, y a más de esto obligar sus bienes para encontrar medios para observar el juramento hecho en las Cortes de 1706 (...) y que en tanto que respiran aliento catalán se sacrifican a su servicio. Nunca ha sido mi sentir que permanecería esta nación en lo que emprendió con tanta fuerza y empeño en este Principado en repetidas promesas

Es va oposar a l'evacuació de l'emperadriu Elisabet Cristina amb la seva cort barcelonina, efectuada el 14 de març de 1713. Va animar el poble a la defensa a ultrança de la ciutat de Barcelona. Ell havia estat un dels 18 membres elegits pels tres comuns per conferenciar d'acord amb la proposta del comte Stamp, de 25 de febrer de 1713. Pocs mesos després moria lluny de la seva ciutat.⁶¹

2) Anton Ribes i de Granollachs

La designació de fra Antoni Ribes per al càrrec de receptor del Gran Priorat de Catalunya, com a successor del difunt Ramon Sentmenat i de Toralla, va ser comunicada pel Gran Mestre Ramon de Perellòs i Rocafull, fervent partidari de les Dues Corones, a l'ambaixador de l'Orde a França, el batlliu Vieuville en data de 20 de gener de 1714. Obeint les ordres del Gran Mestre, Ribes s'havia exiliat al Rosselló en territori francès. Des d'aquí tenia la missió de solucionar “*le desordre*” en què es trobaven els afers de la Religió de Malta al Gran Priorat de Catalunya, cal

61. CASTELLVÍ, *Ibidem*. III, pp. 536-539; 496-497; 602-603; 680. El poble de Belianes, membre de la comanda de Barbens, el 1705 sol·licitava permís al seu comanador per poder imposar-se un vint-i-quatrè per cinc anys per pagar “*los mals sensals als acrehadors*”. A més encara no s'havien pogut satisfer els deutes contrets el 1697 per la població urgentenca per socórrer la ciutat de Barcelona assetjada pels francesos i pel “*donatiu voluntari, después de haberse posat lo present Principat baix lo natural domini de Nostre Rey y Senyor Carlos Tercer*” (ACA, GPC. Sig.622, a.1702-1705, fols.181-182).

entendre per trobar-se a mans dels enemics austriacistes. També en dóna part oficialment als alts comandaments de les tropes borbòniques del Rosselló i Catalunya: el comte D'Albaret "*President de Perpignan*" o intendent del Rosselló i al marquès de Trinanon, comandant dels exèrcits al Rosselló. Pel que fa al duc de Berwick, ordena al receptor que es posi immediatament a disposició d'aquest mariscal abans d'actuar. Declara que és una persona que gaudeix de tota la seva confiança perquè durant els deu anys que ha estat exercint les seves funcions dins l'Orde ha estat irreprotxable: "*les quals l'ont toujours tenu éloigné des derniers troubles de la Principauté*".⁶²

Fill de Pere de Ribes i de Boixadors, el marquès d'Alfarràs, conegut proborbònic. Acabada la guerra de Successió, Anton Ribes es veurà recompensat des de Malta amb altres càrrecs remunerats dins l'Orde a Catalunya: comanador de Torres de Segre (1714-1742), Cervera-Ametlla (1716-1739) i Térmenes (1742-1745). Prèviament havia estat lloctinent del Gran Prior, el seu oncle Jeroni Ribes i Boixadors, majordom del Gran Mestre de Malta durant la guerra. De totes maneres no aconseguirà succeir-lo en el càrrec de gran prior, ja que aquesta dignitat la varen acaparar successivament els dos germans, també filipistes, Josep i Francesc Vilallonga i Saportella.⁶³

Com que a l'Arxiu de la Corona d'Aragó la correspondència entre la rectoria de Barcelona, el Gran Mestre i el Comú Tresor de Malta queda interrompuda durant els anys 1712 i 1713 no sabem qui va substituir per aquests anys el receptor austriacista desaparegut, fra Ramon Sentmenat i de Toralla. El fet és que el juny de 1714 ja trobem fra Anton Ribes i Grannollachs instal·lat o millor dit exiliat a Perpinyà, com d'altres catalans proborbònics sota l'empareda de l'intendent Ponte d'Albaret.⁶⁴ Des d'allí mantingué una cordial correspondència política amb el batlliu de Vieuville, l'ambaixador de l'Orde de Malta a la cort de Lluís XIV. A través de les pròpies cartes creuades amb Perellòs i Vieuville, revela que va ser el mateix Gran Mestre Perellòs qui va enviar a Perpinyà el receptor Anton Ribes, lluny d'una Barcelona assetjada, tot esperant la rendició. La finalitat era de controlar les finances de l'Orde no solament a les comandes

62. NLM, AOM, arch.1562, fol.1180; arch. 1567, fols. 1217 i 1230.

63. ACA, GPC, Sig. 987, a.1714.

64. Apèndixs núms.6 i 7. ALBAREDA, *Catalunya en un conflicte*, p.124.

franceses del Rosselló sinó també les de Catalunya, esperant “*la fin des troubles de la Catalogne*” i amb el consentiment i “*aprovación de los Sres. Duques de Berbic y del Populi, asta que fuesse Dios servido serenar las alteraciones de aquel Principado*”.⁶⁵

3) *Ambaixadors francesos de l'Orde de Sant Joan de Jerusalem o Malta presents a la cort de París esmentats des de 1706 a 1714*

El batlliu de Noailles, germà del cardenal del mateix nom, almenys des de 1706; el batlliu J.J. De la Vieuville, el qual després de la seva mort el 1713 va ser substituït pel batlliu Demesmes o de Mesmes, comanador de Sommereux, informador del Gran Mestre ja des de 1709. El cavaller Aubignos o Daubignos, que apareix com a receptor de Llenguadoc i comanador de Saliers i Montpeller. Va enviar les informacions des de Marsella de 1707 a 1711.

Austracistes i borbònics entre els cavallers de Malta

1) *Els Vilallonga-Saportella: una família compromesa de militars, comanadors i grans priors de l'Orde de Malta*

Segons els capítols matrimonials del noble Magí de Vilallonga i Saportella amb Guialmar de Jalpí i Sala, formalitzats davant notari el 15 de juny de 1672, ell era fill de Francesc de Vilallonga i Xammar, baró d'Estaràs, carlà de Torrafeta i senyor dels llocs i castells de la Curullada i torre de Saportella (“*vuy diputat militar del Principat de Catalunya y sos comtats*”) i de Clemència Saportella. La futura esposa, Guialmar de Jalpí i Sala, era filla de Josep de Jalpí i Subirós, del lloc de Sant Esteve de Cordera, bisbat de Girona.⁶⁶ Foren germans seus Josep i Francesc,

65. ACA, GPC, Sig. 987. De Vieuville a Ribes: 24 juny 1714. ACA, GPC, Sig.987. De Perrellòs a Ribes: 30 agost 1714. (v. Annex núm.7) Fco. de Castellví no l'esmenta segurament perquè no s'incorporà a Catalunya fins després de la capitulació de setembre de 1714.

66. AHPB: Notari Pau Pi, “Llibre tercer de capítols matrimonials”, 1670-1673.

ambdós frares cavallers de l'Orde de Sant Joan de Malta, futurs Grans Priors de Catalunya. De l'hereu Magí nasqué Magí Anton, que també seria destinat a professar dins l'Orde de Sant Joan de Jerusalem després de servir a Malta i amb el temps arribaria a la màxima dignitat de Gran Prior de Catalunya. Un germà de l'avi Francesc de Vilallonga i Xammar, anomenat Galceran de Vilallonga i Xammar, nascut a Estaràs el 1624, havia ingressat també com a cavaller a l'Orde de Sant Joan de Jerusalem el 1633 i arribaria a ser batlliu de Mallorca.

La família noble segarrenca dels Vilallonga-Saportella-Xammar i Vilaseca, senyors d'Estaràs i la Curullada va lluitar en bàndols oposats: mentre els dos germans frares de l'Orde de Sant Joan de Malta van ser partidaris de Felip V, l'hereu seglar, Don Magí de Vilallonga i Saportella va ser un destacat militar del partit de l'arxiduc Carles III, i estret col·laborador d'Antoni Desvalls, el marquès de Poal, amb destacades missions d'agitació i defensa contra els borbònics des de Girona a la Segarra i l'Urgell.

Fra Josep de Vilallonga i Saportella era comanador de Sant Llorenç de les Arenes i va actuar de procurador pel seu germà Francesc de Vilallonga i Saportella, comanador de Barbens absent. Abans, 1696, ho havia estat de l'Ametlla, Cervera i Esplugua de Francolí.⁶⁷ Durant aquesta guerra, fra Josep, cavaller i comanador va ser afavorit amb dignitats per part de Felip V, el 28 de juny de 1708.⁶⁸ Va ostentar el càrrec de tinent coronel borbònic. Com a tal va comandar el regiment o coronela de la ciutat de Cervera (març de 1706), en resposta als atacs de les forces austriacistes que l'havien saquejat. El 1712 dirigirà també un batalló de cerverins filipistes enviats a Lleida per lluitar contra els austriacistes.⁶⁹ Figurà com a assistent del Capítol Provincial de l'Orde celebrat a Barcelona poc després d'acabada la guerra, el 8 d'octubre de 1714, i que va ser presidit pel comanador i nou Receptor del Gran Priorat de Catalunya, fra Anton Ribes i Granollachs, i pels cavallers de Malta, Bernardí i Oleguer de Taverner, tots quatre d'una reconeguda militància filipista a Catalunya.⁷⁰

67. ACA, GPC, Sig.624.

68. Pedro VOLTES BOU, *Barcelona durante el gobierno del Archiduque Carlos de Austria (1705-1714)*, Barcelona, 1970, III, pp.111.

69. CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, III, p. 315. Agustí DURAN I SANPERE, *Felip V i la Ciutat de Cervera*, Barcelona, 1963, pp.27; 33; 44-45.

70. ACA, GPC, Sig.953, fol.6; ALBAREDA, *Catalunya en un conflicte europeu*, pp.129.

Durant el conflicte tenia residència a la ciutat de Cervera ocupada pels filipistes. No podia desplaçar-se a Barcelona per complir amb les seves obligacions com a procurador del Gran Prior per la comanda de Torres de Segre ni trametre les recaptacions pels arrendament tal com li exigia Malta “*por hallarse la villa de Cervera en dominio del Serenísimo Duque de Anjou*”.⁷¹ Morí a Barcelona en exercici del seu càrrec el 27 d'agost de 1727.⁷²

Fra Francesc de Vilallonga i Saportella, germà de l'anterior i comandador de Barbens ja el 1704 fins al 1742. De fet, aquest, mai no es veure implicat en fets militars en cap dels dos bàndols, però la circumstància que els dos germans arribessin a ser designats grans priors de Catalunya de forma successiva acabada la guerra de Successió entre 1721 i 1750, fa pensar que també fra Francesc de Vilallonga i Saportella havia donat suport a Felip V. De tota manera cal no descartar que la seva absència durant la guerra, com la del Gran Prior Dídac Serralta (resident a Malta el 1713, potser en previsió de desastre final) fos deguda a haver buscat refugi lluny de Catalunya.

Don Magí de Vilallonga i Saportella, l'altre germà i hereu de la nissaga, el cavaller senyor d'Estaràs, va ser un destacat militar que lluità activament en les files de Carles III. Aquest l'havia ennoblit el 23 de juny de 1706, concedint-li el títol de comte de Vilallonga i Saportella, i més tard el de marquès, juntament amb Pere Torrelles i Sentmanat.⁷³ Entre 1706 i 1712 va ser un dels superintendents generals nomenats pel rei Carles III que, amb Antoni Desvalls i de Vergós, el marquès del Poal, s'encarregarien de defensar les fronteres i promoure l'agitació del país contra Felip V. El seu nom està entre els cavallers que va destacar l'emperadriu Elisabet Cristina el 1712 per acomboiar les tropes portugueses fins a la frontera de Lleida i les alemanyes des del camp de Cervera fins a les costes de Vilanova i Sitges i altres zones de marina durant l'evacuació de les forces imperials el juliol de 1713.⁷⁴

71. ACA, GPC, Sig.1011. De Sentmenat al Comú Tresor de Malta: 30 abril-10 maig 1710.

72. ACA, GPC, Sig. 370 i 599.

73. CASTELLVÍ, *Narraciones Históricas*, II, p. 239. Armand de FLUVIA, *Gran Enciclopedia Catalana*, vol.15, Barcelona, 1980, s.v. p.483.

74. CASTELLVÍ, *Narraciones Históricas*, II, pp. 81; 232; 393; 430; III, pp.151; 308; 459-460; 462. Josep M. TORRAS I RIBÉ, “El tombant decisiu de la guerra de Successió: evacuació de l'exèrcit imperial i repressió borbònica (1713)”, 5è *Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, *Pedralbes*, II (2003), 23-II, pp. 254 i 258.

Com a cavaller habitant a Cervera s'havia ofert per parlamentar amb les forces aliades quan van ocupar la ciutat de Cervera el 9 de setembre de 1705. Quatre anys abans s'havia negat a rebre oficialment el rei Felip V en la seva proclamació en aquesta ciutat segarrenca profilipista.⁷⁵

Acabada la guerra no hi ha constància que fos represaliat. Don Magí de Vilallonga i Saportella potser en sortí indemne gràcies a la influència dels germans comanadors. Com a mostra, només un any després de finalitzada la guerra, el 7 de maig de 1715 l'Assemblea Provincial de l'Orde a Catalunya acceptava el seu fill de 21 anys, Magí Anton de Vilallonga i Jalpí, com a candidat a cavaller de justícia, oferint-se per acudir a la defensa militar de Malta, llavors en perill dels turcs. Magí Anton arribà a ocupar la dignitat de comanador de l'Espluga Calba entre 1758 i 1763.⁷⁶

2) *Altres famílies catalanes de cavallers de Malta*

Els comtes de Peralada eren filipistes. Per aquest motiu a Guillem Rocafull i de Rocabertí, nebot del Gran Mestre Ramon de Perellòs i Rocafull, se li havien confiscat els béns el 7 de gener de 1706, de què en donarà part immediatament a l'ambaixador de l' Orde a França.⁷⁷

Els Ribes: fra Anton de Ribes i Granollachs, de la família dels marquesos d'Alfarràs, era fill de Pere Ribes i Boixadors. El seu oncle, el comanador fra Jeroni Ribes i de Boixadors, havia esdevingut a Malta major-dom del Gran Mestre Ramon de Perellòs, i Gran Prior de Catalunya en època època borbònica.⁷⁸

Josep Alòs: Un dels botiflers més notoris, havia estat procurador reial de la Batllia General.⁷⁹ Va fugir cap a Castella el 1706 des del castell de Biure i per aquest motiu se li van confiscar els béns, l'any 1707. Assessor

75. DURAN I SANPERE, *Felip V i la Ciutat de Cervera*, p. 16.

76. ACA, GPC, Sig.953, fol.18, a.1715. MIRET I SANS, *Les Cases de Templers i Hospitalers*, p. 527.

77. CASTELLVÍ, *Narraciones Históricas*, I, p.407; III, p. 96. ALBAREDA, *Catalunya en un conflicte europeu*, p.124. NLM, AOM, arch.1561, fol.601. De Perellòs a Noailles: 6 març 1706.

78. MIRET I SANS, *Les Cases de Templers i Hospitalers en Catalunya*, pp. 507-508.

79. CASTELLVÍ, *Narraciones Históricas*, I, p. 620.

militar del duc de Pòpuli, acabada la guerra va ser nomenat jutge de confiscacions amb Rafael de Cortada i Francesc Ametller.⁸⁰

Apareix repetidament esmentat en la correspondència de l'Orde entre 1710 i 1714. La primera vegada ho és amb motiu de la victoriosa ofensiva austriacista a les terres de Ponent, estiu de 1710, quan per les derrotes filipistes sofertes a Almenar i Aragó, l'exèrcit de Felip V és obligat a retrocedir en direcció a Castella. És en aquest context que Sentmenat fa saber al Gran Prior de Catalunya Dídac de Serralta que aquell cavaller santjoanista havia abandonat el Principat com tants d'altres botiflers: “*Con la novedad de hallarse nuestro ejército victorioso más adelante de Çaragoça, el Dr. Joseph Alòs dicen se ha retirado (h)asia Castilla.*”⁸¹

L'acèrrim filipista cavaller Josep Alòs havia estat procurador del Gran Prior Serralta, austriacista, en la seva comanda.⁸² Amb la seva incompaixença no es van poder efectuar els pagaments que el Gran Prior de Catalunya havia d'efectuar a través d'ell a la Companyia Dalmases. El seu representant legal Josep Alòs estava desaparegut “*por no saber donde se halla dicho Alòs, ni tampoco sus hijos, y haver muerto su hermano*”. El 1706 s'havia exiliat de Catalunya per seguir els partidaris de Felip V a Castella.⁸³

Acabada la guerra veurà trecompensats els seus serveis com a tinent coronel de l'exèrcit de Felip V.⁸⁴ Per aquest motiu el Gran Mestre Perellòs no tindrà cap inconvenient a confirmar al nou Receptor i també filipista Anton Ribes i Granollachs la seva proposta d'afavorir el fill de Josep Alòs amb la plaça d'advocat de l'Orde de Sant Joan:

Y no dexamos de aprobar vuestro dictamen de conferir el empleo de avogado de nuestra Religión al hixo del Dr. Josep Alòs, siendo varón a gratificar los servicios que por tantos años ha hecho este hombre para animarle á continuarlos con el mismo zelo que lo ha hecho asta aora.⁸⁵

80. ALABRÚS, *Felip V i l'opinió dels catalans*, pp. 190-191; 261. ALBAREDA, *Catalunya en un conflicte europeu*, pp. 77; 121; 125 i 127.

81. ACA, GPC, Sig.1011. De Sentmenat a Serralta: 27 agost 1710.

82. ACA, GPC, Sig.1011. De Sentmenat a Comú Tresor de Malta: 31 gener 1711.

83. ACA, GPC, Sig.1011. De Sentmenat a Serralta: 31 gener 1711.

84. CASTELLVÍ, *Narraciones Históricas*, I, p. 620. Va fugir des del castell de Biure.

85. ACA, GPC, Sig. 987. De Perellòs a Ribes: 30 agost 1714.

Els **Taverner** també són un cas emblemàtic dins el filipisme català. Castellví esmenta els següents de la família que fugiren amb Felip V el 1705: **Miquel Taverner i Rubí**, bisbe de Girona; **Josep Taverner**, canonge i tresorer de l'església de Barcelona, i més tard Jutge del Tribunal del Breu apostòlic per a la repressió del clergat austriacista; **Francesc Taverner**, abat de Sant Feliu de Girona; **Fèlix Taverner**, canonge de Barcelona i jutge delegat del Breu en temps del virrei Velasco. Dels nobles catalans que van servir el rei Felip V fins al 1713, esmenta **Oleguer Taverner**, brigadier, cavaller de Sant Joan de l' Orde de Malta, comte de Darnius (*"Excellente histórico y matemático"*) i el seu germà, **Bernardí Taverner**, tinent coronel i capità de les Reials Guàrdies espanyoles, també cavaller de l'Orde de Malta.⁸⁶ Els membres d'aquest Orde, Bernardí i Oleguer Taverner va estar presents a l'Assemblea del cavallers de Malta que se celebrà a Barcelona el 5 de novembre de 1714.⁸⁷

Els Amat i Junyent, els Ribes, els Cortada i els Taverner, militaren dins el partit filipista. Els Sentmenat, els Saiol, els Ponts, senyors de Montsonís, i els Portolà en canvi foren partidaris de Carles III. L'adscripció dels cavallers santjoanistes catalans al partit austriacista fou segurament per raons de militància familiar. Aquestes famílies pertanyien al Braç militar que, segons el mateix Josep Alòs, va ser el màxim exponent del constitucionalisme durant les Corts de 1705:⁸⁸ com els marquesos de Sentmenat, Magí Vilallonga-Saportella i els Saiol.

El terme "austriacista" no apareix mai de forma explícita en la correspondència oficial consultada però sí l'expressió equivalent *"este partido"*. Des de la facció pro-Carles III sempre hom es refereix als borbònics de les Dues Corones adversaris com a *"enemigos"*, *"el otro dominio"*, *"el dominio del Duque de Anjou"*, *"la otra obediencia"* i *"a la obediencia del enemigo"*. El rei Felip V apareix dissimulat sota la denominació de *"Serrenissimo Duque de Anjou"*, en contraposició a *"nuestro Rey Carles Tercer (que Déu guard)"*. *"Aliados"* i *"altos aliados"* contra *"Españoles"* i *"Franceses"*. El conflicte armat és vist com *"esta cruel guerra"* o la *"gran turbulencia"*. Per la seva banda els francesos es refereixen a la guerra

86. CASTELLVÍ, *Narraciones Históricas*, I, p. 620; III, p.693. ALBAREDA, *Catalunya en un conflicte europeu*, p. 127.

87. ACA, GPC, Sig. 953, fol. 6.

88. ALBAREDA, *Catalunya en un conflicte europeu*, 77.

de Successió a Catalunya com a la “revolta dels Catalans”, o la “insensatesa dels Catalans” i que el duc de Berwick havia estat posat al cap de les tropes franceses precisament “*pour terminer plus promptement cette longue Rebellion et chatier les peuples par la voye des Armes*”, en paraules de l'ambaixador francès batlliu de Vieuville.

Com a dada realment curiosa cal remarcar que entre 1713 i 1714 havien mort bona part d'ells: l'ambaixador francès Vieuville, el receptor Ramon de Sentmenat i de Toralla, dos grans priors de Catalunya (Dídac de Serralta i Jordi Puigdorfila), el comanador de Masdéu i Selma Nicolau Cotoner, sense comptar el rei Lluís XIV, mort el 1715. Finalitzada la guerra es detecta un gran nombre de comandes catalanoargoneses que canvien de titulars en benefici dels membres proborbònics.

Cas d'espionatge proaliat dins les altes esferes de l'orde de Malta: el Comte d'Herberstein, alemany general de les galeres malteses

Una carta del Gran Mestre al batlliu de Noailles, de 21 de juliol de 1706, informa que el comte de Herberstein, batlliu d'Alemanya i general de les galeres de l'Orde de Malta o de Sant Joan de Jerusalem, va estar a punt de provocar un gravíssim conflicte amb les Dues Corones. Quan es trobava amb la seva esquadra a les costes de Sicília es va interceptar dins el seu propi vaixell un document molt comprometedor que anava adreçat al receptor de l' Orde a Venècia. Immediatament va ser remès al virrei espanyol de Sicília, marquès de Bedmar. Seguint les expresses directrius del virrei es va fer obrir el paquet on va aparèixer un escrit adreçat al germà del comte de Herberstein, el qual es trobava a la cort de Viena. La carta escrita en alemany anava acompanyada d'un pamflet suposadament antiespanyol intítulat “Els esperits de tots els Sicilians”, en el qual, sota l'aparença de guardar fidelitat al propi rei de Sicília (Felip V) incitava els sicilians a posar-se al costat dels enemics de les Dues Corones. A més contenia dades estratègiques d'interès per als aliats, que podien facilitar una possible intervenció militar del duc de Savoia per controlar Sicília. L'informe assegurava que s'havia feta comprovació sobre la feblesa de les guarnicions espanyoles a les ciutats sicilianes principals. Herberstein es defensa de les acusacions dient que estan fetes

de mala fe ja que la carta era escrita en llengua alemanya i que el seu sentit havia estat mal interpretat. Però el Gran Mestre Perellòs no es deixa convèncer, o almenys això és el que comunicà al batlliu Noailles, el seu ambaixador a la cort de Versalles. Immediatament ordena al comte de Herberstein que sota cap pretext intenti fer entrar les galeres de l'Orde en ports de Sicília, en especial "*celles qui sont comandées par des chevaliers des nations ennemies de Deux Couronnes*". A més li avança al mateix ambaixador Noailles que ha decidit relevar del càrrec el comte de Herberstein i concedir-lo a Tincourt cavaller de nació francesa i així cedir als desitjos de Felip V i de Lluís XIV:

Nous attendons les ordres que leurs Magestés pourrient nous donner affin que nous fassions voir dans cette occasion comme dans toutes les celles qui pourroient arriver a notre zele pour l'interest de Deux Couronnes est si'l se peut encore plus grand que notre dépendence

El virrei Bedmar per la seva banda en donà part immediatament al receptor de l'Orde de Malta a Palerm i li recomanà sota secret ("*en gran secret*") d'informar del succès al Gran Mestre Perellòs. La imprudent acció del general de les galeres malteses, comte de Herberstein, havia causat un fort impacte, més encara després que havia estat advertit de no fer-ho just abans d'iniciar un viatge de cors. En va ser informat també el secretari de l'Orde per als afers d'Espanya per tal de protestar davant el Gran Mestre. En conseqüència, Perellòs va traslladar les disculpes al seu ambaixador a la cort francesa i immediatament va prohibir a Herberstein de tocar a Sicília i Calàbria.

Però l'afer del comte d'Herberstein no acabà així. Per carta del Gran Mestre al seu ambaixador Noailles li mostra el seu temor a una reacció violenta per part del virrei marquès de Bedmar perquè Herberstein i les seves galeres, tot i la prohibició expressa, havien recalat a Trapani segons sembla per necessitat de adobar els vaixells "*entierement contraindre aux ordres que nous luy avions donné*"

De tota manera tampoc no vol enemistar-se amb les potències marítimes aliades. Recomana gran prudència al seu ambaixador a París, en un moment en què Lluís XIV no veia gaire clar el futur del seu nebot Felip V. Vol evitar un enfrontament amb el poderós batlliu d'Alemanya el comte de Herberstein, ja que suposa que estarà sostingut per l'emperador austríac, i per tant hi hauria el perill de "*perdre tous les biens que notre Orde possede dans l'Empire*", tal com de fet succeí.

De tota manera li recomana no divulgar aquesta controvèrsia per tal d'evitar conflictes amb Espanya i França, especialment mentre durés el generalat de l'alemany Herberstein. Un cop rellevat aquest pel general francès, batlliu Tincourt, les galeres de l'Orde podran tocar les costes de Sicília només en cas de necessitat extrema. Però les comanades per cavallers de nacions enemigues a les Dues Corones ho tindran totalment prohibit i els caravanistes d'aquestes mateixes nacions que fossin a bord d'altres galeres tampoc no podran desembarcar a Sicília en cap cas.⁸⁹

Amb tot el virrei espanyol de Sicília ja n'ha havia donat part a les Dues Corones. El Gran Mestre Perellòs es veurà obligat a confirmar al rei Lluís XIV la seva ferma decisió que en tot el temps que li resta a Herberstein per esgotar el seu mandat com a general de galeres malteses, ni ell ni cap galera comanada per un alemany no tocarà tampoc cap port de Sa Magestat Cristiana. Amb aquest propòsit les galeres que venien de Berberia o de Llevant haurien de prendre totes les precaucions imaginables *«pour que nos actions soyent conformes aux intentions du Roy et qu'elles concurrent a l'avantage des Deux Couronnes»*.⁹⁰

La falsa neutralitat del Gran Mestre Perellós

Els aliats aviat es van adonar que l'actitud de Malta envers les Dues Corones durant la guerra era molt lluny de la neutralitat tan sovint pregonada pel Gran Mestre Perellòs i els temors d'aquest es van complir. En una comunicació de 10 desembre de 1706 que fa des de Malta adreçada al conseller d'Estat francès i Intendent general de la Marina de Llevant se l'adverteix que *“la prevention ou ilz sont de notre partialité”* a favor de la causa borbònica per part de l'Orde ha estat castigada amb la confiscació dels seus béns i efectes a diversos països. En qualitat de comandant de la marina el posen en alerta perquè creuen que hi havia el perill que els aliats enviessin vaixells de guerra *“pour se venger”*, com a resposta contundent pel recolzament que Malta donava les esquadres de les

89. NLM. AOM, arch.1561, fols.619-620. De Perellòs a Noailles: 21 juliol 1706.

90. NLM, AOM, arch.1561, fols.630-631. De Perellòs a Noailles: 10 octubre 1706.

Dues Corones.⁹¹ En el mateix sentit fa arribar un advertiment semblant al comte de Pontchartrain, ministre i Secretari d' Estat, perquè prengui les mesures adientes i ho comunicui a Sa Majestat el rei de França. Diu: “*Notre partialité pour avantage des Deux Couronnes restant que trop connues des ennemis*”, és a dir sobradament conegudes pels seus enemics, ha motivat la confiscació dels béns de l'Orde de Malta a Catalunya, Milanesat i Flandes així com en general a “*tous les lieux qui sont a leur disposition*”, és a dir que havien caigut en poder seu. Malta pagarà molt car el recolzament i la permisivitat a favor de Lluís XIV i Felip V.⁹² Quan arribin les converses prèvies a Utrecht ho tindran en compte davant els ministres plenipotenciaris d' Anglaterra i Àustria.

Un any després, el Gran Mestre Perellòs reconeixerà el risc que havia suposat per als interessos de l'Orde a Europa i a la Mediterrània el suport incondicional a França només per plaure cegament els interessos de les Dues Corones. Escriurà al seu ambaixador a la cort de Paris, batlliu de Noailles, i li ordenarà que ell directament o a través del Secretari d'Estat Pontchartrain faci arribar el seus temors a Luís XIV: “*de l'estat perilleux dans le quel nous nous mettons pour plaire a Sa Magesté et pour concourir aveuglement a l' avantage des Deux Couronnes*”. L'ajut havia consistit a permetre l'abastiment de fragates de guerra franceses “*pendant cette guerre*”.⁹³ L'ambaixador Noailles, però, estava massa vinculat a la corona francesa i a la causa borbònica a través dels seus poderosos familiars per intentar fer canviar la voluntat de Lluís XIV.

Fins i tot de l' Espanya en poder dels borbònics li han arribat notícies que Felip V té intenció d'introduir forts impostos als territoris que caiguessin en mans dels seus exèrcits. Vol implantar unes fortes taxes de guerra als reialmes d'Aragó, València i Catalunya ocupats pels seus exèrcits. Perellòs fa arribar els seus temors al totpoderós duc Felip d' Orleans, cap de les forces franceses enviades a Espanya per Lluís XIV perquè deturés aquesta extrema mesura. Li diu que no seria just que també les comandes amigues de França fossin castigades igualment com les altres. Assegura que només algunes dels reialmes espanyols

91. NLM, AOM, arch.1561, fols.635-637: 10 desembre 1706.

92. NLM, AOM, arch.1561, fols.652-655: 11 febrer 1706.

93. NLM, AOM, arch.1561, fols.670: 26 març 1707.

són desafectes al rei Felip V. Creu, per tant, que seria ingrata tractar-les totes per un igual sense distinció.⁹⁴

La decisió d'aplicar estrictament la tàctica neutralista, un cop advertits dels perills que suposava la submissió als dictats de Lluís XIV, va provocar algunes negatives a França. Per carta d'1 de gener de 1707 del Gran Mestre a D'Estienne, comandant del vaixell reial francès "Le Fortune" que volia abreuja la quarentena imposada pels usos i costums de mar ("*il n'est cependant impossible de passer pardessus certaines formalités dont vous estes pleinement intruit*"). A més l'informa de l'absoluta necessitat que el rei de França canviï els plans d'establir un magatzem i un taller de carenatge al port de La Valletta per a ús de la flota reial francesa. Davant aquesta possibilitat el Gran Mestre va persuadir, després de consultar-ho al Consell de l'Orde de Sant Joan, el batlliu de Tincourt que fes veure clarament al rei del gran perill que el seu Orde correria en el cas que els aliats es persuadissin que Malta afavoria els interessos estratègics de les Dues Corones.

Malgrat aquestes advertències el rei sembla que està decidit a dur a terme els seus propòsits. També mostra la seva perplexitat pel fet que el seu ambaixador a Paris, Noailles, no l'hagués informat d'aquesta actitud tan contrària als seus propis interessos. Aquesta condescendència envers les Dues Corones ha suposat grans danys econòmics perquè els seus béns han estat confiscats pels seus enemics, és a dir pels partidaris de l'Imperi i del rei Carles III, a Catalunya, Milanesat i Flandes "*et generalment de tous les lieux qui sont a leur disposition, sans compter une avarie de 2 millions qu'ils pretendent nous faire*". En contrapartida a la negativa del permís de carenatge, el Gran Mestre Perellòs ofereix l'entrada franca a qualsevol vaixell del rei, a més de permetre revituallar-se i d'armar l'artilleria. A més ofereix els seus hospitals per a tots els malalts i ferits que el rei de França hi volgués portar.⁹⁵ Però poc després, el 2 febrer 1707, recrimina a l'ambaixador batlliu Noailles que no hagués pogut fer canviar d'opinió al ministre d'Estat, comte de Pontchartrain, per la qüestió dels magatzems i tallers de reparació a Malta. Insta l'ambaixador Noailles d'intervenir novament prop el rei Lluís XIV perquè eviti les represàlies aliades contra els inter-

94. NLM, AOM, arch.1561, fol.706: 26 agost 1707.

95. NLM, AOM, arch.1561, fol.654: 1 febrer 1707.

essos de l'Orde de Malta, precisament "*par notre devouement a l'avantage des Deux Couronnes*", acusats "*chaque tour et qu'on le traitte de parcialité*". Els aliats consideraven Malta i els cavallers de l'Orde en general com uns clars partidaris dels Borbons.⁹⁶

Una cosa és Sicília i l'altra, Malta. Vol mantenir una neutralitat estricta pel que fa a la seva illa. L'afer del carenatge no estava totalment tancat per a l'esquadra francesa. De moment tranquil·litza el seu ambaixador Noailles afirmant que podria ser efectiu en un futur. Era un punt de recalada molt útil i apreciat per tots els navegants i de gran valor estratègic enfront de Sicília.

També s'ha de justificar davant l'ambaixador a París per què una fragata maltesa sense el seu permís havia arribat a Provença (deu seu al port de Marsella on tots els vaixells de l'Orde de Malta feien escala) un correu encobert ("*deguizé*") que hauria embarcat a Barcelona. Això indicaria que els vaixells maltesos que tocaven territori austriacista podien burlar la neutralitat i fer arribar els seus agents i documents compromesos als aliats. El Gran Mestre Perellòs es disculpa dient que tan bon punt descobreixi el nom del patró infractor el farà castigar immediatament al seu retorn, encara que ho veu improbable "perquè aquest tipus de tràfic costaner sol durar de vuit o deu mesos".⁹⁷

Fidelitat no tant clara als interessos africans de Felip V. Caiguda de la plaça d'Orà (1706-1707)

Davant el perill que Orà, important plaça espanyola a la costa africana, caigués en poder dels assetjants algerians i marroquins, l'ambaixador de Felip V a Roma, duc d'Uceda, i el virrei de Sicília, marquès de Bedmar, es van adreçar al gran mestre Perellòs perquè en nom de les Dues Corones, posés a la seva disposició uns vaixells i unes galeres per a la defensa d'aquell estratègic port africà. De moment donà les ordres oportunes perquè un vaixell anés a avisar dues esquadres malteses a fi que

96. NLM, AOM, arch.1561, fol.655: 2 febrer 1707.

97. NLM, AOM, arch.1651, fol.682: 2 juny 1707.

es dirigissin a Orà en el seu socors. En la carta al batlliu de Noailles, el gran mestre Perellòs es reafirma un cop més com un dels “*plus fidèles sujets*” de Sa Majestat Cristiana Luís XIV.⁹⁸

Dos mesos més tard, es va haver de justificar davant l'ambaixador Noailles explicant el motiu de no haver pogut arribar fins a Orà l'esquadra maltesa comanada pel cavaller Langdon. La causa oficialment havia estat que un fort temporal a 50 milles de Sicília havia obligat la nau capitana maltesa a buscar refugi a Trapani. D'aquesta manera, malgrat la prohibició expressa, el general de galeres, l'alemany Herberstein, hagué desembarcar per força a Sicília per fer les reparacions necessàries als seus vaixells. Aquest contratemps enutjaria fortament el virrei espanyol, ja que per una banda Orà no rebia l'ajut promés per Malta i per altra trencava la neutralitat establerta per les Dues Corones. Tot podria ser una argücia de Perellòs per saltar-se el seu compromís amb els Borbons.⁹⁹

A finals d'any 1706 el virrei de Sicília, marquès de Bedmar, torna a insistir per carta prop el Gran Mestre de la voluntat del rei espanyol que Malta destini uns vaixells a Sicília per carregar-hi el blat que s'havia d'enviar a Orà i a més demana uns vaixells d'escorta per protegir el comboi.¹⁰⁰

Per fi l'esquadra maltesa es decidí salpar cap a les costes algerianes per acudir a l'ajut dels assetjats. Durant tres mesos es van dedicar a patrullar davant Orà, seguint les ordres de Felip V de perseguir els vaixells algerians com s'havia fet l'any anterior. També li manifesta el Gran Mestre que hi ha destinat un batalló d'infanteria que lluita en aquell moment dins la plaça forta, sota les ordres de cavallers de Malta. Això és el que manifesta Perellòs al Duc d'Orleans llavors “*en Espagne*”, autoritat militar màxima de les forces borbòniques. Amb aquestes justificacions volia evitar les fortes contribucions que ell mateix havia imposat a totes les comandes de Catalunya, Aragó i València que queien en poder seu, fins i tot aquelles de les quals Perellòs n'era titular. Per això no s'està de titllar de “*conduitte criminelle*” la dels “*peu-*

98. NLM, AOM, arch.1561, fol. 622. De Perellòs a Noailles: 4 agost 1706.

99. NLM, AOM, arch.1561, fol. 630.

100. NLM, AOM, arch.1561, fol. 655: 7 març 1707.

ples revoltés” a favor de Carles III. En resposta a la demanda del duc d’Orleans que el Gran Mestre castigues la “*conduitte toute criminelle*” dels comanadors antiborbònics, ell li respon que només són una minoria. A més li consta que les comandes magistrals (Barberà, Corbins, Gardeny i Cases Antiques) li han estat totalment arruïnades. Demana que vulgui no solament eximir l’Orde de Malta (“*affranchir mon Orde*”) de les noves imposicions sinó de convertir-se en el seu protector contra els aliats de l’Arxiduc Carles.¹⁰¹

Malgrat tot, els esforços de l’esquadra de Malta no van ser suficients per evitar que finalment la plaça espanyola d’Orà caigués en mans dels algerians el 1708. Amb gran enuig el virrei espanyol feia recaure les culpes del fracàs de l’empresa al retard de l’esquadra maltesa en el transport del blat carregat i acomboiat per ells fins a Sicília per als assetjats. En carta al secretari d’Estat francès, Pontchartrain, li manifesta el seu pesar per la captura de nombrosos cavallers de l’Orde presents en la seva defensa. A més Perellòs es disculpa per no haver pogut atendre amb més celeritat als requeriments espanyols a causa d’una greu malaltia que en aquell moment li impedía ocupar-se personalment d’aquest seriós afer. Sembla una excusa més per eludir les responsabilitats i justificar-se davant els francesos.¹⁰²

Precisament per aquests anys al port de Malta es detecta l’arribada d’algun carregament d’objetes preciosos procedents d’esglésies. En el vaixell “Saint Jacques” el cavaller Rozé, que formava part de l’esquadra d’Orà, i que havia arribat a Malta provinent del port de Cartagena. Hi havia embarcat unes caixes amb “*un nombre considerable de vases sacrés et autres choses servant a l’Eglise*”. Van ser retinguts a La Valletta i inventariats per ser retornats als seus propietaris, sense esmentar-ne la procedència exacta. Caldria pensar que no fossin producte dels freqüents robatoris perpetrats a nombroses esglésies de la Península. En la mateixa data informa el Gran Mestre que havia destinat Miquel Mascarell, comanador de Casp, com a ambaixador de l’Orde a Espanya, en substitució de Fèlix Zapata. Els “rebels del reialme de València i d’Aragó” li havien confiscat les rendes i obligat a fugir sense tenir res per sub-

101. NLM, AOM, arch.1561, fol.706. De Perellòs al Duc d’Orleans: 7 agost 1707.

102. NLM, AOM, arch.1561, fols.683 i 759. De Perellòs a Noailles i al comte de Pontchartrain, ministre i secretari d’Estat: 19 desembre 1708.

sistir. Aquest nomenament creu que serà “*un choix plus agreable aux Deux Courones*”.¹⁰³

Economia i finances de l'orde de Malta durant la Guerra de Successió. El moviment de fons a través de lletres de canvi

La primera cosa que sorprèn en llegir la correspondència econòmica entre la Receptoria austriacista de Barcelona i el Comú Tresor que l'Orde tenia a La Valletta és la intervenció d'agents bancaris alemanys, anglesos i catalans que operaven simultàniament per als aliats. En la connexió Barcelona-Londres-Gènova-Malta s'observen coincidències de noms rellevants relacionats amb la Cort barcelonesa de Carles III, com el príncep de Lietchenstein, Mead, Dalmases i Dalmau. Guillermo Chetuin, Chettvyn o Chetuyn (probablement William Chetwyn) apareix citat també diverses vegades com a negociant britànic que s'encarregava des de Genova del trasllat de tropes aliades a la Península.¹⁰⁴

Gènova és la plaça financera on se centralitzaven les operacions bancàries i destí de “*letras de efectos*”, i lletres de canvi, girades des de Catalunya i Aragó pel Receptor del Gran Priorat de Catalunya favor dels agents bancaris que l'Orde de Malta tenia a Gènova. El màxim responsable era l'almirall Lomelini, Receptor de Malta en aquella ciutat lligur¹⁰⁵. Segons pot deduir-se de la documentació del mateix Orde, Barcelona en aquell moment (1710-1711) centralitzaria les operacions bancàries i creditícies que l'Orde de Malta efectuava per l'Espanya controlada per Car-

103. NLM, AOM, arch.1561, fol.751, De Perellòs a Noailles: 5 agost 1708; fols. 750-751; id. al Marquès de Torcy, ministre secretari d'Estat.

104. VOLTES I BOU, *Barcelona durante el gobierno del Archiduque*, III, 60, 61 i 67. BADOSA, “Els capitals d'Italia a la Cort de l'Arxiduc”, *5è Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, II, pp.233-251. Diverses lletres de Gènova es paguen a John Mead per negocis amb comerciants particulars.

105. Els Lomellini eren una vella família aristocràtica genovesa que des del segle XVI al XVIII disposaven d'una factoria de coral a Tabarqah, a la costa de Tunísia. Vide: Carlo BITOSI, *In governo dei Magnifici. Patriziato e politica a Genova fra Cinque e Seicento*, Genova, 1990, pp.167-188.

les III. Per tal de fer arribar de forma segura a través de vaixells neutrals les importants quantitats d'efectiu i lletres de canvi a ingressar al Tresor de l'Orde a Malta intervenien com a lliurat Guillermo Chettuin "*cavallero residente por la Reyna de la Gran Bretaña en Génova*" i Juan Mead, "*Pagador General por su Majestad Británica en España*", i persona de la màxima responsabilitat en els pagaments a les tropes britàniques i adquisició de material militar. Per exemple, el 16 de setembre de 1710, el Receptor Sentmenat enviava des de Barcelona al beneficiari, l'Almirall Lomelini, Receptor de l'Orde a Gènova, la quantitat de 53.200 lliures genoveses "*a favor*" d'aquest almirall a través d'una lletra de canvi a 30 dies vista, "*de Juan Mead*" (lliurador o creditor) que Lomelini havia d'ingressar a Gènova, "*contra*" Guillermo Chetuin (lliurat), des d'on es faria efectiva, i "*abonarla*" al Tresor de l'Orde de Malta per ordre del Receptor Setmenat.¹⁰⁶

Efectivament, l'operació va finalitzar satisfactòriament. Lomelini ratifica a Sentmenat que aquella lletra de canvi de Juan Mead per valor de 53.200 lliures genoveses, a favor de Lomelini, "*de effectos*" (valors) de la Recepta de Barcelona havia estat acceptada per Chetwyn.¹⁰⁷ Més clarament Sentmenat ho manifesta un mes més tard al mateix genovès Lomelini:

...Con la noticia de haver ya V.S.I. cobrado de ese residente de la Reyna de la Gran Bretaña (Chetuin) la letra de 53.200 libras genovesas de 16 de setiembre de dicho año pasado de Don Juan Mead, y de havermela bonificado en nuestro Común Tesoro.¹⁰⁸

També en aquella data (16 de setembre de 1710) Setmenat avisava que la lletra de pagament que el Receptor de Saragossa, Silverio Doz li havia fet a través del tinent coronel Nicolás Kien no havia pogut ser cobrada i per tant va ser retornada a Sentmenat. Decidí fer el tràmit d'enviar les 2.000 dobles de Saragossa a Malta, a través de Samuel Scot. Creu que l'operació es podrà efectuar amb èxit "*por el valor (crèdit?) que tengo recibido del Sr.D. Juan Mead*".¹⁰⁹

106. ACA, GPC, Sig.1011. De Sentmenat a Lomelini: 16 setembre 1710.

107. ACA, GPC, Sig.1011. De Sentmenat a Lomelini: 28 desembre 1710.

108. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Lomelini: 31 gener 1711.

109. ACA, GPC, Sig.1011. De Sentmenat a Doz: 16 setembre 1710.

De totes les operacions d'enviament de fons des de Saragossa a Malta per la via de Barcelona i Gènova, Siverio Doz en dona part als procuradors del Comú Tresor de Malta en lletra de 31 d'octubre de 1710:

...Con letra de Juan Mead de 15 de setiembre, pagador general por la reina de Gran Bretaña en España, contra Guillermo Chattuind residente británico en Génova, a favor del Almirante Lomelin, a 30 dias vista....¹¹⁰

Del pagador general de la Corona britànica a Espanya, Mr. Mead, i de les dificultats financeres que les forces aliades passaven durant l'estiu de 1711 n'hi ha constància a Castellví, el qual recull la carta que envià Carles III (de 30 de juliol) al duc d'Argyll, comandant de les tropes angleses, perquè permetés a Mead ampliar els fons per tal de poder efectuar el transport d'animals de bast per a l'artilleria i les tropes.¹¹¹ Potser les lletres de canvi anteriors estarien relacionades amb l'adquisició de béns de consum o de guerra a Malta a través de la tresoreria del Gran Priorat controlada pels austriacistes. És una hipòtesi.

Les relacions del receptor de Barcelona, Ramon Sentment, amb el receptor de Saragossa, comanador Silverio Doz, durant aquest crític període van ser molt fluïdes. Cal suposar que ambdós eren austriacistes, del mateix partit, que ell esmenta com "*siguiendo este partido*". Les recaptacions de l'Aragó eren enviades a Barcelona i d'aquí per mar eren transferides a Gènova, per tal d'acabar finalment a Malta:

...agradeciendo á V.M. la puntualidad y el género con que ha pagadas las dos letras que saqué a pagar á V.M. de 16 de Setiembre pasado: la una de 2500 doblas y la otra de 50 doblas, la qual cantidad de 2550 doblas queda cargada en esta Recividuria (Barcelona), en desquenta de essa de Aragón...¹¹²

Més detalladament s'explica aquesta operació financera, amb trasllat de grans quantitats de moneda des de Barcelona amb destí a Malta, en la relació que Sentmenat fa al Gran Mestre Perellós un mes i mig més tard, quan les comunicacions entre Aragó i Catalunya quedaven de moment expedites gràcies als èxits de les armes aliades:

... Haviéndose conseguido después de la batalla dada junto a Zaragoza en 20 de agosto (deu fer referència a la de Monte Torrero) restablecerse el comercio de aquel

110. ACA, GPC, Sig.1011. De Sentmenat a Comú Tresor a Malta: 31 octubre 1710.

111. CASTELLVÍ, *Noticias Históricas*, III, p. 330.

112. ACA, GPC, Sig.1011. De Sentmenat a Doz: 18 setembre 1710.

Reyno de Aragón con este Principado, de que podía valerme de los efectos (moneda) de aquella Receta que se hallavan en su poder lo que puse promptamente en execución portándolos en ésta (Barcelona). Y para obedecer a Vuestra Eminencia (el Gran Mestre) con la puntualidad que debo, los he passado luego a Génova (...), para que se logre con la brevedad possible el socorro de las grandes urgencias de esse Común Thesoro.¹¹³

De fet les coincidències entre Silverio Doz i Ramon Sentmenat anaven més enllà de la política, motiu que explicaria per què Doz no apareix tampoc com a comanador després de la guerra. En diverses cartes es demostra que la Recepta d'Aragó havia servit de salvavides per a l'economia de la de Catalunya, tan precària per efectes de la guerra. Així s'expressa Sentmenat als procuradors del Comú Tresor de Malta:

...me avisó el Recividor Fr.Dn.Silverio Doz que podía valerme de los efectos de aquell Receta, lo que puse promptamente en execución transportandolos en esta (Barcelona). Como se expresa en el adjunto bilanze (...) los he passado en la (Receta) de Génova (...), de Juan Mead, pagador general por la Reyna de Inglaterra en España (...) contra Guyllelmo Chettwynd, cavallero residente por la Reyna de la Gran Bretaña en Génova, a favor del Venerable Almirante recividor de aquella ciudad(Génova) a 30 dias vista de 53.200 libras ginovesas a razón de 19 libras por doblón.¹¹⁴

Com que el comanador Silverio Doz de Saragossa havia autoritzat a traslladar els cabals destinats a Malta a la rectoria de Barcelona, Sentmenat aprofita l'avinentesa que "*por hallarse nuestro ejército en las cercanías de aquella ciudad de retirada de Castilla*", intentaria efectuar l'operació de transport monetari des d'Aragó amb seguretat.¹¹⁵

Ara bé per una ordre de 9 de març de 1711 des de Malta s'ordena a la recepta d'Aragó que se suspenguessin els enviaments d'efectes de la Receptoría aragonesa a la de Barcelona. Se suposa que l'ocupació borbònica volia estrangular l'economia tan limitada de les comandes catalanes.¹¹⁶

Per altra banda les relacions amb Madrid no eren bones. Les recaptacions que l'Orde de Malta feia a la capital espanyola, "*la Receta de Ma-*

113. ACA, GPC, Sig.1011. De Sentmenat a Perellós: 31 octubre 1710.

114. ACA, GPC, Sig.1011. De Sentmenat al Comú Tresor de Malta: 31 octubre 1710.

115. ACA, GPC, Sig.1011. De Sentmenat al Comú Tresor de Malta: 28 desembre 1710.

116. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat al Comú Tresor de Malta: 31 juliol 1711.

drid”, havien de ser transferides a Malta per Barcelona i Gènova. Però sembla que el comanador Francisco de Mier, responsable de la Recepta de Madrid tenia molt poca sintonia amb l'homòleg català, Ramon de Sentmenat i de Toralla. Aquest sovint es queixa de la manca de correspondència amb aquell, ni quan el rei Carles III d'Àustria era a Madrid, malgrat les ordres de Lomelini en el sentit que els cobraments de Saragossa i Madrid havien d'anar a Gènova per la via de Barcelona.¹¹⁷

Amb Mier no havia estat possible tampoc de fer efectiva una simple lletra de canvi a favor seu que se li havia enviat des de Barcelona destinada a la marquesa de Tamarit per cobrar una pensió: “100 doblones de España remitiendole letra en su favor contra aquel Recividor Mier”.¹¹⁸

També en resposta a una carta de l'almirall Lomelini receptor de Gènova, li respon que “de la Receta de Madrid no se ha transportado algun dinero en esta (Barcelona) y nunca he tenido carta de aquel Recividor” (Francisco de Mier).¹¹⁹

Avançat l'any 1711 apareixen altres agents crediticis a Gènova amb representació a Barcelona: Pio Maria de Simone et Figli de Gènova tenen com a “factores” seus Amador i Sebastià Dalmau a Barcelona. A través d'aquells Lomelini, el receptor de l'Orde a Gènova, podrà remetre les lletres de canvi que vagin destinades a la Receptoría de l'Orde a Barcelona. Però li recomana amb molta insistència que s'abstingui de demanar en efectiu a causa de la seva escassetat: “sólo prevengo a V.I. S. no me saque a pagar con doblones efectivos, que en este Pays corren muy pocos”.¹²⁰

I a l'agost del mateix any, el Receptor de Barcelona rep del Receptor Lomelini des de Gènova un “papel de crédito de 1.100 doblas del Sr. Guylermo Puigserver, contra estos señores Dalmases Cattà y Pirla para valerme de dicha cantidad”. A continuació l'informa que ell, Sentmenat, ha pagat amb puntualitat la “lletra de les dobles” així com unes lletres “que

117. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat al Comú Tresor de Malta: 30 abril-10 maig 1711.

118. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a La Figuera: 28 desembre 1710.

119. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Lomelini: 30 abril-10 maig 1711.

120. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Lomelini: 30 abril-10 maig 1711.

le saqué”, però que per culpa d’una tercera persona, probablement el corredor habitual, es van negociar a la baixa en un banc de la ciutat de Barcelona i per tant Lomelini, el Receptor de Gènova, en va percebre allà una quantitat inferior en lliures genoveses.¹²¹

Entre aquests intermediaris o negociadors de crèdits relacionats amb el Gran Priorat de Catalunya en els anys 1710-1711 apareix repetidament el conegut el príncep **Anton Florian de Liechtenstein** personatge influent en la cort de Carles III a Barcelona, com a beneficiari (“a favor”) de lletres de canvi acceptades (“contra”) pel Receptor de Barcelona:

“La letra que V.S.I. (Lomelini) ha dado contra mi de 2450 doblones a favor del Sr.Príncipe Antonio Florian de Ligtenstein me ha sido presentada”. Li mostra la seva estranyesa perquè aquest exigeix el pagament amb una quantitat superior del que realment disposa en tresoreria. Per aquesta raó es veurà obligat a negociar crèdits suplementaris: *“buscar letra contra V.S.I. al mismo precio que V.S.I. ha negociado la suya”*.¹²² En va fer el pagament 25 de juliol i per tant demana a Lomelini que la ingressi a la Recepta de Gènova. Dues lletres, “contra V.S.I.” que li faltaven per pagar, les ha posat a disposició d’uns altres factors, els Senyors Teresa Tarau (?), Rafel Pere Mas i Companyia, per valor de 500 dobles d’Espanya a raó de 18 lliures 15 sous per dobla, però afegeix: *“al mismo precio ha dicho el secretario del dicho Príncipe de Ligtenstein”*. Per tant, s’ha d’entendre que aquell príncep alemany (juliol 1713) exercia encara d’agent bancari en la zona addicta al rei Carles III:¹²³

“Siendo esta letra (lletra de canvi) y muchas otras que vienen de Alemania en nombre de dicho Príncipe para el Rey fue menester harta diligencia para buscar 931 doblas que faltaban para pagar dicha letra”.¹²⁴ No sempre es deuria jugar de bona fe des d’Alemanya ni des de Gènova en afers crediticis en temps de guerra si es té en compte que el Receptor Sentmenat es queixa dels perjudicis soferts per ell mateix, *“grande mortificación”*, que li ha ocasionat aquesta negociació creditícia amb el Prín-

121. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Lomelini: 29 agost 1711.

122. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Lomelini: 18 juliol 1711.

123. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Lomelini: 25 juliol 1711. De Sentmenat a Perellós: 31 juliol 1711.

124. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat al Comú Tresor de Malta: 31 juliol 1711.

cep Anton Florian, tal com ens n'assabentem per una altra carta que el mateix dia escrigué al secretari del Comú Tresor de Malta, el comanador i amic Gaspar de La Figuera. Creu que com que les negociacions per obtenir crèdits estaven entre Gènova i Alemanya, per una banda Lomelini li ha fet pagar unes 1000 dobles més, i per una altra el secretari del Príncep de Liechtenstein al seu entendre també ha comès errors a l'hora de negociar amb els corredors bancaris locals. De la queixa per la conducta equívoca de Lomelini també en donà part al Gran Mestre Perellòs.¹²⁵

Tal com s'ha avançat en la part introductòria, resulta molt estranya aquesta connivència del govern britànic en tots aquests casos de trama de fortes sumes de diners a Malta per compte del Receptor del Gran Priorat de Catalunya, l'acèrrim austriacista Ramon Sentmenat i de Toralla, i amb les signatures personals de John Mead, pagador general de la Reina de Gran Bretanya a Espanya i de l'agent financer William Chatwyn, súbdit britànic resident a Gènova. Aquests darrers estan perfectament documentats per la seva vinculació estreta amb l'enviament de diners i material de guerra per als aliats a la península. Com ja s'ha documentat repetidament, l'altre era el polèmic Anton Florian, príncep de Liechtenstein.¹²⁶ Potser hi ha una dada que revelaria un cas de possible pagament per compra de subministraments mitjançant lletres de canvi girades a Gènova i Barcelona i signades pel príncep Liechtenstein i uns ciutadans britànics (aquells dos i altres oficials de l'exèrcit) amb intervenció dels comerciants catalans austriacistes Amador i Sebastià Dalmau. Hi ha el testimoni esmentat per Bruguera de l'entrada al port de Barcelona d'una "*barca Maltesa, cargada de arroz y otros víveres, y al mismo tiempo, los armadores apresaron un laud, atestado también de provisiones*", el 28 d'octubre de 1713 en ple setge de la capital catalana.¹²⁷

En algun cas la transacció amb Malta era exigida en or i plata antiga i no en moneda.

125. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a La Figuera: 31 juliol 1711. De Sentmenat a Lomelini: 29 agost 1711. De Sentmenat a Perellòs: 25 agost 1711.

126. János KALMÁR, "Sobre la Cort barcelonina de l'Arxiduc Carles d'Àustria", *IV Congrés d'Història de Catalunya, II, Pedralbes*, 18-II (1998), 301-302.

127. BRUGUERA, *Historia del memorable sitio*, p. 127.

Pensions degudes als cavallers santjoanistes residents a Barcelona, Nàpols i Malta

La Receptoría que l'Orde de Malta disposava a Barcelona havia d'assegurar la manutenció i les pensions dels cavallers santjoanistes austriacistes desplaçats o refugiats a Catalunya. En algun cas fins i tot s'havia d'atendre econòmicament a un il·lustre presoner com ja l'esmentat Jordi de La Figuera, cavaller valencià de l'Orde de Calatrava, germà del secretari del Comú Tresor de Malta. Les despeses es multiplicaven per culpa de les incessants exigències del Comú Tresor i del mateix Gran Mestre Perellós.

L'agost de 1710 la situació de penúria era insostenible. Ramon de Sentmenat s'adreça al Regent de Nàpols en demanda d'ajut econòmic "*por el socorro de los caballeros*" austriacistes que es trobaven a Nàpols ja que des de Barcelona no els podia socórrer. Ell només es podia fer càrrec d'aquells "*que se hallan en esta Corte (Barcelona) siguiendo este partido*", per tant austriacistes refugiats a Barcelona.¹²⁸ Un dels que es trobaven expatriats era el Conservador conventual, Jeroni Ribes i de Boixadors, futur Gran Prior de Catalunya després de la derrota de 1714, un proborbònic al qual des de Malta exigia a la Receptoría de Barcelona una paga de sis doblons per mes, "*debiéndose cargar esta Receta, para socorro*".¹²⁹ Aquesta hipòtesis queda confirmada per una carta de Sentmenat al Comú Tresor en què es confirma la impossibilitat de pagar puntualment la "*mesada*" a fra Jeroni Ribes "*para socorro de dicho comendador*", ja que aquest tenia ocupades per l'exèrcit borbònic les seves comandes de Sant Llorenç de les Arenes i Cervera, respectivament a l'Empordà i la Segarra, i per tant no se'n podia extreure les rendes.¹³⁰

Un cas semblant és el del comanador de Barbens, Francesc de Vilallonga i Saportella, per a qui també es reclama des de Malta que la Receptoría de Barcelona es faci càrrec de les despeses de manutenció "*el socorro del dicho comendador*". Això faria pensar que en aquesta data deu-

128. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a La Figuera: 27 agost 1710. De Sentmenat a Grimaldo: 10 octubre 1710.

129. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Comú Tresor de Malta: 30 novembre 1710.

130. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Comú Tresor de Malta: 31 gener 1711.

ria estar a Malta, exiliat, com alguns d'altres que se'n té notícia pels mateixos anys. La comanda de Barbens al Pla d'Urgell també estava ocupada pels exèrcits borbònics.¹³¹

Un altre cas: el prior de l'església de Sant Jaume de Caneves (?), reclama la seva pensió. La marquesa de Tamarit, que resideix a Madrid, se li havien de trametre 1000 dobles, gràcies al donatiu que havia fet el governador Pere de Torrelles i Sentmenat, oncle del Receptor, a través d'una carta de pagament que havia de fer efectiva el Receptor de Madrid, Francisco de Mier, sense gaire èxit. El marquès i la marquesa de Tamarit deuriem ser filipistes perquè se'ls van confiscar els béns el 1706.¹³²

Anys després hi ha nous agents de crèdits. El 1742 apareixen Joaquin Prayla y Compañía de Malta: es tractava de "*mil pessos de a ocho reales de plata antigua cada uno*", lliurats pels anteriors al Comú Tresor de Malta de part del Receptor de Barcelona Anton Ribes. El rebut de confirmació va signat a Barcelona per Giovanne Battista Attard.¹³³

En conclusió, s'observa un afany recaptatori exagerat per part dels procuradors del Comú Tresor de l'Orde, agreujat per l'actitud regalista de Lluís XIV que va imposar un increment de taxes als seus súbdits de França i alhora n'impedia l'exportació de la moneda. Tal com s'ha anunciat, els exèrcits imperials havien practicat confiscacions massives entre els enemics a Europa i a Catalunya. Es creia que només un triomf ràpid i definitiu de Felip V a Espanya podria pal·liar en part el dèficit de Malta. Catalunya tenia ocupades per les forces borbòniques les comandes de l'Orde de Sant Joan a Vallfogona, Ascó, Tèrmens, Sant Llorenç de les Arenes i Cervera, a més de les de l'Empordà, la Conca de Barberà, l'Urgell i la Segarra. Tot i així Malta continuava reclamant amb insistència al pacient receptor Ramon Sentmenat i de Toralla els pagaments al Tresor de les rendes endarrerides acompanyades dels corresponents balanços. No s'oblidarà tampoc de sol·licitar-li els preceptius drets d'espoli o "desapropis" pels dos grans priors i els comanadors morts durant el seu exercici en plena guerra. L'incompliment estava penalitzat amb la incauació de les rendes de les comandes insolvents.

131. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a La Figuera: 27 agost 1710.

132. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Comú Tresor de Malta: 28 desembre 1710.
VOLTES BOU, *Barcelona durante el Gobierno del Archiduque*, III, 96-97.

133. ACA, GPC, Sig. 980. "Lletras de Aragón y Vales": 19 juliol 1742.

Els arrendadors, com els de la Conca de Barberà, són amenaçats de ser portats davant els tribunals si no fan efectius els pagaments a la tresoreria del Gran Priorat de Catalunya. Aquests finalment podran avançar 500 lliures (31 octubre 1710). El Receptor Sentmenat justifica davant el Gran Prior la seva demora: “*Son tan grandes los trabajos que se han pasado también en aquella comarca, que son dignos de toda comiseración*”.¹³⁴

El mateix Gran Prior, l'austriacista fra Dídac de Serralta, obligat per les pressions dels seus superiors de Malta haurà de reclamar amb més insistència al seu receptor Sentmenat el cobrament dels drets d'arrendament i aquest s'excusarà igualment per “*los grandes trabajos que padececen los vasallos*”. El mateix Orde a Catalunya sol·licitarà crèdits per complir amb els seus compromisos ja que Malta volia cobrar en efectiu. Amb les victòries aliades de 1710 creia que la situació s'arranjaria. Mestrestant el mateix procurador del Gran Prior Serralta, el Dr. Josep Alòs notori filipista havia fugit en direcció a Castella abandonant càrrecs i responsabilitats.¹³⁵

Mig any després, el panorama és desolador al camp català. Les rendes de la Religió de Sant Joan de Jerusalem, nom que també rep l'Orde de Malta, al Principat han quedat greument afectades i disminuïdes, “*mayormente las del Priorado y encomiendas que se hallan situadas en el llano de Urgel, Sagarra y Ampurdán, por tener ocupados estos parages los enemigos*”. El receptor Ramon Sentmenat i de Toralla es queixa en qualitat de perjudicat: “*yo quatro años cumplidos que no cobro cosa alguna de la pensión que gozo de 100 doblas sobre los frutos del Priorado*”. De la comanda de Vallfogona de què era titular tampoc no se'n pot beneficiar “*porquè está a la obediencia del enemigo, con que oy día me hallo sin tener alguna renta de la Religión. Todo sea por Dios Nuestro Señor*”. La seva esperança està que “*estamos esperando el arribo de los crecidos socorros que han ofrecido de tropas y provisiones comestibles los Aliados*”. Suggereix al Gran Mestre Perellòs que accedeixi a concedir una pròrroga o “*dilación*” de cinc anys dins l'Orde a favor del fill del comte de Palma i conseller d'Estat, Gaspar Portocarrero, de 24 anys. Insisteix a Perellòs la conveniència d'afavorir-lo perquè el pare era un

134. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Serralta: 30 novembre 1710.

135. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Serralta: 27 agost 1710.

ferm candidat a virrei del regne de Nàpols, circumstància que “*podría interesar a la Religión*”. Altres notícies que comunica al Gran Mestre són la mort de Grimaldo, el receptor de Nàpols, i que el Consell Suprem d'Aragó havia estimat l'apel·lació del patró d'una nau, Francesc Forner, contrària als interessos de Malta.¹³⁶

Discrepàncies entre Malta i Barcelona

Les cartes creuades entre la Receptoria de Barcelona, seu de la cort de Carles III a Espanya, i Malta revelen unes divergències polítiques insalvables. En primer lloc va ser la qüestió cabdal plantejada per l'Assemblea de l' Orde i ratificada pel Gran Mestre de no voler reconèixer Carles III com a rei de Nàpols, se suposa per les pressions d'Espanya i França borbòniques. Llavors “*desde esta Corte*” (Barcelona), es va protestar per aquesta incongruència política, ja que si Malta no l'acceptava com a rei legítim tampoc no es podia esperar d'ell comprensió en cas de sol·licitud de favors. El receptor Sentmenat recalca l'error, si es té en compte que el mateix Papa Climent IX havia reconegut Carles III com a rei legítim d'Espanya. A Malta li van respondre que en aquest assumpte “*dejaren correr las cosas como corrían antecedentemente sin hacer novedad*”. Aquesta negativa al reconeixement oficial per part de l'Orde de Malta va causar estupor en “*esta Corte, un sentimiento muy grande de que la Religión no siguiere este exemplo*”. Un any després, el Nunci papal amb dues galeres féu una visita de cortesia a la cort de Carles III a Barcelona, comandades per Farreti, el seu comandant i Gran Prior d'Anglaterra. En entrar i sortir del port féu “*tres salvas reales de mosqueteria y artilleria*” de cortesia, a les quals la Plaça va respondre igualment amb “*quinze tiros*”.¹³⁷

Per tant Malta si volia accedir a les autoritats austriacistes d'Espanya en demanda de protecció als seus interessos hauria de recórrer a la mediació del Gran Prior Serralta i del Receptor Sentmenat, ambdós reconeguts austriacistes amb provada influència en la cort de Carles III. Com

136. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Perellòs: 30 abril-10 maig 1711.

137. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Perellòs: 25 agost 1711.

en la qüestió dels drets fiscals que percevia al regne de Nàpols, ara denegats per l'actual virrei. La qüestió era que l'Orde havia sol·licitat diversos privilegis, "*mercedes a la Religión*", tocants a diversos impostos que gravaven els "*derechos de abstracción y adunas*". En efecte, havien presentat a Barcelona un memorial reclamant els seus privilegis duaners al Regne de Nàpols. Sentmenat personalment havia presentat a la cort de Barcelona un informe, "*decreto del Memorial que di*". Vista la manca de sintonia política i amb el precedent que Malta tampoc s'havia volgut implicar en l'ajut econòmic als cavallers santjoanistes austriacistes, se suposa exiliats al Regne de Nàpols, Sentmenat recomana a Malta "*abstenerse de sacar de aquel Reyno (Nàpols) los géneros de que se pretenden los derechos de abstracción y aduanas*". A més es permet de suggerir-los que rectifiquin d'actitud: abans de reclamar res a Carles III seria aconsellable "*esperar que la coyuntura de los tiempos den favorable medio, no sólo para conseguir ésto sino también de todo lo demás que necessita la Religión*". Aquesta qüestió posa de manifest l'alta qualificació política de què gaudia el Receptor Ramon Sentmenat i de Toralla, germà del marquès de Sentmenat i nebot de Pere de Torrelles, Portantveus del Governador General del Principat de Catalunya en aquell moment.¹³⁸

La qüestió objecte de litigi entre el virrei de Nàpols i Malta queda perfectament detallat en la carta que Sentmenat envià un mes més tard a Grimaldo, comanador de Nàpols. En aquesta efectivament, l'assabenta que Malta li ha enviat a Barcelona una comunicació en el sentit que el virrei de Nàpols "*dificultava a la Religión la abstracción de los géneros que necessita para los armamentos de las galeras y vaxeles, y abasto de aquella isla, sin que se pagaren los derechos de salida y aduanas de aquel Reyno, cosa tan perjudicial a la Religión, habiendo tenido siempre el goze de esta prerogativa*". La percepció de taxes per part del virrei perjudicaven els ingressos del tresor de l'Orde. Encaria l'abastiment de queviures procedents d'aquell regne en poder dels imperials des de 1707. És per aquest motiu que Malta ha de recórrer a la cort de Barcelona a través dels seus influents cavallers santjoanistes per solucionar els problemes amb Nàpols. Sentmenat confirma que ell efectivament havia presentat a la cort de Barcelona el memorial de l'Orde reclamant el respecte dels drets d'aduana a Nàpols. També va enviar un requeriment

138. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a La Figuera a Malta: 27 agost 1710.

al mateix virrei austriacista però aquest s'hi havia negat al·legant que Malta encara no havia reconegut la sobirania de Carles III.¹³⁹

Sembla però que aquest virrei havia actuat sense el consentiment de Carles III, i per tal d'assegurar-se'n, el receptor Ramon Sentmenat i de Toralla féu una consulta a la Junta d'Estat, la qual decidí escriure al virrei, se suposa Vincenzo Grimani, per tal que no posés en pràctica la conflictiva mesura per tal de no incomodar Malta. Dificultava les relacions entre Malta i els austriacistes catalans? Remarca un cop més al secretari del Comú Tresor, Gaspar de La Figuera, que les relacions entre Malta i el rei Carles III no eren les convenients especialment al regne de Nàpols, ja que els seus ministres sempre posen dificultats a les seves reivindicacions: "*en qualquier cosa por leve que sea se encuentran un sin fin de dificultades*". Sentmenat també recomana al receptor de Nàpols, Grimaldo, algun gest de bona voluntat. De moment intentaria fer prevaler els interessos de l'Orde mitjançant els seus contactes de la cort de Barcelona.¹⁴⁰

Un altre tema que enfrontava Malta amb el Regne de Nàpols, i que el Gran Mestre Perellòs pretén solucionar des de la cort de Barcelona a través de Sentmenat, era la venda d'esclaus. El virrei de Nàpols Vincenzo Grimani (1708-1710) havia donat una ordre que prohibia a Malta la treta d'esclaus, "*saca de esclavos*", d'aquell regne per abastir el "*armamento de essas galeras*" de l'Orde de Sant Joan. Sentmenat diu que ell personalment havia fet les gestions oportunes a alt nivell, i només havia aconseguit que Grimani expliqués els motius "*que le obligaron a hacer aquella novedad*". Amb el nou virrei s'intentaria obtenir la revocació d'aquella ordre dictada anteriorment per Grimani, en el cas que Malta canviés d'opinió.¹⁴¹

També era un punt espinós la captura de vaixells maltesos en cors per la Mediterrània. A finals de 1710 l'Orde de Malta, "*la Religión*", havia perdut davant la justícia civil de Barcelona el plet plantejat pel patró maltès Honorato Almayre. El procediment judicial s'havia allargat tant que la nau maltesa de Domingo Palmiery decidí abandonar la capital catalana "*can-sado de seguir el pleyto para que havia venido*".¹⁴²

139. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Grimaldo: 10 setembre 1710.

140. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a La Figuera a Malta: 10 setembre 1711.

141. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Ildaris: 17 agost 1711.

142. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Perellòs: 30 novembre 1710.

En una altra ocasió, al regne de Nàpols havien capturat una “*tartana maltesa*” juntament amb la seva càrrega, la qual “*se apresó en los mares de Piombino*”, al canal del mateix nom a la Toscana, amb danys causats al patró i a l'inversor. Aquesta acció fou portada a la justícia civil i malgrat l'informe exculpatori de Sentmenat, Malta va perdre el judici amb els consegüents perjudicis econòmics. Alfonso Ildaris, Receptor de Nàpols no s'està de retreure-li el fracàs de la gestió, però això no serà obstacle per demanar-li diversos favors polítics. Aquest cas havia motivat una carta de Perellòs a principis de setembre de 1710 per la qual Malta reclamava l'alliberament de la tartana i del seu patró, Domingo Grima, amb els mariners, capturats per dos vaixells imperials, “*faluca y fragata*”, al canal del Piombino. Sentmenat havia enviat immediatament un memorial favorable al rei Carles III perquè s'accedís a les demandes del Gran Mestre. Però per la precedent carta a Ildaris, es dedueix que les gestions de Malta a través de Sentmenat havien fracassat.¹⁴³

Malauradament per als austriacistes de la cort de Barcelona, Ramon de Sentmenat cessava en el seu càrrec de receptor el mateix any 1711. Amb ell perdran el seu més ferm aliat davant Malta. No hi ha constància sobre la identitat del seu successor immediat entre 1712 i 1713 perquè no disposem de la correspondència per aquests dos anys. Ell segurament es dedicaria a tasques humanitàries fins que moriria amb fama de venerable lluny de la Barcelona assetjada el 5 de maig de 1713. Probablement el Gran Priorat de Catalunya no disposà de nou receptor fins el gener de 1714 amb un personatge del partit filipista, Anton Ribes i Granollachs, de moment exiliat a Perpinyà, fill del marquès d'Alfarràs. Abans de deixar el càrrec, Ramon Sentmenat encara podria afavorir Antonio Ildaris, receptor de l'Orde a Nàpols, el qual abans de deixar el seu mandat, li demanava que intercedís prop Carles III perquè li concedís el càrrec de “*Mariscal de Campo ad honorem como lo han obtenido los dos Recibidores antecessores de V.I.*”¹⁴⁴

143. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Perellòs: 31 gener 1711.

144. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Ildaris: 17 agost 1711.

Notícies sobre la guerra (1707-1711)

La gran guerra iniciada pel maig de 1702 s'escampà per Espanya, França, Portugal, Itàlia, els Països Baixos i Sacre Imperi Romanogermànic. En principi el Gran Mestre de Malta, Ramon de Perellòs, va voler mantenir l'illa de Malta i el seu Sobirà Orde en una estricta neutralitat militar i diplomàtica. Aviat va comprendre que el resultat final de la contesa entre les Dues Corones i la coalició de les potències marítimes amb l'imperi austríac podia fer perillar l'estatus privilegiat de la multisecular organització religiosomilitar que ell regia. Començà a mostrar-se preocupat pel que ell anomena la "*Revolte de la Catalogne*" tant bon punt l'arxiduc Carles d'Àustria, reconegut rei pels catalans amb el nom de Carles III, ordenà la confiscació del patrimoni del seu nebot, Guillem de Rocabertí, olim de Rocafull-Puixmarín, sisè comte de Peralada. Aquest havia estat nomenat Gran d'Espanya per Felip V el 1703, i per tant va ser un dels primers filipistes perjudicats.¹⁴⁵ Perellòs va recabar informació fidedigna a través del seu propi ambaixador de Malta a París, el batlliu de Noailles, el qual li va fer relació dels esdeveniments que tenien lloc a Catalunya a través d'un altre agent de l'Orde, el comanador de Saint Aulaire, resident segurament al Limousin.¹⁴⁶ Els exiliats catalans proborbònics que a partir d'aquelles dates començaven a concentrar-se al Rosselló, a Perpinyà més concretament, eren els informadors més fiables. El comanador de Saint Aulaire deuria rebre les confidències i rumors per aquesta via. A Perpinyà també aniria destinat el nou receptor de l'Orde, fra Anton Ribes, el gener de 1714 esperant el final de la guerra de Catalunya.

1) *Caiguda de la ciutat de Lleida (1707). El príncep de Savoia. Batalles navals*

Sobre aquests esdeveniments n'informa al Gran Mestre l'ambaixador Noailles des de París, segons notícies que ha recollit directament a la cort reial francesa. A les darreries de 1707, el príncep Eugeni de Savoia

145. CASTELLVÍ, *Narraciones Históricas*, I, pp. 260, 265 i 407. ALBAREDA, *Catalunya en un conflicte europeu*, pp.46, 50, 124-126. VOLTES BOU, *Barcelona durante el gobierno*, III, pp. 96-97.

146. NLM, AOM, arch. 1561, fols.600-601. De Perellòs a Noailles: 6 març 1706.

havia llevat el setge de Toulon i havia deixat la Provença després de la presa de Susa i el seu castell. L'arribada de les neus va forçar el cessament de les hostilitats, retornant els contendents als respectius quaters d'hivern. També es fa ressò del setge borbònic a Lleida: la ciutat va ser escamesa del 12 al 13 d'octubre de 1707, però va poder resistir segons Noailles per manca d'artilleria. Per socórrer aquesta plaça, *Milord Galois* (Galway) hi acudí amb un exèrcit de 15 mil miquelets o voluntaris, però no pogué travessar dos ponts custodiats per borbònics. El 30 d'octubre els assetjants de les Dues Corones traspasaren la bretxa i per consegüent s'esperava que els defensors del castell es rendissin en "deu o dotze dies" a l'exèrcit de Felip V. Efectivament la capitulació es produí el 10 de novembre. Retreu a lord Galway d'haver-se quedat a dues llegües amb el seu exèrcit sense gosar socórrer-los. No diu res sobre la massacre perpetuada entre els refugiats al Roser. Per altra banda, també dóna la notícia que l'armada anglesa que es trobava davant Toulon s'havia retirat en direcció a Anglaterra. En la fugida davant les seves costes hi morí un almirall. També el seu informador des de Gênes (Gènova) li comenta els rumors que el príncep Eugeni de Savoia s'estava preparant per encapçalar un exèrcit de 16.000 homes per acudir a socórrer Catalunya. Amb aquesta finalitat s'havien reunit un gran nombre de vaixells.¹⁴⁷

Dos mesos abans el cavaller Demesmes, comanador de Sommereux, informava des de Marsella d'una batalla naval que s'havia lliurat al canal de la Mànega entre cinc vaixells de guerra anglesos, dos dels quals amb canons, que escortaven una flota de quinze vaixells de vela amb passatge format per 400 dragons, 400 homes d'equipatge i 140 dones, els quals es dirigien a Portugal per reavituallament. Foren interceptats per uns vaixells de guerra de França comandats per Mr. Dugay i Mr. Forbin. El combat va ser favorable al francesos, amb moltes víctimes mortals, a més dels cremats i ferits a causa de les explosions. Els supervivents foren capturats i conduïts a Finisterre.¹⁴⁸

147. NLM, AOM, arch. 1229, fols.31-33, octubre-desembre 1707.

148. NLM, AOM, arch. 1229, fols. 29-30. Carta des de Brest de 28 octubre 1707. Arch.1229, fols. 529-530; 671-672 a.1709-1710. Notícies des de Marsella pel cavaller Demesmes, comanador de Sommereux.

2) *Continuen les operacions militars a Catalunya. El setge de Girona (1709)*

El cavaller comanador de Sommereux, fra J.J.Demesmes, des de Paris (16 setembre 1709) informava al Gran Mestre sobre l'estratègia practicada per l'exèrcit francès a la Catalunya occidental sota el comandament del mariscal Besson, el qual no va voler atacar els aliats quan aquests van travessar el Segre a primer de setembre de 1709 per intentar recuperar la ciutat ocupada. En el front nord-oriental l'exèrcit dirigit pel duc de Noailles havia infligit una greu derrota a les forces enemigues, avaluades en sis mil homes i en què es va capturar vuit batallons amb el general aliat que els comandava i després va anar a acampar als voltants de Girona. Un carnatge semblant, diu, no s'havia vist mai. Els aliats, qualificats de "*enemis*", havien perdut el seu lloctinent general, l'alemany Frankenberg, que caigué ferit i fet presoner. També dóna notícia que la reina regent se n'havia anat i que la princesa dels Ursins havia demanat permís per restar amb la reina. Acaba l'informe avançant que el mariscal Boufflers prosseguia encalçant les forces austríacistes en retirada.¹⁴⁹

3) *Escenari europeu (1709). Fugida de Madrid de la cort de Felip V*

Mentrestant Demesmes segueix donant notícies. A la zona est de França, l'exèrcit del mariscal Harcourt va infligir una completa derrota als imperials que s'havien internat per Alsàcia en direcció a Suïssa. Amb la mort de dos mil homes i la captura de quatre mil cinc-cents més, els francesos van ser els vencedors però hi van perdre el coronel d'un regiment, el marquès de Saint Aulaire. Amb la mateixa correspondència li adjunta còpia de cartes d'alts militars francesos perquè pugui estar més ben assabentat.¹⁵⁰

També informa el cavaller d'Aubignos que el mariscal Berwick havia reunit un exèrcit de setze batallons i setze esquadrons per fer-los passar a

149. NLM, AOM, arch. 1229, fols.529-530: 16 setembre 1709. ALBERTI, *L'Onze de Setembre*, p. 85.

150. NLM, AOM, arch. 1229, fols. 529-530. De Demesmes a Perellòs: 16 setembre 1709.

Espanya i unir-se a les forces del duc de Vendôme que la comandaria. L'enfrontament de les forces de l'Arxiduc Carles d'Àustria i les del "rei d'Espanya", tal com els anomena D'Aubignos, havia estat considerable amb pèrdues més considerables per part dels espanyols que dels alemanys. També es diu que un cos de quatre a cinc mil homes vinguts d'Extremadura comandat pel filipista general *Bé* (mariscal Bay) havia estat enviat contra les forces d'Starhemberg. El rei d'Espanya amb tota la seva família va fugir cap a la part de Burgos, acompanyat de la principal noblesa de la cort.¹⁵¹

En el front europeu, es comenten les victòries del príncep Eugeni de Savoia que va ocupar Bethune després de vèncer una forta resistència. Després es desplaçà a Aire per posar-hi setge. Una altra dada important que comunica al Gran Mestre Perellòs és que una flota de quatre cents vaixells de càrrega que havia salpat d'Amsterdam, havia estat atacada per un destacament comandat pel comte de Villars. Va ser capturat bona part del convoi de vaixells, que foren conduïts a Ypres (Hipre). Anava destinat al setge d'Aire, que dirigia el príncep Eugeni de Savoia.¹⁵²

4) Continuen les notícies sobre la guerra (1710-1711)

Mentre la Receptoría del Gran Priorat de Catalunya va ser gestionada per l'austriacista Ramon Sentmenat i de Toralla sota les ordres del Gran Prior Dídac de Serralta, les informacions que arribaven a Barcelona procedents de zones de guerra seran trameses literalment al Gran Mestre Perellòs, el qual les podria contrastar amb les obtingudes a través dels agents borbònics. Però amb qui s'expressarà amb major franquesa i riquesa de detalls serà amb els homòlegs aragonesos i valencians de Saragossa i Malta. El mitjà de comunicació primordial va ser el correu adreçat al Comú Tresor de Malta, sempre disposat a no perdre el contacte amb Barcelona per raons purament econòmiques, ja que els comandadors afectats per la guerra no podien fer arribar les seves trameses a la caixa comuna. Per justificar l'incompliment de les seves obligacions el Receptor Sentmenat no omíia cap detall dels fets bèl·lics tal com li arri-

151. NLM, AOM, arch. 1229, fols. 671-672. De D'Aubignos a Perellòs: octubre 1710.

152. NLM, AOM, arch. 1229, fols. 767. De D'Aubignos a Perellòs: 21 març 1711. Aubignos era receptor de Llenguadoc i comanador de Saliers i Montpeller.

baven com a espectador privilegiat proper a la cort. Per exemple en una carta al Gran Mestre Perellòs de 31 de juliol de 1710, el receptor Sentmenat es queixa que en aquell any les comandes situades al pla d'Urgell, la Segarra i localitats veïnes no podrien efectuar els seus pagaments. Havien patit més que mai, perquè a més d'haver-se endeutat per l'adquisició de llavors de sembradura, els exèrcits situats en aquests paratges ho havien devastat tot "*sin dejar grano ni paja*". Però la ruïna més visible ha estat a la de la comanda de Barbens, al pla d'Urgell, "*que ha sido saqueada*", i la de Tèrmens, "*que la han dejado sin viñas y árbol alguno*". Li queda el "*feliz consuelo*", de l'estrepitosa derrota que els enemics borbònics quatre dies abans havien sofert prop de Lleida a Almenar, el 27 de juliol de 1710.¹⁵³ Creu que les comandes devastades podran gaudir de "*quietud y alivio con el favor de Dios Nuestro Señor*".¹⁵⁴

Al comanador d'Ascó, Gaspar de La Figuera, absent a Malta on era secretari del Comú Tresor, per la mateixa data li explicarà el mateix però afegint detalls complementaris de gran interès. Els pagesos arrendataris de l'Orde a l'Urgell i la Segarra s'havien hagut d'endeutar "*por poder sembrar tomando dinero a censal y cargándose de impuestos para comprar trigo a muy alto precio para sembrar*". A més li fa una observació que demostra les extremades calamitats del moment: és molt insegur de viatjar amb moneda per aquells paratges en contínues guerres, "*por la mucha tropa y muchos paysanos fuera de sus casas, que van por los caminos*". Està parlant d'èxodes massius de la població rural vers contrades més segures. Els preus estan altíssims a Catalunya: per exemple, diu, el blat es paga a sis i set lliures la quartera, quan el "*precio ordinario era dos libras*". Un altre detall molt revelador que no es té en compte: el preus puguen més a causa de l'alt poder adquisitiu que tenen els soldats estrangers: "*los oficiales extranjeros tienen mucho dinero para gastar y pagan todo quanto pide(n)*".¹⁵⁵

Castellví relata la ruïna que els exèrcits borbònics escamparen per les terres de l'Urgell el 1710: "*El Rey Felipe se acampó entre Ivars y Barbens. El 16 de junio marcharon diferentes destacamentos a arruinar el*

153. Germán SEGURA GARCÍA: "Guerra de Sucesión española: el combate de Almenar (1710)", *Revista de Historia Militar*, 99, Madrid (2006), p. 111-143.

154. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Perellòs: 31 juliol 1710.

155. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a La Figuera a Malta: 31 juliol 1710.

*país, quitando los víveres y a ocupar los almacenes. De allí pasó a Térmenas... ”.*¹⁵⁶

Sentmenat farà al filipista Gran Mestre Perellòs un triomfalista relat de la victòria d’Stanhope a les rodalies d’Almenar, a conseqüència de la qual Felip V es veurà obligat a fugir en direcció Lleida i Saragossa. Relata eufòric el “*feliz suceso*” com el “*encuentro en el campo del Farràs*” (Alfarràs), seguit de la victòria aliada a Monte Torrero prop de Saragossa: “*el Duque de Anjou*” tal com l’anomena es va veure empès a retirar-se “*hacia la Navarra*”. La reconquesta aliada, efímera, de l’Aragó però s’havia fet realitat de moment.¹⁵⁷

Tampoc els exèrcits aliats se salven de la crítica. Es cometeren actes reprovables contra els camperols al llarg de les successives ocupacions del territori. El Receptor Ramon de Sentmenat va haver fer valer la seva autoritat davant els caps militars depenents de Carles III. Per exemple, havent pres les tropes austriacistes el castell de Miravet, quedava la castellania d’Amposta sota control aliat, és a dir “*a esta obediencia*”. Però li van arribar queixes que les pròpies tropes lleials estaven cometent “*desórdenes*” en les poblacions catalanes i aragoneses conquerides per Carles III però depenents administrativament de l’Orde de Malta. Immediatament es posà en contacte amb els alts mandataris, els quals feren arribar “*orden muy apretada al cabo que las manda*”. Va aconseguir que es respectessin les propietats i els fruits que pertanyien al castellà d’Amposta i al comanador d’Ascó absent, Gaspar de La Figuera, de la mateixa Castellania. L’informa també dels progressos del rei Carles III en direcció a Castella. El gruix del seu exèrcit a principis de setembre estava a Alama i la seva “*manguardia*” (sic), a Arcos, continuant la seva marxa en direcció a Sigüenza i Madrid. Li fa arribar els rumors que allà s’havia d’unir amb l’exèrcit de Portugal “*con que si Dios Nuestro Señor se digna de continuar en proteger nuestras armas, en breve gosaremos la quietud que tanto necessita toda la Auropa*” (sic).¹⁵⁸

Els danys causats a les propietats de les comandes fidels pels propis aliats o per catàstrofes naturals havien de ser reparats amb fons del mateix Orde.

156. Castellví, *Narraciones Históricas*, III, pp. 47-53 i 166-167.

157. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Perellòs: 27 agost 1710. Vegi’s Annex 1.

158. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a La Figuera a Malta: 10 setembre 1710.

La Conca de Barberà va ser especialment castigada per les excessives pluges, que s'havien endut la sèquia del molí i havien afectat greument l'estructura del castell de Barberà de la Conca, dependència del Gran Prior Serralta. L'aiguat n'havia afectat greument la teulada i el sostre, provocant la seva caiguda. A més les tropes aliades allí allotjades havien cremat tota la part del fustam. S'havien de refer totes les portes i finestres del castell, *“que las quemaron las tropas extrangeras, que en él se alojaron”*. Ramon Sentmenat va assegurar que *“las tropas no bolverán a quemar mientras dure esta cruel guerra”*. També a instàncies de Serralta es preocupà de buscar nous arrendataris per a les propietats de la Conca de Barberà, però, assegura, que ningú s'hi vol arriscar per *“las grandes calamidades”* que s'hi ha ocasionat: *“Todo es harto trabajoso majormente en aquellos paraxes tan expuestos a las grandes hostilidades desta guerra”*.¹⁵⁹

Aubignos receptor de l'Orde de Malta informa des de Marsella, el 17 de desembre 1710, que no disposa de notícies procedents d'Itàlia, Flades ni Alemanya, després de la presa d'Aire per part dels aliats. Les forces contendents retornen als respectius quarters d'hivern. Només li ha arribat la notícia que vint-i-sis batallons i vint-i-quatre esquadrons de les tropes que comandava el duc de Berwick al Delfinat havien estat destinades a la campanya de Catalunya *“pour aller joindre l'armée de Mr de Noailles en Catalogne”*. Estaven formades per uns vuit mil homes i miquelets filipistes, suposadament catalans. Assegura que el mateix Duc anava en direcció al setge definitiu de la important plaça de Girona.

En la mateixa carta també informa al Gran Mestre que a principis de mes de desembre el rei Carles III tornava a ser present a Madrid. Les tropes alemanyes varen saquejar algunes cases de la ciutat i nombroses esglésies. Prosseguien aquestes accions repressives aliades enemigues per Toledo. Vendôme aconseguí impedir la conjunció de les forces portugueses amb les imperials. Carles III, davant aquestes males perspectives decidí retornar en direcció a Catalunya per la ruta de Barcelona. Mentrestant, assegura al Gran Mestre que els borbònics *“se flatten”*, presumeixen, que Girona caurà aviat en poder del duc de Noailles, cap del setge, sense que els aliats hi poguessin fer res.¹⁶⁰

159. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Serralta: 26 març 1711.

160. NLM, AOM, arch. 1229, fols. 688-690. De Demesmes a Perellòs: 10 desembre 1710.

En aquest mateix correu D'Aubignos aprofita per donar-li males noves sobre l'estat de l'economia a França: els diners no circulen; el blat es ven a dures penes; la llana i el bestiar han baixat de preu; els negociants no obtenen beneficis; els grangers arrendataris d'Arlès que no poden pagar a Malta els són embargats els béns i detinguts. Però el pitjor és que Luís XIV, el seu aliat, aplica estrictes mesures regalistes, exigint forts impostos a tothom sense excepció fins i tot als eclesiàstics.

L'altre informant, Demesmes, per carta de 10 desembre 1710, li certifica notícies provinents d'Espanya: "*les ennemis ont abandoné Toledé*" després d'haver calat foc al vell palau dels reis de Castella. La reacció airada del poble obligà l'Arxiduc a retirar-se amb nou batallons en direcció a Aragó. Mentrestant, Mahony amb quatre mil cavalls havia estat enviat per interceptar-los. Creu que el rei Felip V estava a punt de retornar a Madrid en pocs dies i unir-se a les forces de Vendôme. També li assenyala que el brigadier francès Vallière havia capturat tot un regiment portuguès de quatre-cents homes: des del coronel als trompetes i tots els cavalls. Era part de l'exèrcit d'Starhemberg. Confirma la notícia que el duc de Noailles havia decidit ja l'assalt a Girona. Diu que la fidelitat dels "vertaders espanyols" al rei Borbó que té el plaer de regir una nació com aquesta, mereix que consti a la història amb l'aureola de llegenda!:

Je peut exprimer le zele et la fidelite que montrent les Espagnols a leur veritable Maistre et ce qui c'est passé a Madrit pendant le sejour que a fait l'Archiduc, au sujet de quelque particulier, merite que cela soit dans l'Histoire, car ces actions sont dignes des anciens Romains. Il y'a (grand) plaisir de commander a une Nation comme celle là.¹⁶¹

Demesmes ambaixador de l'Orde de la cort de Paris envia al Gran Mestre "*des nouvelles qui doivent faire plasir aux bons Espagnols*" i que ha copiat de tres cartes originals. Com a nova més feliç assenyala que Felip V amb el duc de Vendôme han guanyat una batalla més cèlebre que aquella que havia perdut amb Starhemberg quatre mesos enrera. Sense citar-les es deu referir a les batalles de Brihuega i Villaviciosa de primers de desembre de 1710, en què els derrotats van ser els exèrcits aliats d'Stanhope i Starhemberg. El rei Felip V i Vendôme s'havien posat al front de les seves tropes valones i van tallar en diversos sectors l'exèrcit enemic en retirada. S'apoderaren de l'artilleria i els bagatges de l'e-

161. NLM, AOM, arch.1229, fols. 686-687r. Demesmes a Perellòs: 10 desembre 1710.

nemic. Creu que el setge de Girona deu estar a punt de ser trencat pel duc de Noailles, fet que es produiria el gener de 1711. Un cop aconseguit, opina amb molt d'optimisme, que cap obstacle li impedirà el seu curs cap a Barcelona. "*C'est une joie qui ne se peut exprimer*", exclama ple d'eufòria. Li promet més noves felices com aquesta: "*Je ne luy enverroy que des nouvelles certaines comme cellecy*".¹⁶²

Ell mateix des de París, a finals de 1710, l'assabenta de les operacions que estava duent a terme encara el duc de Noailles per ocupar finalment Girona. Havia traspassat ja la bretxa i pronosticava la immediata caiguda d'aquesta ciutat, cosa que donaria via lliure a les tropes borbòniques per l'assalt definitiu a la ciutat de Barcelona. Efectivament el fatal desenllaç per al gironins era qüestió de dies, però la ciutat de Barcelona es faria esperar contra tot pronòstic molts mesos i encara amb la intervenció de Berwick i Pòpuli.¹⁶³

Per fi l'ambaixador Demesmes des de París, ja pot informar al Gran Mestre que, després de retardar l'assalt a Girona a causa de les fortes pluges i el desbordament dels rius produït pel desglaç de les neus "*Monsieur de Noailles avoit pris la ville l'épée a la main*", i que la guarnició havia decidit capitular després de retirar-se dins els forts, després d'acceptar una capitulació honorable. La notícia que dóna està datada el 6 de gener, però en realitat no es consumaria fins el 25. Creu que la guarnició seria destinada a la defensa de Barcelona. L'altre perill per als interessos de França són els territoris dels Països Baixos. Informa que cent mil homes procedents de Flandes seran a la frontera per ajuntar-se a la resta de l'exèrcit al primer moviment que facin els enemics. Això no creu que es pugui esdevenir abans de dos mesos.¹⁶⁴

A les darreries de gener el cavaller comte D'Aubignos des de Marsella assabenta el Gran Mestre Perellòs que la flota de Flandes havia iniciat la campanya "*pour s'opposer aux desseins des ennemis*" d'atacar les fronteres "*qu'ils nous ont pris*". Tots els oficials han rebut ordres de reincorporar-se als seus destacament per tot el mes de febrer. S'han dut a terme moltes gestions per reclutar aquesta armada, que serà "*belle et*

162. NLM, AOM, arch.1229, fols. 694-695. De Demesmes a Perellòs: 23 desembre 1710.

163. NLM, AOM, arch. 1229, fol. 696: De Demesmes a Perellòs: 25 desembre 1710.

164. NLM, AOM, arch. 1229, fols. 723-723v. De Demesmes a Perellòs: 6 gener 1711.

nombreuse et bien payée". Com que es van executant els decrets de Lluís XIV sobre delmes i altres impostos generalitzats ("*aizés et de la dîme royale*"), malgrat la protesta del Gran Mestre Perellòs, les finances reials i de l'exèrcit francès han millorat notablement. La major part de les províncies ja ha fet efectius els pagaments a les arque reials. Quant al Llenguadoc (deu ser la corresponent al cavaller d' Aubignos) sobre una base d'un milió cinc-centes mil lliures no se sap encara la quantitat que n'haurà d'abonar aquesta província. Reunida l'assemblea de l'Orde a Aix es van prendre decisions per recaptar les quantitats en efectiu. A través del secretari de Mr. De Rocquelaure li dóna notícies sobre la presa de Girona el 19 de gener per part del duc de Noailles, el qual va rebutjar l'oferta dels assetjats. La capitulació es faria efectiva el dia 25 del mateix mes.

Mentrestant, diu, Vendôme es desplaça "*en diligence*" per acostar-se més ràpidament a Catalunya i es vanta orgullosament, "*se flatte*", que podrà emprendre la invasió per "*affliger Barcelonne*" a la primavera. Ha sentit comentar amb insistència que "*les affaires du Roy Philippe Quint vont de mieux en mieux*".¹⁶⁵

Aubignos des de Marsella informa, molt precipitadament, que els "*affaires courantes que nous revienent d'Espagne nous assurent toutes que le Roy Philippe Quint est en etat de se rendre maitre de la Catalogne*". Després de la caiguda de Girona el duc de Vendôme està en condicions de donar facilitats a fi que les tropes que comanda el duc de Noailles s'agrupin amb els vint o vint-i-cinc mil homes que el rei Felip V ha pogut aplegar, "*gens de bonne volonté et bien intentionés, avec un nombre de personnes de condition, qu'y se sont offerts a servir et a faire des levés a leur propre*". Constata l'interès i la fidelitat dels seus partidaris per restablir el rei Felip V i de contribuir a expulsar Carles III de Catalunya, "*faire sortir l'archiduc de Catalogne*". Girona compta amb "*le marquis de Brancas*" com a nou governador i que Balaguer ha estat presa per Mahoni, el qual comandava un destacament de l'exèrcit de Vendôme.

També ha rebut informacions fidedignes des de París i altres fonts en el sentit que ja s'estaven fent tots els preparatius finals per al "*gran siege*" que Vendôme pensava fer a Barcelona durant el mes d'abril de 1711.

165. NLM, AOM, arch. 1229, fols. 734-735v. De D'Aubignos a Perellòs: 27 gener 1711.

Disposa de molta artilleria, municions de guerra i d'equipatges a Saragossa i ha disposat de magatzems a Girona. Augura, per tant, que l'Arxiduc no podrà resistir les quantioses forces del rei Borbó. Només podrà rebre auxiliis per mar. Calcula, pels comentaris que li han arribat, que Starhemberg disposa per a Barcelona d'uns deu mil homes, romanents del "*debris de sa deroute*", en part residus de la pròpia derrota a Girona, en part a base de gent poc preparada "*ramassés du Pays*". Starhemberg aconseguiria reunir encara 23.000 soldats regulars que, afegits a les partides de miquelets, encara plantarien cara a Vendôme¹⁶⁶.

Des de l'òptica austriacista la pèrdua de Girona era vista com una permanent amenaça a la integritat territorial de la zona nord-est del Principat i posava en perill la conservació de la capital catalana seu de la cort de Carles III. L'allunyament d'aquest monarca amb el seu exèrcit, "*quedando el ejército acantonado en Castilla*", i el francesos valent-se de la conjuntura de trobar-lo tan allunyat, havien entrat a l'Empordà amb certa quantitat de tropes. Davant les notícies difoses per l'enemic quan s'estava iniciant el passat setge de Girona, Ramon de Sentmenat reaccionava amb el seu acostumat estoïcisme: "*con que parece siempre se multiplican en este Principado los trabajos. Todo sea por Dios Nuestro Señor y esperemos que no nos dexará sin remedio*". A la darrera setmana de novembre esperaven el retorn del rei "*en esta corte*" de Barcelona".¹⁶⁷

Tal com s'ha indicat a finals de gener de 1711 Girona ja estava en poder del duc de Noailles: "*con haverse apoderado el enemigo de la ciudad de Gerona, después de grande sitio y combate, queda toda aquella comarca (Empordà) a la obediencia de la Francia*".¹⁶⁸ Amb la rendició d'aquesta important plaça a les armes de França, tot l'Empordà "*queda así mismo a aquella obediencia*". De manera que les rendes de la comanda de Sant Llorenç de les Arenes sota domini francès i administrada pel comanador Jeroni Ribes i Boixadors (segurament exiliat a Malta) no podran tampoc ser percebudes per ningú "*que viva en este dominio ni tampoco de la de Cervera*", en poder borbònic.¹⁶⁹

166. NLM, AOM, arch. 1229, fols. 765-766r. De D'Aubignos a Perellòs: 21 març 1711. S. ALBERTÍ: *L'Onze de Setembre*, Barcelona, 1977, p. 99.

167. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Perellòs: 30 novembre 1710.

168. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Perellòs: 31 gener 1711.

169. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Comú Tresor de Malta: 31 gener 1711.

El receptor Ramon de Sentmenat n'havia donat notícia puntualment al Gran Mestre Perellòs: *“en medio de la estación tan rigurosa están atacando con grande vigor la importante plaza de Gerona”*.¹⁷⁰ Igualment adverteix els del Comú Tresor de Malta que tampoc no podran percebre les rendes de l'Empordà, ja que els francesos, *“teniendo citiada la Plaza de Gerona experimenta la encomienda de San Llorens los trabajos y ruynas que las demás de la otra frontera”*, és a dir les situades a la zona filipista.¹⁷¹

Després de produir-se la capitulació de Girona, Sentmenat veu en perill tot el país. Les forces franceses podran atacar sense impediments qualsevol indret i retornar amb seguretat a França: *“hemos perdido la importante Plasa de Gerona, que cobria mucho pays, con que a poco más que nos estrechen, parece no nos queda pisso”*, és a dir territori per defensar.¹⁷²

La pèrdua de l'Aragó havia estat interpretada com a càstig diví: *“por nuestros pecados, tiene Nuestro Señor todavía levantado el brazo de su justa justicia”*, de manera que quedava interrompuda la lliure comunicació amb Catalunya per als aliats amb l'abandonament de la plaça de Balaguer. Les calamitats del Principat no havien fet més començar en opinió de Sentmenat (gener-març de 1711). Després de la caiguda de Girona, *“publican los enemigos de uno y otro lado”* que volen emprendre el setge de la capital, Barcelona, pel qual motiu *“ha obligado a nuestros generales a abandonar la ciudad de Balaguer por no perder tropas”*. La manca de reforços aliats ha permès una reacció contra els francesos a l'Empordà, els quals han pogut retirar-se al Delfinat i els *“españoles”* situar-se a la Segarra. Sentmenat no deu estar al corrent de les converses de pau que es fan a esquena dels catalans.¹⁷³

La marxa de les campanyes fora d'Espanya preocupa seriosament el cavaller d'Aubignos, de la qual dóna part al Gran Mestre Perellòs. En primer lloc assegura que a Flandes tot és a punt amb dos-cents esqua-

170. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Perellòs: 28 desembre 1710.

171. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Comú Tresor de Malta: 28 desembre 1710.

172. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a La Figuera a Malta: 31 gener 1711.

173. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Silverio Grimaldo, receptor de Nàpols: 31 gener 1711. De Sentmenat a Perellòs: 11 març 1711.

drons i cent cinquanta batallons, després d'obligar cada comunitat a donar un contingent d'homes. La comandarà el mariscal Villars a la qual s'hi afegirà Berwick amb l'exèrcit del Delfinat, amb un destacament que ja havia actuat al setge de Girona i, a la reserva, dos altres regiments d'infanteria que Noailles ha sol·licitat al rei. Un agent d'Aubignos, Simon, li ha assegurat que l'emperador d'Àustria ha decidit disminuir el nombre de regiments aliats a Flandes, potser en previsió de la defensa de Barcelona. Preveu negociacions entre els imperials i Dues Corones per posar fi a la guerra. Així confirma que moltes cartes rebudes de França i d'Itàlia asseguruen que Sa Altesa Reial de Savoia disposa de "*sujets de plainte*" a la Lliga Imperial i que ell es decidirà o per la neutralitat o per un tractat amb França. També li ha arribat la notícia de Milà que s'havien detingut cinc-cents cavalls de remunta procedents d'Alemanya, i que se suposa que havien d'anar destinats a Espanya. Una dilació molt sospitosa per part dels imperials.¹⁷⁴

El cavaller Aubignos es fa ressò de la mort de l'emperador Josep I d'Àustria i de la transcendència que tindrà d'ara endavant. Sospita que farà canviar radicalment el panorama polític europeu: "*la mort de l'Empereur donneroit du mouvement que l'on ne voit encore*". Les armes no s'aturen de moment (8 juny 1711). Però ja en aquesta data constata que totes les cartes asseguruen que els alemanys volen que l'Arxiduc es retiri a Alemanya, però els anglesos i els holandesos prefereixen que es quedi a Espanya, i que ells ja el faran emperador quan estarà "*en Catalogne pour contenir la legereté des Catalans*". Mentrestant els exèrcits a Espanya es preparen. El duc de Vendôme està a punt d'iniciar el setge de Tarragona. Per aquestes mateixes dates hi ha notícia que l'elector de Baviera es posarà al cap de les forces del rei francès, mentre que el príncep Eugeni comandarà les del Rin. Informa que han mort durant aquest temps el duc d'Alba, ambaixador espanyol a la cort de Paris; Langeron, lloctinent general de l'armada de França; Chabert, cap de l'esquadra de vaixells a Toulon; Fourville, governador de Marsella i cap de galeres de França.¹⁷⁵

174. NLM, AOM, arch.1229, fols. 766-766r. De D'Aubignos a Perellòs: 21 març 1711.

175. NLM, AOM, arch.1229, fols. 809-811. De D'Aubignos a Perellòs: 8 juny 1711.

El cas de Jordi de la Figuera, Governador filipista del Maestrat, retingut a Barcelona com a ostatge (1710-1711)

Una interessantíssima correspondència es va creuar entre Ramon Sentmenat i de Toralla, comanador de Vallfogona i receptor del Gran Priorat de Catalunya i fra Gaspar de La Figuera, comanador d'Ascó i Secretari del Comú Tresor a Malta. El motiu va ser que el seu germà, Jordi de La Figuera, cavaller de l'Orde de Montesa es trobava retingut a Barcelona com a pres d'Estat, capturat per les forces austriacistes en una incursió al regne de València el 1710. Les cartes creuades van del 31 de juliol de 1710 al 25 d'agost de 1711.¹⁷⁶

Per la carta de 31 d'octubre de 1710 se sap que la detenció s'havia esdevingut feia poc temps. Després de complimentar Gaspar de La Figuera per una petició que aquest li havia fet sobre uns canons d'escopeta que li havia sol·licitat per a Malta, l'assabenta que el seu germà Jordi es trobava a Barcelona "*detenido preso de Estado*". La detenció va ser amb motiu de l'ocupació de Morella, "*patria de Vuestra Merced*", per part de les tropes de Carles III després de la batalla d'Almenar en la seva ofensiva vers els regnes de València i Aragó. El seu germà Jordi juntament amb altres personalitats es van retirar a Benicarló on va ser sorpresos "*por nuestras tropas*" i conduïts presoners a la ciutat de Barcelona. Encara que al principi foren tractats "*con algun rigor de cárceles no muy decentes*", en aquell moment es trobaven alleugerits després d'aplicar-los mesures de gràcia. En concret el cavaller de Calatrava Jordi germà de Gaspar de La Figuera, es trobava lliure de càrrecs. Complia un confortable arrest domiciliari a casa d'un paísà seu, Francesc Grau, "*en donde se halla muy agasajado de todos los paysanos que residen en esta Ciudad*". Sentmenat l'havia anat a complimentar diverses vegades.¹⁷⁷

Per carta de 30 de novembre repeteix que continua vetllant pel seu germà Jordi, "*detenido prisionero de Estado en esta Ciudad*", que més tard es veurà que era considerat un valuós ostatge polític. Per tant no és estrany el bon tracte que li dispensaven els seus captors. Tampoc es troba desemparat perquè el seu germà, Gaspar de La Figuera, comanador

176. ACA, GPC, Sig.1011: Copiador de cartes de 1710 a 1822.

177. ACA. GPC, Sig.1011. De Sentmenat a La Figuera a Malta: 31 octubre 1710.

titular d'Ascò, encara que absent, des de Malta li ha fet trametre dels seus propis comptes la quantitat de 50 dobles "*por subvenir sus necesidades*" per mà de Pere Sans, administrador de la comanda d'Ascò. Aquesta quantitat Gaspar la podrà recuperar a Malta a través de l'ingrés al Comú Tresor de 168 lliures addicionals aportades també per Pere Sans, mitjançant alguna lletra de canvi gestionada a través de la Receptoría de Barcelona. La supervisió i consentiment preceptiu de totes aquestes operacions recauen sobre el receptor Ramon Sentmenat.¹⁷⁸

Aprofitant que Morella, la població dels germans La Figuera ha tornat a mans de les tropes aliades, l'empresonat Jordi sol·licita al Receptor que faci les gestions a la cort de Carles III per aconseguir el retorn a la seva terra. Li respon que farà tot el que estarà a les seves mans, però de moment s'haurà d'esperar. La presa de Morella per part dels borbònics no tindrà lloc fins al febrer següent.¹⁷⁹

Per fi li anuncia que Jordi de La Figuera podrà recuperar la llibertat. En data de 25 d'agost de 1711 el receptor Sentmenat assegura al seu germà Gaspar que aquell havia d'estar ja a la població natal perquè ja havia abandonat Barcelona. Opinava que devia formar part dels ostatges que van ser intercanviats entre ambdós exèrcits a la zona de Montmaneu, prop de Cervera, on es reunien aquells dies els caps militars nomenats per dur a efecte l'operació d'intercanvi de presoners. Els austriacistes, "*los nuestros*", es trobaven situats a la Pobla d'Aguiló i Santa Coloma de Queralt, mentre que els borbònics, "*el enemigo*", tenia com a base la ciutat de Cervera. El 31 de juliol anterior l'havia informat en el mateix sentit que el seu germà Jordi de La Figuera havia partit cap a Morella, "*con permiso sobre su palabra*", que a canvi del seu alliberament, ell intercediria davant les autoritats borbòniques a favor de Carles Gassulla i Vicent Carbó de Morella i Domingo Salvador. El capità Gassulla de Forcall havia d'haver estat intercanviat per la persona del seu germà Jordi. De fet Morella i Miravet ja havien caigut definitivament a mans borbòniques cinc mesos abans a finals de febrer de 1711. De tota manera Sentmenat estava equivocant en relació amb l'alliberament del seu germà Jordi, motiu pel qual Gaspar s'interessava pel parador desconegut del germà.¹⁸⁰

178. ACA. GPC, Sig.1011. De Sentmenat a La Figuera a Malta: 30 novembre 1710.

179. ACA. GPC, Sig.1011. De Sentmenat a La Figuera a Malta: 28 desembre 1710.

180. ACA, GPC, Sig.1011. De Sentmenat a La Figuera a Malta: 31 juliol 1711; ALBERTÍ: *L'Onze de Setembre*, p.98.

A més a més el comanador Gaspar de La Figuera tampoc no podia beneficiar-se de les rendes de la comanda d'Ascó, ja que es trobava ocupada (1711) per les tropes borbòniques. Malgrat això el seu batlle, Pere Sans, aprofitant un viatge a Barcelona havia pogut lliurar a la Receptorria l'equivalent a 200 quarteres de blat de les que havia pogut recollir malgrat que *“la cosecha de este año estava totalmente perdida”*.¹⁸¹

Mentrestant Jordi de La Figuera seguia sense donar senyals de vida. Gaspar hagué de recórrer al mateix Gran Mestre Perellòs per tal que aquest fes servir la seva influència prop els màxims dirigents militars francesos a favor del seu germà retingut en algun altre lloc. Per això s'adreça als ducs de Vendôme, llavors a Espanya i al de Noailles, *“commandant l'Armée du Roy Très Chrétien en Catalogne”*, generalíssim de l'exèrcit de Lluís XIV a Catalunya. Sol·licita protocol·làriament d'una forma totalment servil que Jordi de La Figuera fos intercanviat per algun altre ostatge en mans dels borbònics. Els recorda que és cavaller de l'Orde de Montesa i governador de Maestrat, i confia en la intervenció directa de les dues personalitats militars franceses més influents davant Felip V i Lluís XIV. Perellòs es declara *“le très humble serviteur”* del Mariscal de França, li mostra la més absoluta fidelitat i agraïment, *“consideration que ja' y par (...) ses grandes qualités, estant avec passion et plus que personne du Monde”*, mentre que s'adreça al Duc amb més familiaritat utilitzant la fórmula *“le très affectionné serviteur”* (cal recordar que l'ambaixador del l' Orde a París era de la mateixa família).¹⁸²

Un duplicat de les dues cartes es va remetre al germà Gaspar, llavors Secretari del Tresor a Malta, probablement refugiat a l' illa des de l'ocupació del Regne de València

Casos de resistència pagesa contra l'orde de Malta en temps de guerra

A part dels desastres naturals i els causats per la guerra, els vassalls de

181. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a La Figuera a Malta: 24 juny 1711.

182. NLM, AOM, arch. 939. De Perellòs a Vendôme: 8 maig 1711.

l'Orde de Malta al Principat hagueren de suportar els segrestaments de béns per deutes endarrerits d'arrendaments rústics. Els conflictes arribaren a l'Audiència de Catalunya. Davant la impossibilitat de complir amb els terminis establerts, Malta a través de la Receptoría ordena que s'executin les sentències per deutes impagats en plena devastació general. Són el casos de Miravet i la Conca de Barberà.

Hi ha comandes en què els seus comanadors o els arrendadors s'havien passat al bàndol enemic. Quan les forces de Carles III tornaven a ocupar aquests territoris els segrestadors austriacistes confiscaven béns, hisendes i rendes dels desafectes. A la batllia de Casp, del comanador Mascarell, i altres comandes aragoneses regentades per cavallers santjoanistes del partit borbònic, "*que gozan los que estan en el otro dominio*", es donà el cas que la confiscació anà acompanyada d'importants danys materials a les mateixes propietats per obra dels austriacistes, "*los sequestradores del Rei*". En conseqüència l'Assemblea de Cavallers d'Aragó va enviar un memorial a la Receptoría de Barcelona per tal d'aconseguir la reparació de danys. Però des d'aquí el Receptor Sentmenat els respongué que això només serà factible en el cas que els posseïdors dels béns "*sequestrados por la Religión por ser deudores a esse Común Thezoro*" abans de juny de 1710 haguessin satisfet el deute a la tresoreria maltesa. En aquest supòsit, la indemnització per danys aniria a càrrec d'algun oficial del mateix Orde de Malta. En qualsevol cas se'n donarà part al rei Carles III.¹⁸³

L'ocupació territorial filipista impedia la percepció de rendes als comanadors titulars tant si eren d'obediència austriacista com borbònica. És el cas emblemàtic de Jeroni Ribes i Boixadors, comanador de Cervera i Sant Llorens de les Arenes, germà del borbònic marquès d'Alfarràs, les comandes del qual a principis de 1711 estaven ocupades per les forces de Felip V, "*en donde se mallogran consecutivamente las cosechas*". En conseqüència ell tampoc no es pot beneficiar dels productes dels arrendaments a què tenia dret malgrat ser partidari dels ocupants. Per a "*so-corro*" del mateix Gran Prior de Catalunya, fra Dídac de Serralta, austriacista absent a Malta, Sentmenat aconsegueix la quantitat de 84 lliures, producte de la seva comanda de Torres de Segre, quantitat aportada a Barcelona personalment pel seu batlle Josep Pons.¹⁸⁴

183. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a La Figuera a Malta: 28 desembre 1710.

184. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Comú Tresor de Malta: 31 gener 1711.

No era fàcil trobar gent disposada a arrendar terres a causa de la incertesa pels continus canvis de govern, austriacista o borbònic. L'arrendament de la Conca de Barberà finalitzava a darreries d'abril de 1711, s'havia sol·licitat arrendar-la de nou a uns altres de més solvents, però els actuals "pretenden no pagar lo que están deviendo por razón del daño de la guerra". A més intentaren iniciar un plet per evitar satisfer el deute amb l'Orde. Sentmenat aconsella al Gran Prior que es vagi a judici perquè "es cosa considerable lo que deven".¹⁸⁵

Tampoc no era fàcil acudir a la justícia ordinària en aquests contenciosos civils durant la guerra "a causa de los dilatados feriados que ocasionan las muchas tribulaciones que está padeciendo dicho Principado". D'aquesta circumstància se'n va aprofitar la batllia de Miravet, dependència de la Castellania d'Amposta. El seu Gran Castellà, fra Vicente de Oña, poc abans que les tropes austriacistes retornessin de l'Aragó va remetre a la Receptoría de Barcelona la documentació dels arrendaments d'aquella batllia per tal "de obligar a los arrendadores a la satisfacción de la crecida deuda que siempre dicho Gran Castellán le está deviendo". El litigi administratiu no es va poder iniciar a causa de la guerra. Casos semblants d'oposició a pagaments es detecten durant el conflicte bèl·lic. Malta reclama insistentment que el Gran Prior de Catalunya actuï judicialment contra els morosos i des d'aquí ell intenta fer comprendre l'estat calamitosos de les comandes, moltes d'elles devastades i ocupades per l'enemic borbònic.¹⁸⁶

Més èxit van aconseguir els arrendataris de la conca de Barberà, els quals van aconseguir que fos acceptat un plet formal davant els tribunals. Això provocaria encara més dilacions a l'hora cobrar els drets i més despeses d'advocats.¹⁸⁷

Però les necessitats de la tresoreria cada vegada són més grans i per aquest motiu des de Malta s'insisteix a fer efectius sense excusa els endarreriments tan elevats a la comanda de Miravet. Sentmenat està disposat a dur aquest cas a l'Audiència de Catalunya, però ja els adver-

185. ACA, GPC, Sig.1011. De Sentmenat a Serralta: 31 gener 1711

186. ACA, GPC, Sig.1011. De Sentmenat a Comú Tresor de Malta: 25 març 1711

187. ACA, GPC, Sig.1011. De Sentmenat a Serralta: 26 març 1711

teix que un dels arrendadors implicats “*es pariente sercano de este Secretario del Despacho Universal*”.¹⁸⁸

Fins i tot cinc dies abans de la rendició de Barcelona, el Comú Tresor de Malta encara reclamarà al nou Receptor del Gran Priorat, el proborbònic Anton de Ribes i Granollachs, successor en el càrrec de Ramon de Sentmenat i de Toralla, les recaptacions en metàl·lic procedents de les comandes rosselloneses (Masdeu, Bompàs, Orla, Bajoles i Cotlliure), que ell retenia a Perpinyà on estava refugiat. Lluís XIV havia imposat fortes càrregues fiscals també als béns i propietats que l'Orde de Malta hi posseïa en territori nacional francès. Preveient la immediata caiguda de Barcelona en mans de Felip V, i davant el temor que Felip V volgués implantar unes mesures semblants en els territoris espanyols sota la seva sobania, el Comú Tresor preferí que les recaptacions franceses passessin a Barcelona per d'aquí fer-les arribar amb més garanties a Malta. Mentre estigué a Perpinyà fra Anton Ribes i de Granollachs administrava conjuntament les comandes de Catalunya i del Rosselló, tot esperant el final de la guerra i retornar sense perill a Barcelona. El govern austriacista continuava essent encara la millor garantia per als interessos i privilegis de l'Orde santjoanista en territori hispànic:

El dinero de las encomiendas del Rossellón perteneciente a este Común Tesoro lo de- tenga V.M. en su poder hasta poderlo passar a Barcelona, de donde con menos pér- dida podremos recibirlo en Convento (seu central de l'Orde de Sant Joan de Jerusa- len a La Valletta) y libramos de las disminuciones que se padecen en Francia.¹⁸⁹

El 28 de setembre del mateix any, el comanador i receptor Anton de Ribes encara deuria residir a Perpinyà a tenor de la carta que des de Malta li adrecen els procuradors del Comú Tresor, els quals complint ordres del Gran Mestre Perellòs, li exigeixen el pagament íntegre i immediat de les rendes i drets percebuts a les comandes catalanes i rosselloneses. El motiu adduït és que el tresor de l'Orde es troba “*exhausto de medios*” i no pot fer front al perill turc. A tal fi el Venerable Consell d' Estat de Malta havia imposat un nou recàrrec avaluat en cent vint mil escuts de pla-

188. ACA, GPC, Sig.1011. De Sentmenat a Comú Tresor de Malta: 31 juliol 1711.

189. ACA, GPC, Sig.987. De Comú Tresor de Malta a Ribes: 6 setembre 1714. Cal observar que de 1712 i 1713 no es conserva correspondència a la Receptoría del Gran Priorat de Catalunya a l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Després del cessament de Ramon de Sentmenat i de Toralla no se sap quin va ser el seu successor.

ta “sobre el justo valor de todos los bienes de nuestra Religión”. Per consegüent insisteixen novament al receptor Anton Ribes que “solicite con eficacia y rigor (que) paguen los deudores los atrasos valiéndose de las vías de justicia que tienen dispuestos los Estatutos y Ordinaciones de nuestra Religión”. Signen el requeriment els procuradors del Comú Tresor de Malta següents: Di Mehany, el Gran Comanador; Balbani, prior de Venècia; i Pinto, batlliu d’Acre.¹⁹⁰

Queixes oficials de Sa Majestat britànica contra Malta per actuacions lesives als interessos d’Anglaterra durant la passada guerra

Un mes abans del tractat d’Utrecht la reina Anna d’Anglaterra fa arribar a la seu central de l’Orde de Malta, al mateix Gran Mestre, Ramon de Perellòs i Rocafull, unes queixes oficials, segons ell injustificades, “mal fondées de quelques uns de mes sujets”. Com a cap suprem de l’Orde militar de Sant Joan, s’adreça personalment a “cette Reine, aussi éclairée que puissante”, amb una llarga carta disculpatòria per assegurar-li que ni ell ni el seu Orde mai no han pres partit contra cap príncep cristià, i que mai han cessat de fer la guerra als enemics del Cristianisme. S’ofereix per incrementar la col·laboració, “correspondence”, que sempre, -diu-, hi ha hagut entre els seus súbdits i els de l’Orde militar, ara que el llarg conflicte europeu està a punt de finalitzar. Malta necessitava recuperar el que havia perdut segons es pot deduir de la memòria distribuïda el 21 de març de 1713 entre els ministres plenipotenciaris de Sa Majestat Imperial. En dit document oficial es detallen les reclamacions que l’Orde sanjoanista faria arribar a l’emperador d’Àustria. Es referia concretament als greus perjudicis i confiscacions que havien sofert les comandes d’Alemanya i França.¹⁹¹

La dura queixa li venia precisament per instigació de l’almirall Jennings, comandant de la flota aliada al Mediterrani durant la guerra, en la qual

190. ACA, GPC, Sig.987. Del Comú Tresor de Malta a Ribes de Perpinyà: 28 setembre 1711.

191. LNM, AOM. arch. 1230, fols.197-200.

es planyia de la conducta proborbònica que el Gran Mestre havia tingut durant la darrera guerra. Perellòs en responsabilitza a la ignorància o la mala fe de gent incompetent “*ou mal intentionés ou peu instruits de l'État*”. Ell en qualitat de cap de l' Orde militar de Malta havia de fer guerra contra els infidels i que els cavallers hospitalers mai havien entrat ni directament ni indirectament en les guerres entre prínceps cristians. Per consegüent, havien observat invariablement una neutralitat inquebrantable. Però com que Malta era feudatària del regne de Sicília des del temps de Carles V, ni ell i ni el seu Orde en cap circumstància no podien rebre en els seus ports els enemics de la Corona de Sicília. Afegeix que així sempre s'havia fet fins i tot en perjudici dels súbdits francesos, els quals componen quasi la meitat dels cavallers del seu Orde. Fins i tot quan França estava en guerra amb Sicília. També recorda a la reina Anna que Malta ha donat ajuda a vaixells de guerra i a comerciants anglesos, proporcionant-los tot allò que els era necessari. Si no podien entrar a port maltès, els facilitava l'accés a ports veïns. Si en cas de mal temps s'havien vist obligats a refugiar-se a Malta, ell de sota mà els havia ajudat en tot el que els havia convingut, tenint present que havia d'anar molt en compte a evitar conflictes amb Sicília, ja que els maltesos en depenien per la subsistència i la governació. Com que la queixa oficial li havia vingut per part del mateix almirall de la flota britànica, i per tant preveient algun tipus de represàlia per part dels vencedors, el Gran Mestre de l'Orde religiosomilitar de Sant Joan i sobirà de Malta no té cap inconvenient a declarar-se “*le très Humble et très obeissant Serviteur*” de la reina Anna d'Anglaterra. Per finalitzar, diu que farà tot el que estarà a les seves mans per contribuir a la futura pau en la qual “la reina Anna tant havia treballat”. Li recorda l'excel·lect col·laboració mútua que sempre hi ha hagut, especialment durant la guerra de Trípoli en què les flotes angleses es fornien de tot tipus de munició per mitjà dels ports de Malta. Totes aquestes negociacions serien protagonitzades des de França per Vieuville, l'ambaixador permanent que l'Orde tenia permanentment a Paris.¹⁹²

192. LNM, AOM, arch. 1561, fols.1092-1094. De Perellòs a la reina Anna d'Anglaterra: 3 març 1713.

Memoràndum que l'orde de Sant Joan de Jerusalem o de Malta va adreçar als ministres plenipotenciaris d'Utrecht

Amb motiu de les converses que tenien lloc a Utrecht per posar fi a la guerra, l'Orde de Malta va fer un seguiment complert de les converses prèvies tingudes entre els països implicats. Pocs mesos abans de ser signat l'acord i per tal de recuperar els béns confiscats durant el conflicte, el Gran Mestre Perellòs havia encarregat al seu prestigiós ambaixador Vieuville l'encàrrec de negociar directament amb els ministres plenipotenciaris d'Àustria, Anglaterra i França. L'objectiu era aconseguir el recolzament dels francesos ja que estava convençut que la voluntat de Lluís XIV era *“d'agir vivement pour le bien et l'avantage de l'Orde”*.

En data de 25 de març de 1713, l'enviat del Gran Mestre, segurament De Vieuville, des d'Utrecht mateix li trametia una còpia manuscrita de les *“Mémoires”* que s'havien distribuït impreses en les quals es detallaven les pretensions que l'Orde de Malta adreçava als alts dignataris. A més li adjuntava una còpia del *“Traité de la evacuation de la Catalogne et l'armistice d'Italie”*, temes que Perellòs deuria considerar de la màxima transcendència per als seus interessos a Europa i a Catalunya, ara que *“les negociations de la paix allaient a lur fin”*. Li avança temes de la màxima importància per al futur de l'illa de Malta. Primer: Sa Altesa Reial de Savoia (duc Victor Amadeu II) tindria el reialme de Sicília, del qual Malta era feudatària pel virrei espanyol. Segon: A l'elector de Baviera, aliat de França se li restituirien la dignitat i les possessions, tal com demanava França: *“quand aux avantages de l'Electeur de Baviere”*. Tercer: una part de la *“Gueldre”* o Güeldres, província holandesa espanyola, passaria al rei de Prússia (Frederic I). Adverteix que corrien rumors en el sentit que després de la conclusió del tractat de pau el rei de Savoia visitaria Sicília. Per tant recomana al Gran Mestre d'enviar-li congratulacions en aquest sentit.¹⁹³

El que realment interessava a Malta estava recollit en les *“Mémoires”* que es van lliurar el 21 de març de 1713 als ministres plenipotenciaris de Sa Majestat Imperial, de Lluís XIV i de la reina Anna d'Anglaterra. Es podia resumir bàsicament en aconseguir recuperar pura i simplement

193. NLM, AOM, arch. 1230, fols.199v-200v.

els béns alienats durant el conflicte successori o en substitució, es volia una compensació en forma de capitals o moneda d'una valor equivalent. Especialment perjudicades havien estat les comandes que posseïa l'Orde a les llengües d'Alemanya i a les de França situades als Països Baixos espanyols. Moltes havien resultat perjudicades per confiscació o venda: com les situades dins les Províncies Unides dels Països Baixos, excepte la d'Arnhem que conservaven però amb moltes càrregues. Sol·liciten també la recuperació íntegra de la comanda d'Amberes i dels béns que tenien a la ciutat de Nimega. També les que es troben dins la diòcesi de Lieja, mantenint però les mateixes prerrogatives que tenien sota la dominació del rei d'Espanya. En cas que aquestes propostes no fossin acceptades pels ministres demanen una indemnització justa i tolerable. A més el Gran Mestre protesta pel tracte rebut pel seu Orde per part de la Unió d'Utrecht i els Estats Generals. L'Orde de Malta agraeix a Anglaterra les gestions per a la recuperació de la comanda de Harlem.

Capítols a part són les demandes que el rei de França fa a l'Electeur de Colònia i a l'Electeur de Baviera i, especialment important és el corresponent a la convenció per a l'evacuació de les tropes alemanyes de Catalunya i illes de Mallorca i Eivissa. Es fixa el cessament total de qualsevol acció armada, tant per terra com per mar. S'estableix la llibertat de moviment per a qualsevol persona que ho desitgi i que podrà sortir lliurement sense ser molestat en les seves persones i en els seus béns. Per fi, els súbdits catalans i els habitants de dites illes podran fruit de llurs privilegis, a la qual demanda els ministres plenipotenciaris i el Rei Cristianíssim (Lluís XIV) van donar la seva conformitat. Amb els memorials li adjunta també el document sobre l'armistici d'Itàlia. Tractat conclòs a Utrecht el 14 de març de 1713.¹⁹⁴

Les conseqüències per a l'Orde després del tractat semblen anar lligades a la sort de França. Havia perdut pes i prestigi davant les noves potències i tot farà preveure el seu declivi arreu d'Europa. La correspondència del Gran Mestre amb el batlliu Spínola, el seu ambaixador a Palerm de gener de 1714, revela que hi ha hagut un rebuig de col·laboració total per part del regne de Sicília, llavors governat per la casa de Savoia. Només n'acceptaven dos dels vaixells oferts. Vol que insisteixi en

194. NLM, AOM, arch. 1230, fols.195-200r. De Vieuville a Perellòs: 25 març 1713.

la seva proposta inicial d'oferir a Sicília tota l'esquadra, després d'haver escoltat la deliberació favorable del Consell de l'Orde de Malta.¹⁹⁵

Catalunya als mesos previs del final de la guerra

Amb el tractat d'Utrecht signat, i que seria ratificat pel de Rastatt de 6 de març de 1714, el Gran Mestre Perellòs desitjava la finalització del conflicte de Catalunya amb Felip V i la ràpida normalització en el Gran Priorat de Catalunya. Per aquest motiu, quan Catalunya estava totalment ocupada i Barcelona a punt de caure, fa servir la seva influència davant les autoritats militars perquè facilitin la tasca al seu nou responsable econòmic del país ocupat, el receptor Anton Ribes i Granollachs, mitjançant quatre cartes. En la primera, adreçada al seu ambaixador a la cort de París, el batlliu Vieuville, l'hi presenta textualment com la persona més adequada per posar fi al "desordre en què es troben els afers del Gran Priorat de Catalunya"- Aquest descontrol es refereix a la desfecció dels anteriors representants envers FelipV, la desaparició per mort o per cessament dels comanadors austriacistes i els estralls ocasionats per la guerra amb el subsegüent desordre administratiu al seu priorat. El Gran Mestre Perellòs no veu altra solució que buscar els nous representants entre destacats filipistes.

Però com que "*ce Pays ne soit pas encore tout a fait pacifié*", i per tant a Barcelona les persones reputades públicament de filipistes no vivien amb seguretat, decideix enviar Anton Ribes i Granollachs a Perpinyà en territori francès perquè des d'allí gestionés els afers econòmics de les comandes catalanes i rosselloneses. A la vegada salvaguardar-lo de possibles represàlies per part de les autoritats austriacistes.

En conseqüència ordena al seu ambaixador a Paris Vieuville que obtingui "*lettres de récommandation*" dels alts comandaments de les tropes d'ocupació i altres ministres de Lluís XIV estacionades a Catalunya i al Rosselló perquè no posin cap obstacle a Anton Ribes en el seu desplaçament fins a Perpinyà. El control de les vies de comunicació deuria ser

195. NLM, AOM, arch.1562, fol.1179. De Perellòs a Vieuville: gener 1714.

total venint de Catalunya i per tant necessitava d'algun salconduït oficial. Remarca dos fets cabdals a favor de Ribes: durant deu anys mai ha intervingut en la política catalana i sempre ha demostrat una gran capacitat de treball i afecció al servei de l'Orde. Demana per a ell una especial protecció que necessitarà per a la bona administració de la Recepta de Catalunya. Abans d'acabar l'any, el batlliu Vieuville moria i en el seu lloc Perellòs designava per al càrrec d'ambaixador de l'Orde de Malta a París el comanador Demesmes (o de Mesmes). El nomenament va ser comunicat immediatament al rei Lluís XIV per a la seva aprovació i al qual agraeix les mostres de la seva reial protecció rebudes fins al present.¹⁹⁶

L'altra carta l'adreça el 22 de gener de 1714 al comte d'Albaret, "*Venerable Président de Perpignan*". En aquesta missiva el Gran Mestre Perellòs l'assabenta sobre la designació d'Anton Ribes com a "Receptor del nostre Orde al Gran Priorat de Catalunya", el qual de moment fixarà la seva residència a Perpinyà. L'informa que ha manat a Anton Ribes de posar-se a la seva disposició i sota la seva protecció. Li reitera també que Ribes durant els darrers deu anys s'ha mantingut "*très éloigné*" dels afers polítics tocants al Principat, cosa que s'ha d'interpretar com que no havia estat implicat en la causa austriacista.¹⁹⁷

La tercera carta (16 ? maig, 1714) va adreçada al Duc de Berwick, "*Maréchal de France*". Després de felicitar-lo com a comandant en cap de l'"*Armée d'Espagne en Catalogne*", li manifesta que res de més feliç no podia succeir en favor de la conservació dels béns de l'Orde en aquest país i que està persuadit que ell restablirà "*bien vite*" la tranquil·litat en aquesta "*Province*". Per tant posa els béns de l'Orde sota la seva alta protecció. L'informa oficialment que acaba de designar fra Anton Ribes com a Receptor al Gran Priorat de Catalunya. Li garanteix que aquest comanador ha servit fidelment i sense interrupció durant sis anys amb "*services distinguées*", cosa que es podria interpretar probablement com a col·laborador en l'exèrcit d'ocupació. Ha ordenat al comanador Ribes que es presenti immediatament a Sa Altesa i que es posi a la seva disposició per al compliment de les funcions pròpies del seu càrrec com a Receptor. Reitera que durant els darrers anys ha viscut allunyat de les

196. NLM, AOM, arch.1562, fol.1249. De Perellòs a Lluís XIV: posterior a juliol 1714.

197. NLM, AOM, arch.1562, fols. 1180-1181. De Perellòs a Albaret: 22 gener 1714.

“*dernières troubles de la Principauté*”, per tant políticament no és suspecte.¹⁹⁸

La darrera carta (26 juliol 1714) l'adreça al marquès de Trinanon, comandant de les forces al Rosselló, al qual agraeix els esforços fets a favor dels béns de l'Orde de Malta en aquesta província francesa. L'informa de la presència en terres rosselloneses del comanador català Anton Ribes, receptor del Gran Priorat de Catalunya a qui ha ordenat que es posés a la seva disposició sempre que fos necessari per a l'exercici del seu càrrec.¹⁹⁹

Una veu profètica: “Jusgo queda siempre levantada la poderosa mano del Altíssimo contra este Principado...” (1711)

Com verbalitzant una maledicció secular interioritzada, així s'expressa confidencialment el venerable Receptor fra Ramon Sentmenat i de Toralla per carta al Gran Mestre Perellòs després de comprovar que malgrat els avenços militars de 1710 a Ponent, Aragó i Castella, els enemics del Principat havien recuperat el terreny perdut. Demana prudència i cautela per al futur immediat, després de veure com la ciutat de Girona amb tot l'Empordà a finals de 1710 també havia caigut definitivament en poder de l'enemic: “*después de grande sitio y combate queda toda aquella comarca a la obediencia de la Francia y esto se va estrechando de manera que sólo parece que la fee y esperansa no fluctuan en tan grande borrasca*”. Un cert providencialisme amara el seu profund pessimisme polític.²⁰⁰

Reitera al seu confident, “*amigo y señor mío*”, Gaspar de La Figuera, que confia més en la divina Providència que no pas en les forces aliajes estrangeres:

Como nuestros pecados deven perseverar por nuestra suma miseria, por esta causa Dios Nuestro Señor mantiene su poderoso brazo levantado para castigarnos

198. NLM, AOM, arch. 1562, fol. 1217. De Perellòs a Berwick: 16 maig 1714.

199. NLM, AOM, arch. 1562, fol. 1230. De Perellòs a Marquès de Trinanon: 26 juliol 1714.

200. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Perellòs: 31 gener 1711.

más: todo lo que habían adelantado nuestras armas se ha desecho como sal en agua y por la parte que mira a assia España quedamos como antes estábamos, y por lo de assia Francia hemos perdido la importante Plasa de Gerona, que cobría mucho pays, con que a poco que nos estrechen parece no nos queda pisso, haunque se quiera cargar de tropas para defendernos, para sustentarnos. Y así sólo nos queda la confiansa en el omnipotente Señor que se dignará abrir camino por su infinita misericordia en donde los hombres no le hallan.

Efectivament per aquestes dates els austricistes només controlaven el triangle inclòs entre Tarragona, Solsona i Hostalric.²⁰¹ Aquesta malestrugança, que ja venia de lluny, s'havia materialitzat en les derrotes de Brihuega-Villaviciosa (9-10 de desembre de 1710). La imputava als "pecats" de Catalunya en general, els quals havien atret el càstig diví a les armes aliades:

Se reconoce lo mucho que tienen ofendido nuestros pecados a la Divina Providencia, pues cada día se experimenta enredarse más la presente guerra (...) con que las cosas de este Principado se van poniendo en peor estado. Pero esperamos en la infinita misericordia del Señor no nos dexará de continuar su divina protección.²⁰²

A Catalunya es produeixen continus actes de cruel revenja després de cada ofensiva per part d'ambdós contrincants: "*la presente guerra se hace con tal hostilidad tanto de Amigos como de Enemigos que no se lo puede creher sino quien lo experimenta*", havia confessat Sentmenat al secretari del Comú Tresor de Malta, Gaspar de La Figuera dos anys abans de la finalització de la guerra.²⁰³ Aquest podria ser el gran "pecat" col·lectiu.

Relat de l'assalt final a la ciutat de Barcelona d'11 de setembre de 1714, segons els informadors del Gran Mestre de l'orde de Malta

Quan l'ambaixador de l'Orde de Malta , el batlliu J. J. De la Vieuville, en data de 24 de setembre, comunicava des de Fontainebleau la notícia de

201. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a La Figuera a Malta: 31 gener 1711. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *La guerra de Successió i els Setges de Barcelona (1697-1714)*, Barcelona, 1999, p.281.

202. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Perellós: 28 desembre 1710.

203. ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a La Figuera a Malta: 24 juny 1711.

la caiguda final de la capital catalana a Malta no posava en dubte que el Gran Mestre Perellòs ja n'havia estat informat per altres fonts. En ser aquest un furibund antialiat francès, no causa cap estranyesa l'eufòria que li ha causat "*la Reduction de Barcelonne*". L'alegria li duraria poc, perquè abans d'acabar l'any ell mateix moriria, curiosament com altres membres de l'Orde de Malta catalans contemporanis. Segons aquest ambaixador en realitat la notícia donada "*au Roy*", cal entendre Felip V, fou comunicada pel comte de Montemar (José Carrillo de Albornoz y de Montiel), ja que el 18 de setembre n'havia signat la capitulació de Cardona.²⁰⁴

La seva parcialitat també es manifesta quan especifica que l'assalt general del dia 11 de setembre no va ser excessivament sagnant ("*meurtrier*"), tenint en compte la seva llarga durada ("*longue durée*"). Naturalment es refereix a les dades que ell mateix proporciona sobre les baixes franceses: 33 oficials morts, 140 de ferits, a més dels 800 soldats ("*hommes*") que van caure a les bretxes. En realitat, les forces franceses havien estat unes 15.000 i les baixes del dia 11 es comptabilitzen en 6000.²⁰⁵

Precisament el mateix dia 24 el comte de Broglio,²⁰⁶ mariscal de camp francès que anava amb l'exèrcit de Berwick, informava sobre la rendició de la plaça. Les referències al tracte donat a la població resistent són aquestes: "Contra tota aparença no ha deixat d'obtenir una capitulació que els ha salvat la vida; més tota la resta "*est demeuré a discretion*", és a dir a mercè dels vencedors. Han sol·licitat un tracte "particular", però la confirmació de llurs privilegis no ha estat pas escoltada. Com que ells persisteixen en aquesta obstinació ("*opiniâtreté*"), aquest afer, creu, que serà tractat a la primavera següent, fent referència al tractat de Rastatt (6 de març de 1714), que posarà fi ignominiosament a les esperances catalanes. De les víctimes entre els assetjats durant l'assalt final no en fa cap esment.²⁰⁷

Aquesta potser seria la darrera informació que Vieuville comunicaria al Gran Mestre referent a Catalunya. Abans d'acabar l'any moria aquest cèlebre cavaller francès de l'Orde de Malta, ambaixador a Paris pel Gran Mestre, Ramon de Perellòs i de Rocafull.

204. ALBERTÍ, *L'Onze de Setembre*, p. 373.

205. ALBERTÍ, *Ibidem*, pp. 305 i 374.

206. ALBERTÍ, *Ibidem*. p. 236 apareix escrit "*mariscal de camp Broglio*".

207. NLM, AOM, arch. 1217, fols. 637-640. De Vieuville a Perellòs: 24 setembre 1714.

Apèndix documental

1. Relat de les batalles d'Alfarràs o d'Almenar de 27 de juliol de 1710 i la de Torrero que Ramon Sentmenat i de Toralla fa al Gran Mestre de l'Orde Malta

Después del felis suceso de el rencuenro del día 27 del pasado que se tuvo en el campo del Farràs, como lo participé a su Excelencia, rezelando el enemigo ser atacado resolvió el retirarse muy aceleradamente asia Çaragosa y siguiendo nuestro ejército picándole la retroguardia se vió pressisado â dar batalla junto a dicha ciudad, valiéndose de la ventaja que le favorecia el parage del monte Torrero de Miraflores, en la qual quiso Dios Nuestro Señor dignarse de favorecer la justa causa del Rey (Carles), Dios le guarde, concediéndole una victoria muy cumplida, habiendo quedado el enemigo enteramente derrotado viéndose precisado el Sereníssimo Duque de Anjou á retirarse como pudo asia la Navarra con las pocas tropas que se pudieron unir de su Exército. Como más individualmente espero por el mismo correo remitir a V.Eminencia las cartas que me encaminare el comendador Doz, recividor de Çaragoça como testigo de vista, en donde queda el Rey con su ejército victorioso, y ahunque están las ciudades de Lérida y Tortosa con guarnición del enemigo, pero se espera con el favor de Dios Nuestro Senyor, tomando las obediencias de ambos reynos de Aragón y Valencia, conseguir sin mucha sangre su rendición. El Cielo lo disponga como más convenga á su mayor honra y gloria y colme la Eminentissima Persona de V.Ema. de glorias como puede

(ACA, GPC, Sig.1011. De Sentmenat a Perellòs: 27 agost 1710)

2. Notificació d'uns pagaments destinats a Malta amb lletra de canvi efectuats des de la Receptoría del Gran Priorat de Catalunya amb la intervenció de John Mead, pagador general britànic a Espanya, i del negociant anglès William Chetwyn resident a Gènova.

*Al Almirante Lomelini, receptor de Génova
Barcelona 16 setembre 1710*

Ilmo Señor. Remito la adjunta letra de efectos de esta Receta â favor de Vuestra Señoría Ilustrísima de ayer día 15 del corriente de 53.000 libras

ginovesas â 30 días vista del Sr. Juan Mead, Pagador General por su Magestad Británica en España, contra el Sr. Guillermo Chettuyn, cavallero residente por la Reyna de la Gran Bretanya en Génova, que suplico a V.S.I. sea servido mandarla presentar , y cumplido el término, solicitar la cobranza, para abonármela en el Thesoro (de Malta) cuya noticia de haverlo executado suplico a V.S.I. sea servido participármela por mi sosiego (...)

(ACA, GPC, Sig. 1011. De Sentmenat a Lomelini: 16 setembre 1710)

3. Relat que fa el receptor Ramon Sentmenat al Gran Mestre de Malta sobre “la victòria” anglesa a Brihuega, de 9 de desembre de 1710, que per càstig diví es convertí en derrota

Eminentísimo Señor

(...)

Se reconoce lo mucho (que) tienen ofendidos nuestros pecados â la Divina Justicia, pues cada día se experimenta enrredarse más la presente guerra, supuesto que (puesto que) nuestro ejército que se hallava en Castilla, viéndose presisado por falta de víveres â retirar a Aragón, el enemigo con marchas muy aceleradas para encontrarles suprendió un cuerpo muy numeroso de las tropas inglesas que iba separado por encontrar qué comer en la retirada, que se rindió prisionero de guerra, y hiendo nuestro General para socorrer aquel cuerpo, con todo lo restante del ejército. Y no habiendo llegado â tiempo, se vió presisado â dar batalla entre Cifuentes y Brihuega, que fue sin cortel muy sangrienta, y en medio que la ganamos gracias a Dios Nuestro Señor, perdimos todo nuestro bagage cuya falta presisó â nuestro General para continuar la retirada haver de dexar mucha parte de nuestra artilleria, y toda la del enemigo que dexó en el campo de batalla con su fuga, contentándose sólo con quemar todo el maderaje que la componía. Oy día se halla con el ejército en las sercanías de Zaragoza procurando reparar los daños recibidos (...)

(ACA, GPC, Sig.1011. De Sentmenat a Perellòs: 28 desembre 1710)

4. Carta a la Reina Anna d'Anglaterra (3 de març de 1713)

Ramon de Perellòs i Rocafull, Gran Mestre de l'Orde de Malta, presenta les seves excuses a la reina Anna d'Anglaterra, després que aquesta hagués rebut protestes formals de part de l'almirall britànic Jennings contra Malta per presumptes accions contràries als interessos navals dels anglesos durant la guerra. El context cronològic de la carta correspondria al moment en què s'estaven portant a terme a Utrecht les converses de pau. Els aliats sabien que Malta havia afavorit la política de les Dues Corones.

A la Reine d'Angleterre Anne, du 3 Mars 1713

Madame

J'ay appris avec un sensible chagrin par une lettre que le (la?) M.C. m'a fait l'honneur de m'écrire et par celle que m'a écrite l'Amiral Jennings, que V.M. se plaignoit de la conduite que J'ay tenu dans cette dernière guerre. Je serais bien malheureux, Madame, si elle donnoit quelque croyance á des plaintes faites par gens ou mal intentionnés ou peu instruits de l'état de les choses, les quals ometten ordinairement les circonstances qui changent entièrement les faits. Sur quoy J'auray l'honneur de dire á V.M. que de tout têmes les Grans Maitres mes predecesseurs et l'Ordre Militaire, dont Je suis présentement le Chef, on a fait uniquement profession d'une guerre continuelle contre les infideles et jamais ce meme Ordre n'est entré directement ni indirectement dans les guerres entre Princes Chrétiens et par le consequent Nous avons observé inviolablement dans tous les têmes une neutralité de la quelle Nous ne nous departirons jamais. Mais comme je tiens á fief du Royaume de Sicile cette Isle, Je suis obligué d'observer les conditions sous lesquelles elle nous á été donné, dont la principale est de ne recevoir dans nos ports aucun ennemi de la Couronne de Sicile, ce que Nous avons observé dans tous les têmes au preiudice même des françois, qui composen presque la moitié de mon Ordre, lorsque cette nation c'est trovée en guerre avec la Sicile. C'est ainsi que J'en ay usé avec les suiets de V.M. pendant les derniers têmes. Je dois même l'assûrer que J'en ay agi avec plus de circonspection envers eux, ayant fait dire aux bâtiments anglois armés en guerre (il-legible) pour les marchands on leur á toujours donné tout le qu'ils ont voulu avant d'entrer dans ce port, que Je ne pouvois les y recevoir, mais que s'ils allaient dans des ports qui sont très voisins. Je leurs donnois tout ce qu'il leur serait necessaire, ce qu'ils n'ont

pas manqué de faire quand ils ont reflechi aux menagements et aux precautions que Je dois avoir avec la Sicile pour la subsistance et pour le gouvernement de cette isle, et même quand le mauvais têmes les á obliqué d'entrer dans ce port ils ont toujours éu sous main leurs besoins. Ce que le consul de la nation anglaise, qui est parfaitement instruit de tout ce que J'ay l'honneur de dire a V.M., et qui est très zelé pour les interets n'aura pas manqué d'en informer les Ministres et quoyque. Je sois très persuadé que V.M. será facilement désabusée de tout ce qu'on pourroit luy avoir representé au contraire. J'ay eu devoir l'informer Moi même surt tout ce qui c'est passé et assûrer en même têmes V.M. de l'attention que j'auray pendant la paix óu elle a tant contribué d'entretenir la bonne correspondance dont V.M. voudra bien m'honorer. De tout têmes la nation Angloise s'est prevalüe de ce port et les Amiraux et Ambassadeurs qui y ont passé ont receu les honneurs que meritent les generaux et les ministres d'un si puissant et fleurissant Royaume. Et dans les têmes de la guerre de Tripoly des flottes angloises ne se sont servies que de ce port óu l'on leur a fourni toute sorte de munitions. Je souaite que cette paix me procure quelques rencontres á pouvoir marquer á V.M. que Je n'ay pas moins zéle et de deference pour tout ce qui a l'honneur de luy appartenir. Je m'assure qu'elle me fera ensuite la justice d'etre persuadée que je ne saurais jamais manquer á ce que je luy dois, et par consequent aux avantages de ses sujets que je puis dire avoir favorisé en toutes ocasions, autant que Je l'ay pû.

Je suis avec un extreme respect de V.M., le très humble et très obeissant Serviteur, le Grand Maitre de l'Ordre Militaire de Saint Jean.

(NLM, Arch.1561, fols. 1092r-1094r. De Perellòs a la Reina Anna d'Anglaterra: 3 març 1713)

5. Relat de l'assalt final i capitulació de Barcelona de 11 de setembre de 1714

Informe enviat a Malta per Vieuville, ambaixador del Gran Mestre a la cort de Fontainebleau, escrit el 24 de setembre.

Monseigneur

Quoique je ne doute pas que Vostre Altesse Eminentissime ne sache,

presque aussitost que nous, la Reduction de Barcelonne. Il est de mon devoir de ne luy pas laisser ignorer la nouvelle que nous venons d'en avoir. Le Duc de Montemar apporta au Roy avant hyer celle de l'assaut general qui y fut donné le 11, qui n'a pas esté si meurtrier qu'on l'auroit pû aprehender de sa longue durée. Nous n'y avons perdu que 33 officiers et eu 140 blessés et a 800 hommes restés sur les breches. Aujourdhuy est arrivé le Comte de Broglio avec ce detail et celui de la Reddition de la place. Le Peuple contre toute apparence n'a pas laissé d'obtenir une capitulation par laquelle ils ont eu la vie sauve, mais tout le reste est demeuré á discretion. Ils ont envoyé ordre á Cardonne de suivre leur exemple. Les Mayorquains tenoient dans Barcelonne des deputés pour faire en mesme temps leur traité particulier, mais comme ils n'ont pas esté ecoutés et cette affaire sera je crois remise au printemps prochain, s'ils persistent dans leur opiniâreté.

Le Bailly Fr.J. de la Vieuville

(NLM, Arch.1217, fols. 637-638. De Vieuville a Perellòs: 24 setembre 1714)

6. Salconduït adreçat al duc de Berwick, a favor de fra Anton Ribes i Granollachs, Receptor del Gran Priorat de Catalunya, per tal que pogués circular lliurement per la Catalunya ocupada per l'exèrcit francès.

Á Monsieur le Duc de Barwich, Mareschal de France
16 may 1714

J'apprends avec un sensible plaisir que Vostre Altesse doit comander l'Armée d'Espagne en Catalogne. Je ne pouvois souhaiter rien de plus heureux pour la conservation des biens de mon Ordre en ce pays là etant persuadé que Vous restablirés bien vite la tranquillité dans cette Province, et que Vous voudres bien cependant mettre les dits biens sous votre protection. C'est le qui m'a fait résoudre, Monsieur, de nommer dit Antoine de Ribas, receveur de mon Ordre dans le Grand Prieuré de Catalogne, de le faire partir incessamment et de luy ordonner de commencer les fonctions de sa charge. Par faire un compliment á V.A. et de recourir á elle les services dintingués que ce commendeur rend depuis dix ans sans interruption á mon Ordre et les quals l'ont toujours tenu éloigné

des derniers troubles de la Principauté, me font esperer qu'il remplira bien la dernière commission et que V.A. voudra bien avoir quelque bonté pour lui. J'en auray une parfaite reconnaissance et chercheray avec empressement les occasions de la luy marquer aussibien que la forte consideration avec laquelle Je suis.

Monsieur de V.A.

Vôtre très humble et très affectionné Serviteur

(NLM, Arch. 1567, fol. 1217. De Perellòs al Duc De Berwick: 16 maig 1713)

7. Carta del Gran Mestre Perellòs en què agraeix a Anton Ribes i Granollachs, Receptor del Gran Priorat de Catalunya, la seva tasca duta a terme des de Perpinyà on estava instal·lat, tot esperant la fi de la guerra. Aprova gratificar el filipista Josep Alòs pels serveis prestats (Malta, 30 agost de 1714)

Damos respuesta á quatro cartas vuestras que hemos recibido a un mismo tiempo con fechas de 6 y doze del corriente escritas desde Perpiñán en donde como nos decis os havian obligado á deteneros las iniquidades de Cataluña con aprovación de los Sres. Duques de Berbic y de Populi, asta que fuesse Dios servido serenar las alteraciones de aquel Principado. Pero reconocemos al mismo tiempo no ha salido del todo infructuosa vuestra detención en essa ciudad (Perpinyà) pues sin perder tiempo ni omitir diligencia ivais solicitando el recobro de todos los intereses del Común Thesoro en esos paraxes (el Rosselló) y en los de Cataluña, cuio desvelo y aplicación os agradecemos mucho (...) Y no dejamos de aprobar vuestro dictamen de conferir el empleo de avogado de nuestra Religión al hixo de D. Joseph Alós, siendo varón de gratificar los servicios que por tantos años ha hecho este hombre para animarle á continuarlos con el mismo zelo que lo ha hecho asta aora.

(ACA, GPC, Sig. 987. De Perellòs a Ribes: 30 agost 1714)

8. El Gran Mestre Perellòs reclama els drets d'espòli per la mort del Gran Prior Dídac Serralta. Creu que les noves autoritats imposades per Felip V no permetran enviar a Malta diners en efectiu i vol una permuta en espècies.

Y en caso que con la mutación del nuevo Gobierno le será dificultosa su recuperación, podrá V.M. concertar y manejarse con esos Reales ministros , para que en lugar de dicha cantidad de dinero nos den tanta pólvora y otras municiones de guerra, de que necesitamos en estos tiempos (...)

(ACA, GPC, Sig. 987. De Perellòs a Ribes: 9 gener 1715)

9. Relació numèrica dels cavallers catalans i mallorquins admesos dins l'Orde militar de l'Hospital de Sant Joan dels segles XVI-XVIII segons els processos de proves conservats a Malta (Selecció)

COPONS I DESPUJOL, Ignasi Maria:	1779
COTONER, Nicolau:	1669
DESVALLS, Francesc:	1544
DESCATLLAR, Nicolau:	1662
DESPUIG, Ramon:	1673
DESVALLS I DE VERGÓS, Joan:	1683
DEZCALLAR, Joanot:	1635
GALCERAN VILLALBA DE MECA, Josep:	1769
OLEZA, Nicolau d':	1749
PUJADES, Miquel:	1529
PUIGDORFILA I VILALLONGA I TRUYOLS, Josep:	1775
PEGUERA, Manuel de:	1775
PUIGGDORFILA I DESPUIG, Ramon:	1698
PIÑATELLI I RUBÍ, Guillem:	1751
SENTMENAT I DE TORALLA, Ramon:	1615
SISCAR ROCABRUNA FIVALLER I PONS, Francesc:	1783
SENTMENAT, Pere:	1783

(NLM: "Catalogue of the Records of the Order of St. John")
(Escrit a màquina)